

Бог-Імператор Дюни
Френк Герберт

Три з половиною тисячоліття Лето II Атрід править величезною космічною імперією з центром на Арракісі. За цей час і планета, і правитель змінилися до невпізнання. Від пустельної Дюни не залишилось і сліду – тут з'явилася рослинність і зникли хробаки. Лето майже повністю перетворився з людини на піщаного черва. Лиш одне незмінне – поруч із Богом-Імператором завжди є гхола Дункан Айдаго.

В Імперії назріває небачене протистояння. Величезні сили, накопичені впродовж тривалого Миру Лето, готуються кинути виклик Владиці, а найзатятіші вороги є в його найближчому оточенні. Дункану доведеться вирішити, на чиєму він боці, а від його вибору залежатиме доля всього людства.

Фрэнк Герберт

Бог-Імператор Дюни

Frank Herbert

God Emperor of Dune

© Herbert Properties LLC, 1981

© Sam Weber, ілюстрація на обкладинці, 2015

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2020

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2020

* * *

Фрагмент доповіді Хаді Бенотто про відкриття в Дар-ес-Баляті на планеті Ракіс

Сьогодні я не лише з радістю сповіщаю про відкриття чудового сховища, яке містить зокрема монументальну колекцію манускриптів, записаних на рідудіанському кристалічному папері, а й із гордістю представляю аргументи щодо автентичності нашого відкриття. Я хочу розповісти вам, чому ми вважаємо, що знайшли оригінальні журнали Лето II, Бога-Імператора.

По-перше, дозвольте нагадати вам про історичний скарб, який усім нам відомий під назвою «Викрадені журнали». Ці томи, древність яких встановлено, упродовж століть були напрочуд цінними для нас і допомагали зрозуміти предків. Як усі ви знаєте, «Викрадені журнали» були розшифровані Космічною Гільдією, і цей же метод Ключа Гільдії було використано при тлумаченні нововідкритих томів. Ніхто не заперечує древності Ключа Гільдії, і лише він єдиний розшифровує ці томи.

По-друге, ці томи були віддруковані іксіанським диктописом справді древнього виробництва. «Викрадені журнали» не лишають сумніву, що цей метод дійсно використовував Лето II для запису історичних спостережень.

По-третє, ми також вважаємо, що не менш важливим відкриттям є саме сховище. Вмістилище цих журналів – безсумнівний іксіанський артефакт надзвичайно простої і водночас блискучої конструкції, яка, безумовно, кине нове світло на історичну епоху, відому як «Розсіяння». Як і слід було очікувати, сховище виявилось невидимим. Його викопано набагато глибше, ніж ми передбачали, керуючись міфом та Усною історією; воно випромінювало та поглинало радіацію, симулюючи природний характер оточення. Така механічна мімікрія сама собою не є дивною. Натомість наших інженерів вразила методика, завдяки якій це було досягнуто, із застосуванням зародкових та воістину первісних механічних умінь.

Бачу, частина з вас так само збуджена, як і ми.

Ми вважаємо, що перед нами позапросторова Іксіанська Куля, не-місце, від якого походять усі такі пристрої. Якщо цей пристрій не перший, то, на наше переконання, має бути одним із перших та втілювати ті самі принципи, що й перший.

Дозвольте мені відразу задовольнити вашу цікавість: звісно, ми зараз проведемо коротку екскурсію сховищем. Просимо лише дотримуватися тиші всередині нього, бо наші інженери та інші спеціалісти досі там працюють, розгадуючи таємниці.

Так я переходжу до четвертого пункту, можливо, ключового нашого відкриття. З почуттями, які складно описати, я демонструю вам чергову знахідку зі згаданого сховища – справжні звукові записи, на яких позначено, що наговорив їх Лето II голосом свого батька, Пола Муад'Діба. Оскільки записи Бога-Імператора, автентичність яких підтверджено, зберігаються в архіві Бене Гессерит, ми надіслали до Сестринства зразок наших записів, виконаних за стародавньою мікробульбашковою системою, й офіційно попросили здійснити порівняльний аналіз. Не сумніваємося, що їхню автентичність буде доведено.

А зараз зверніть увагу на перекладені фрагменти, вручені вам при вході. Водночас прошу вибачення за їхню вагу. Я чула, як дехто з вас над цим жартував. Ми використали звичайний папір із практичних міркувань. Оригінальні томи записані настільки малими символами, що їх можна прочитати лише при значному збільшенні. Насправді потрібно понад сорок звичайних томів такого типу, який ви тримаєте, аби віддрукувати вміст одного оригіналу на рідудіанському кристалічному папері.

Чи готовий проектор? Так. Зараз ми покажемо на екрані ліворуч частину оригінальної сторінки. Ось фрагмент першого аркуша першого тому. Наш переклад міститься на екранах праворуч. Звертаю вашу увагу на внутрішні докази, на поетичне багатослів'я, а також значення, відтворене в перекладі. Стиль характерний і відповідає особистості, настільки виразній і цілісній, що її легко розпізнати. Ми віримо, що так міг написати лише той, хто мав досвід безпосереднього доступу до пам'яті предків, хто працював над тим, аби поділитися цим незвичайним досвідом спілкування з попередніми життями, і зробив його зрозумілим усім, хто такої здібності не має.

А зараз погляньмо на справжнє значення вмісту. Посилання узгоджуються з усіма історичними довідками про особу, яка, на нашу думку, є єдиною, хто спроможний створити цей запис.

Маємо для вас ще один сюрприз. Я дозволила собі запросити відомого поета Ребета Врееба, щоб він вийшов до мене за трибуну й прочитав короткий уривок з перекладу першої сторінки. За нашими спостереженнями, ці слова набирають зовсім іншого значення, якщо їх читати вголос. Хочемо поділитися з вами справді надзвичайними особливостями, відкритими в цих томах.

Пані та панове, дозвольте привітати Ребета Врееба.

З декламації Ребета Врееба

Запевняю вас, що я – книга приречення.

Питання є моїми ворогами, бо мої питання вибухають! Відповіді вистрибують, як перелякана череда, зачорнюючи небо моїх неунікних пам'ятей. Жодна з них не є відповіддю, жодна не є достатньою.

Які призми спалахують, коли я вступаю на жакливе поле свого минулого. Я – шматок розтрошеного кременю, схований у коробці. Коробка обертається і тремтить. Мною кидає буря таємниць. А коли коробка відкривається, я повертаюся до теперішнього, як мандрівник до первозданної землі.

Повільно (повільно, кажу я!) наново вивчаю своє ім'я.

Але це не означає пізнати себе!

Особа з моїм іменем, цей Лето, другий так названий, знаходить у своїй свідомості інші голоси, інші імена та інші місця. Ох, обіцяю вам (як обіцяли й мені), що озиватимусь лише на одне ім'я. Якщо скажете «Лето», я відгукнуся. Страждання робить це правдою, страждання і ще одне:

Я тримаю нитки!

Усі вони мої. Щойно я уявлю собі якусь картину... людей, убитих мечем, – і отримую їх у всій закипільй крові, кожен цілісний образ, кожен стопін, кожен гримасу.

«Радощі материнства», – думаю я, і стають моїми ложа пологів. Дитячі усмішки й солодке щебетання нових поколінь. Стаю співучасником перших

кроків малюків і перших перемог юності. Спогади нагромаджуються один на одного, аж доки я не можу розгледіти нічого, крім подібності та повторюваності.

«Залиш це неторканим», – перестерігаю я себе.

Хто може заперечити цінність такого досвіду, цінність науки, крізь яку я переглядаю кожную нову мить?

Ах, але це минуле.

Не розумієте?

Це лише минуле!

* * *

Сьогодні вранці я народився в юрті на краю кінського пасовища, на землі планети, якої більше не існує. Завтра народжуся в іншому місці. Я ще його не вибрав. Але сьогодні вранці – ах, це життя! Коли мої очі навчилися зосереджувати погляд, я дивився, як зблискує сонце на втоптаній траві, і бачив, як повні життєвого запалу люди виконують розкішні дії свого повсякдення. Куди... ох, куди зник цей життєвий запал?

Викрадені журнали

Трое людей, які бігли на північ крізь місячні тіні Забороненого Лісу, розтягнулися майже на пів кілометра. Останній бігун менше ніж на сто метрів випереджав Д-вовків, що гналися за ними. Можна було почути запальне дзявкання та сапання, звичне для цих тварин, коли вони бачили здобич.

Перший місяць майже досяг зеніту, тож у лісі було доволі ясно, і, попри те, що це були високі географічні широти Арракіса, досі трималося тепло після спекотного літнього дня. Подих нічного вітру з боку останньої пустелі Сар'єру ніс смолисті запахи живиці та вогкі випари лісової підстилки. Час від часу до бігунів діставався бриз з-над моря Кайнса за Сар'єром, нагадуючи про сіль і рибу.

За дивним жартом долі, останній бігун мав ім'я Ульот, що фрименською мовою означає «Любий забарило». Ульот був низеньким і схильним до повноти, що змусило його вдатися до суворої дієти, коли вони тренувалися перед гонитвою. Навіть коли хлопець схуд достатньо, щоб наважитися на відчайдушний біг, то все одно залишався кругловидим, а у великих карих очах чаїлася вразливість людини, надміру обтяженої плоттю.

Ульот розумів, що більше не може бігти. Він хрипів і задихався. Інколи спотикався. Але не кликав своїх товаришів. Знав, що вони не можуть йому допомогти. Усі вони дали ту саму клятву, розуміючи, що не мають іншого захисту, окрім древньої доблесті та фрименської вірності. Це те, що залишалося істинним, хоч усе фрименське стало музейним експонатом, а текст присяги вони завчили напам'ять від музейних фрименів.

Це через фрименську вірність Ультот мовчав, цілковито усвідомлюючи свою приреченість. Блискуча демонстрація древньої гідності, хоч радше жалюгідна, бо всі, хто біг, лише з мудрих книжок і легенд Усної історії знали доблесті, які наслідували.

Д-вовки вже майже наздогнали Ультота, гігантські сірі постаті сягали йому ледь не до плечей. Уперто стрибали й завивали: голови підведені, очі втуплені в осяяну зрадницьким місяцем постать – їхню здобич.

Ліва нога зачепилася об корінь, і Ультот ледь не впав. Це додало йому сил. Він різко прискорився, десь на вовчий корпус випередивши своїх переслідувачів. Напружив рамена, змахував руками. Відкритим ротом тяжко хапав повітря.

Д-вовки не змінили темпу. Наче срібні тіні, вони легкими стрибками неслися крізь сильні зелені запахи свого лісу. Знали, що перемогли. Мали такий досвід.

Ультот знову спіткнувся. Ухопившись за молодий пагін, утримав рівновагу. Тяжко дихав, ноги тремтіли, бунтуючи проти того, до чого він їх змушував. Йому забракло енергії на черговий ривок.

Один із Д-вовків, велика самка, забігла ліворуч від Ультота. Повернула всередину й стрибнула, перетявши йому дорогу. Гігантські ікла розірвали Ультотове плече. Він гойднувся, але не впав. До лісових запахів додався різкий дух крові. Менший самець ухопив Ультота за праве стегно, і той нарешті з криком упав. Згряя накинута на нього, і ось крик із жорстокою невідворотністю урвався.

Не зупиняючись задля поживи, Д-вовки знову кинулися в погоню. Їхні носи обнюхували лісову підстилку та мандрівні вихори в повітрі, ловлячи теплі смуги, zostавлені двома іншими втікачами.

Наступного бігуна звали Квутег, то було старе й шановане на Арракісі ім'я ще за часів Дюни. Його предок виконував на січі Табр обов'язки старшого над Смертесховищем, але цей факт загубився в трьохтисячолітньому минулому, у яке вже мало хто вірив. Квутег біг широкими кроками, його високе струнке тіло, здавалося, ідеально пасувало для такої напруги. У нього були орлині риси обличчя, довге чорне волосся стікало на плечі. Як і його товариші, мав на собі чорний біговий комбінезон зі щільно зітканої бавовни. Одяг підкреслював напруження його сідниць і жилавих стегон, глибокий рівномірний ритм дихання. Лише темп бігу, досить повільний як для Квутега, вказував на ушкодження правого коліна: травмувався, коли спускався на дно рукотворної прірви, що оточувала Цитадель Бога-Імператора в Сар'ері.

Квутег почув оклик Ультота, раптову всевладну тишу, а тоді поновлення погоні Д-вовків. Намагався заборонити своїй уяві малювати образ ще одного друга, убитого монструальними вартовими Лето, проте уява не слухалася. Подумки Квутег проклинав тирана, але не марнував дихання, аби вимовити прокляття вголос. Лишалася надія, що він зуміє врятуватися, діставшись ріки Айдаго. Квутег знав, що думають про нього друзі, навіть Сіона. Завжди вважали його запасливим. Ще в дитинстві він постійно заощаджував сили, зберігаючи їх на мить найвищої потреби, стримано витрачаючи свої резерви.

Попри ушкоджене коліно, Квутег прискорив біг. Знав, що річка недалеко. Біль від ушкодження перетворився з муки на невгасиме полум'я, що пекло всю ногу та бік. Він знав межі своєї витривалості. Також знав, що Сіона має вже от-от дістатися води. Вона, найшвидша з усіх, несла запечатаний пакет, а в ньому те, що вони викрали зі сар'єрської фортеці. Біжучи, Квутег зосередив думки на цьому пакеті.

«Врятуй його, Сіоно! Використай, аби його знищити!»

Жадібне виття Д-вовків пронизало Квутегову свідомість. Вони надто близько. Він знав, що не втече.

Але Сіона повинна втекти!

Він ризикнув озирнутися і побачив, як один із вовків намагається обійти його та напасти збоку. У його свідомості вимальовувалася схема планованої атаки. Коли вовк збоку стрибнув, Квутег плигнув також. Заховавшись від зграї за деревом, він схилився над відокремленим вовком, обіруч ухопив його за задню лапу й закрутив пійманою твариною, наче ціпом, що змусило інших розбігтися. Звір виявився легшим, ніж він очікував, тож Квутег був майже задоволений зміною подій і вимахував своїм живим кием, молотячи нападників та обертаючись, немов дервіш. У вируванні розбив черепи двом вовкам, але не міг захищатися з усіх боків. Худий самець стрибнув йому на спину, відкинувши до дерева, і Квутег випустив свого кия.

– Біжи! – гукнув він.

Зграя знову пробилася до нього, і Квутег впився зубами в горлянку худого самця. Прокушував її, вклавши в це зусилля весь свій відчай. Вовча кров приснула йому на обличчя й осліпила. Заточившись, не розрізняючи, у який бік рухається, Квутег піймав ще одного вовка. Частина зграї розбіглася, крутячись і перетворившись на верескливий натовп, дехто напав на поранених товаришів. Але більшість зграї далі зосереджувалася на здобичі. Вовчі зуби з обох боків розірвали горлянку Квутега.

Сіона теж почула крик Ульота, тоді безпомилкову тишу, потім виття зграї, коли вовки відновили погоню. Її охопила така лютя, що здавалося, ніби вона може через неї вибухнути. Ульота взяли в цю вилазку завдяки його аналітичним здібностям, умінню розгледіти ціле, виходячи з окремих частин. Це Ульот, витягши незмінний збільшувач зі свого пакета, дослідив два дивні томи, які вони знайшли між планами Цитаделі.

– Думаю, що це шифр, – сказав Ульот.

І Раді, бідоласний Раді, що загинув першим з їхньої групи... Раді сказав:

– Ми не можемо дозволити собі додатковий тягар. Викинь їх геть.

– Несуттєві речі так не ховають, – заперечив Ульот.

Квутег підтримав Раді:

– Ми прийшли по плани Цитаделі й маємо їх. А ці томи надто важкі.

Але Сіона погодилася з Ульотом.

– Я понесу їх.

На цьому суперечка вичерпалася.

Бідний Ульот.

Усі знали, що він найгірший бігун у команді. Багато в чому Ульот був повільним, але годі було заперечити ясність його мислення.

Він гідний довіри.

Ульот був гідним довіри.

Сіона опанувала свій гнів і використала його енергію, щоб прискорити темп. Древа в місячному світлі пролітали повз неї. Вона ввійшла в понадчасову порожнечу бігу, де не було нічого, крім її власних рухів, а її тіло робило лише те, що було закладено в ньому на рівні рефлексів.

Коли вона бігла, чоловіки вважали її прекрасною. Сіона це знала. Її довге темне волосся було міцно зв'язане, щоб не вповільнювати руху, розвіваючись на вітрі. Вона назвала Квутега дурним, коли той відмовився наслідувати її стиль.

Де Квутег?

Її волосся було не таким, як у Квутега. Мало глибокий каштановий відтінок, який часом плутають із чорним кольором. Але насправді воно не чорне, зовсім не таке, як у Квутега.

Як це часом трапляється з генами, її риси відтворювали образ давно померлого предка: ніжний овал обличчя, пишні губи, зіркі очі над маленьким носиком. Її тіло стало витягнуто-худим за роки бігу, але посиляло сильні сексуальні сигнали зустрічним чоловікам.

Де Квутег?

Вовча зграя затихла, і це наповнило її тривогою. Так вовки зробили перед тим, як повалили Раді. Так було, коли доп'яли Сетусу.

Вона казала собі, що тиша може означати щось інше. Квутег теж був мовчазним... і сильним. Травма, здавалося, не надто його турбувала.

Сіона почала відчувати біль у грудях, тяжко дихала – відомі симптоми з багатокілометрових тренувань. Піт постійно заливав її тіло під тонким чорним біговим одягом. Вона несла на спині приторочений з самого верху пакет із цінним вмістом, запечатаний, щоб не пошкодити під час переходу через річку. Подумала про складені там карти Цитаделі.

Де Лето переховує свій запас прянощів?

Це сховище мусило міститися десь у Цитаделі. Мусило. Десь на картах буде вказівка. Меланжеві прянощі, яких прагнули Бене Гессерит, Гільдія та всі інші... це було нагородою, вартою такого ризику.

І ці два зашифровані томи. Квутег мав рацію: рідудіанський кристалічний папір був важким. Але вона поділяла Ультів захват. У шифрованих рядках приховано щось важливе.

У лісі позаду неї знову залунало жадібне вовче виття.

Біжи, Квутегу! Біжи!

І раптом просто перед собою, між деревами, вона побачила широку чисту смугу, що межувала з річкою Айдаго. Помітила зблиски місячного сяйва на воді за галявиною.

Біжи, Квутегу!

Тужила за голосом Квутега, за будь-чим голосом. З одинадцяти тих, хто розпочав цей біг, залишилося лише двоє. Дев'ятеро заплатило за цю авантюру своїм життям: Раді, Алін, Ульт, Сетуса, Інінег, Гут'є, Мемар та Оала.

Сіона подумки промовляла їхні імена й за кожним посилала безмовну молитву до старих богів – не до тирана Лето. Особливо молилася до Шай-Хулуда.

«Молюся до Шай-Хулуда, що живе в піску».

Зненацька вона опинилася поза лісом, на осяяній місяцем смузі скошеної трави над річкою. Вода за вузьким, усяпаним галькою берегом манила її. На тлі маслянистої течії берег видавався срібним.

Гучний крик з-за дерев ледь не збив її з ніг. Вона впізнала голос Квутега, що здіймався над дикими вовчими звуками. Квутег звертався до неї, не називаючи імені, тим безпомільним криком з одного слова, вартого нескінченних розмов, – посланням життя і смерті.

– Біжи!

Звуки зграї перетворилися на страхітливе сум'яття шаленого вереску, але більше ні звуку від Квутега. Вона вже знала, на що використав Квутег свої останні життєві сили.

«Затримав їх, щоб допомогти мені втекти».

Виконуючи наказ Квутега, вона помчала на берег річки й коміть головою кинулась у воду. Після жару від бігу вода здалася крижаною. Це на мить її приголомшило, вона випірнула, намагаючись пливати й відновити дихання. Дорогоцінний пакет здійснювався і бив їй по потилиці.

Річка Айдаго була тут неширокою, не більше п'ятдесяти метрів, текла ледь вигнутою дугою, з оточеними коренями піщаними зазублинами та пологими берегами, густо оброслими буйними очеретами й травою. Вода не хотіла триматися прямої лінії, запроектованої для неї інженерами Лето. Сіону підтримувала на дусу певність, що у Д-вовків закладено рефлекс зупинятися

перед водою. Їхню територію обрисовували межі: по цей бік річка, по той бік – вал пустелі. Попри це, кілька останніх метрів вона пропливла під водою і випірнула в тіні урвища. Тоді озирнулася.

Вовча зграя вишикувалася вздовж берега. Усі, крім одного, що спустився до краю річки. Подався нижче, передні лапи майже у воді. Почулося його скавчання.

Сіона знала, що вовк її бачить. Безсумнівно. Д-вовки мали гострий зір. Предками лісових вартових Лето були Пильні Гончаки, а він вивів цю вовчу породу, ще підсиливши їхню зіркість. Вона міркувала, чи зможуть колись вовки здолати закладені в них рефлекси. Полюючи, вони переважно покладалися на зір. Якщо цей один вовк на березі річки зайде у воду, усі інші можуть піти слідом. Сіона стримала подих. Почувалася цілковито виснаженою. Вони здолали майже тридцять кілометрів, другу половину з Д-вовками на п'ятах.

Вовк на краю річки ще раз заскавчав і плигнув назад, до зграї. За якимось безмовним сигналом вони повернулися і стрибнули назад, до лісу.

Сіона знала, куди вони поспішають. Д-вовки могли істи все, піймане ними в Забороненому Лісі. Усі це знали. Саме тому ці вовки блукали лісом як охоронці Сар'єру.

– Ти заплатиш за це, Лето, – прошепотіла вона. Її голос прозвучав дуже тихо, майже як плюскіт води в очеретах позаду неї. – Заплатиш за Ульота, за Квутега, за всіх інших. Заплатиш.

Вона легко відштовхнулася і дозволила течії нести себе, аж доки не торкнулася стопами першої мілини вузького берега. Повільно, переборюючи втому, вибралася з води й зупинилася, аби перевірити, чи не промокнув вміст запечатаного пакета. Печатка була цілою. Якусь мить Сіона дивилася на неї при місячному світлі, а тоді здійняла погляд на стіну лісу по той бік річки.

«Ціна, яку ми заплатили. Десять дорогих друзів».

Сльози зблиснули в очах, але вона успадкувала дещо від древніх фрименів, тож сліз було небагато. Авантюрна переправа через річку, тоді прямісінько через ліс, доки вовки патрулювали північні кордони, далі крізь останню пустелю Сар'єр та оборонні мури Цитаделі – це все здавалося їй сном... навіть утеча від вовків, яку вона передбачала, адже було певним, що зграя вартових помчить наперейми нападникам і чекатиме... це все було сном. Це вже в минулому.

«Я врятувалася».

Вона знову приторочила до спини запечатаний пакет.

«Я пробилася крізь твою оборонну лінію, Лето».

Тоді Сіона подумала про зашифровані томи. Була певна – щось сховане в рядках тайнопису прокладе дорогу її помсти.

«Я знищу тебе, Лето!»

Не «Ми знищимо тебе!» Не таким був шлях Сіони. Вона має зробити це сама.

Обернулася і рушила в бік садів за скошеним лужком над річкою. Ідучи, повторила свою клятву, уголос додавши до неї давню фрименську фразу, що містила її повне ім'я:

– Сіона ібн-Фуад аль-Сеефа Атрідка проклинає цим тебе, Лето. Ти заплатиш сповна!

Нижче подано виконаний Хаді Бенотто переклад томів, знайдених у Дар-ес-Баляті

Я народився як Лето Атрід II понад три тисячі стандартних років тому, рахуючи від моменту, коли змушую ці слова друкуватися. Моїм батьком був Пол Муад'Діб. Матір'ю була його фрименська дружина Чані. Бабцею по матері була Фарула, відома серед фрименів зелейниця. Бабцею по батькові була Джессіка, витвір розплідної програми Бене Гессерит, що мала за мету створити чоловіка з силами Превелебних Матерів Сестринства. Дідом по матері був Ліет-Кайнс, планетолог, який організував екологічну трансформацію Арракіса. Дідом по батькові був Лето Атрід, потомок Дому Атрея, що міг простежити своє походження від грецького предка.

Досить цього родоводу!

Мій дід по батькові помер, як багато добрих греків, намагаючись убити свого смертельного ворога, старого барона Владіміра Харконнена. Тепер вони обидва неспокійно спочивають у моїх предківських пам'ятках. Навіть мій батько невдоволений. Я зробив те, чого він злякався, і його тінь мусить бути співучасником наслідків.

Так вимагає Золотий Шлях. «А що таке Золотий Шлях?» – спитаєте ви. Це виживання людства, не більше й не менше. Ми, наділені передзнанням, ті, кому відомі пастки в людському майбутті, завжди відповідальні за нього.

Вживання.

Хай як би ви з цим почувалися – ваші дрібні нещастя і радості, навіть ваші муки й зриви, рідко нас обходять. Мій батько мав таку силу. У мене вона більша. Ми можемо час від часу зазирати крізь запону Часу.

Планета Арракіс, звідки я правлю мультигалактичною Імперією, уже не та, як тоді, коли її називали Дюною. За тих часів уся планета була пустелею. Тепер від неї залишився лише клаптик, мій Сар'єр. Гігантські піщані хробаки вже не блукають на волі, продукуючи меланжеві прянощі. Прянощі! Дюна привертала увагу лише як джерело меланжу, єдине джерело. Що за надзвичайна субстанція! Жодна лабораторія не спромоглася відтворити її. Це найцінніша речовина, яку будь-коли мало людство.

Без меланжу, що запалює лінійне передзнання Навігаторів Гільдії, люди лише слимачим повзанням долали б парсеки космосу. Без меланжу втратили б свій дар Правдомовиці та Превелебні Матері Бене Гессерит. Без геріатричних

властивостей меланжу люди жили б за стародавніми мірками – сто літ, не довше. Тепер прянощі – це лише запаси Гільдії та Бене Гессерит, кілька невеликих складів уцілілих великих Домів і мое гігантське сховище, якого прагнуть усі. Як вони хотіли б пограбувати мене! Але не сміють. Знають, що я все знищив би, перш ніж відступити.

Ні. Приходять із шапкою в руці й просять у мене меланж. Даю його як нагороду й відмовляю, караючи. Як вони це ненавидять.

«Це моя сила, – кажу я їм. – Це мій дар».

Завдяки цьому я творю Мир. Вони понад три тисячоліття мали Мир Лето. Це вимушений спокій, який до мого панування людство знало лише впродовж найкоротших відтинків часу. Щоб не забути, ще раз вивчіть Мир Лето за моїми журналами.

Я розпочав ці записи в перший рік правління, у першій фазі моєї метаморфози, коли ще переважно був людиною, навіть на вигляд. Шкіра з піщаних форелей, яку я прийняв (а мій батько відмовився) і яка дала мені значно більшу силу плюс практичну невразливість до конвенційних атак і старіння, ця шкіра все ще облягала впізнавано людські форми: дві ноги, дві руки, людське обличчя, обрамлене скрученими складками піщаних форелей.

Ах, це обличчя! Я й досі його маю, і це єдина людська шкіра, яку я виставляю світові. Решта мого тіла покрита сполученими тілами цих дрібних мешканців глибокого піску, що одного дня можуть стати гігантськими піщаними хробаками.

Так і буде... колись.

Я часто думаю про свою фінальну метаморфозу, про цю подобу смерті. Знаю, як це відбуватиметься, але не знаю ні часу, ні інших учасників. Це та єдина річ, якої я не можу знати. Знаю лише, чи ще триває Золотий Шлях, чи вже урвався. Коли я змушую ці слова записуватися, Золотий Шлях триває, і, врешті-решт, цим я задоволений.

Я більше не відчуваю, як війки піщаних форелей зондують мою плоть, вводячи воду мого тіла до своїх плацентних капсул. Тепер ми практично одне тіло, вони – моя шкіра, а я – сила, що рухає ними весь... більшість часу.

Коли я це пишу, цілість можна визнати доволі огидною. Я те, що можна назвати предчервом. Мое тіло близько семи метрів завдовжки й трохи більше за два метри діаметром, переважно ребристе, з моїм Атрідівським обличчям на висоті людського зросту з одного кінця, а руки й долоні (усе ще розпізнавані як людські) дещо нижче. Мої ноги й стопи? Що ж, здебільшого атрофувалися. Просто плавці, далебі, та ще й перемандрували на задню частину тіла. Повністю я важу близько п'яти старих тонн. Додаю ці параметри, бо знаю, що вони цікаві з історичного погляду.

Як я переміщаю цю вагу? Переважно за допомогою свого Королівського Повозу, витвору іксіан. Ви шоковані? Люди незмінно ненавиділи іксіан і боялися їх більше, ніж ненавиділи й боялися мене. Кращий той диявол, якого знаєш. А хто знає, що можуть створити чи винайти іксіани? Хто знає?

Звичайно, що не я. Не все.

Але я в дечому симпатизую іксіанам. Вони так сильно вірять у свою технологію, свою науку, свої машини. Оскільки ми з ними віримо (неістотно, у що), то розуміємо одне одного – іксіани та я. Вони створили для мене багато пристроїв і думають, що заслужили цим вдячність. Слова, які ви читаєте, надруковано іксіанським пристроєм, що зветься «диктопис». Якщо я налаштовую свої думки певним чином, диктопис активується. Я лише думаю, а слова друкуються для мене на кристалічних рідудіанських аркушах усього в одну молекулу завтовшки. Інколи я замовляю копії, віддруковані на менш тривкому матеріалі. Дві останні з таких викрала в мене Сіона.

Хіба вона не викликає захоплення, моя Сіона? Якщо зрозумієте, наскільки вона для мене важлива, можете навіть спитати, чи я справді дозволив би їй померти в лісі. Не сумнівайтесь. Смерть – дуже особиста справа. Я рідко в неї втручаюся. Ніколи не роблю цього з кимось, хто мусить пройти випробування, як Сіона. Я міг дозволити їй померти на будь-якому етапі. Врешті-решт, я можу здобути нового кандидата за дуже короткий, за моїми мірками, час.

Хоча вона захоплює навіть мене. Я стежив за нею там, у лісі. Завдяки іксіанським пристроям я стежив за нею, міркуючи, чому не очікував цієї авантюри. Але Сіона – це... Сіона. Тому я навіть не поворухнувся, аби зупинити вовків. Це було б помилкою. Д-вовки – лише продовження моєї мети, а моя мета – стати найвидатнішим хижаком в історії.

Журнали Лето

Наведений короткий діалог узято з рукописного джерела під назвою «Фрагмент із Велбека». Імовірним автором є Сіона Атрідка. Учасниками розмови є сама Сіона та її батько Монео, що (як твердять усі історії) був мажордомом і головним помічником Лето II. Діалог датується часом, коли Сіона була ще підліткою, а батько відвідав її в Школі Рибомовок у Фестивальному Місті Онні, найбільшому населеному центрі планети, відомій тепер як Ракіс. Згідно з ідентифікаційними документами рукопису, Монео прийшов до доньки таємно, аби перестерегти, що їй загрожує загибель.

Сіона: Як ти витримав з ним стільки, батьку? Він убиває тих, хто поряд. Це всі знають.

Монео: Ні! Ти помиляєшся. Він нікого не вбиває.

Сіона: Ти не мусиш брехати мені про нього.

Монео: Я кажу те, що думаю. Він нікого не вбиває.

Сіона: Тоді як ти поясниш смерті, про які всім відомо?

Монео: Убиває Черв. Черв є Богом. Лето живе на лоні Бога, але нікого не вбиває.

Сіона: То як же ти вижив?

Монео: Я вмю розпізнавати Черва. Бачу це з його обличчя та рухів. Знаю, коли наближається Шай-Хулуд.

Сіона: Він не Шай-Хулуд!

Монео: Ну, так називали Черва за фрименських часів.

Сіона: Я читала про це. Але він не є Богом пустелі.

Монео: Мовчи, дурне дівча! Ти нічого про це не знаєш.

Сіона: Я знаю, що ти боягуз.

Монео: Як мало ти знаєш. Ти ніколи не стояла на моєму місці й не бачила зміни в його очах, у рухах його рук.

Сіона: Що ти робиш, коли наближається Черв?

Монео: Іду геть.

Сіона: Це розсудливо. Він убив дев'ятьох Дунканів Айдаго, про яких ми знаємо напевно.

Монео: Кажу тобі: він нікого не вбиває!

Сіона: Яка різниця? Лето чи Черв – тепер вони одне тіло.

Монео: Але ж це дві різні особи – Лето-Імператор і Черв, Що Є Богом.

Сіона: Ти божевільний!

Монео: Можливо. Але я служу Богові.

* * *

Я найпалкіший спостерігач за людьми серед усіх, хто коли-небудь жив. Спостерігаю за тими, що всередині мене і ззовні. Минуле й теперішнє можуть дивно перемішуватися й переплітатися в мені. Під час метаморфози, яку проходить моє тіло, чуття чудовим способом змінюються. Так, наче я відчуваю все з безпосередньої близькості. У мене винятково гострі слух і зір, а ще нюх, який дає змогу напрочуд точно все розрізняти. Я можу виявити й розпізнати феромони в кількості трьох часток на мільйон. Я знаю. Я це перевіряв. Вам мало що вдасться приховати від моїх чуттів. Думаю, ви б жахнулися, довідавшись, що` я можу визначити з самого тільки запаху. Ваші феромони розповідають мені, що ви робите або збираєтеся зробити. І ваші жести чи поза! Я пів дня стежив за чоловіком, який сидів на лаві в Арракіні. Він був потомком наїба Стілгара в п'ятому коліні, та навіть не знав про це. Я вивчав нахил його шиї, обвислу шкіру під підборіддям, вологу довкола ніздрів, пори за вухами, пасма сивого волосся, що спадали

з-під каптура древнього дистикоста. Він так і не помітив, що за ним стежать. Ха! Стілгар здогадався би про це за секунду-другу. Але той старий лише чекав когось, хто так і не прийшов. Урешті встав і пошкандибав геть. Він увесь заляк після цього сидіння. Я знав, що більше ніколи не побачу його в плоті. Був близьким до смерті, а його вода, напевно, буде змарнована. Що ж, це вже не має значення.

Викрадені журнали

Лето вважав, що місце, де він чекав прибуття чергового Дункана Айдаго, було найцікавішим у світі. За більшістю людських стандартів, це був гігантський простір, серцевина заплутаної серії катакомб під його Цитаделлю. Від нього, наче спиці від маточини колеса, розходилися віялом покої у тридцять метрів заввишки та двадцять метрів завширшки. Тут він чекав. Його повіз стояв у центрі цієї маточини, у склепінчастій круглій кімнаті чотириста метрів діаметром і сто метрів заввишки в найвищому місці, саме над ним.

Такі розміри здавалися йому заспокійливими.

У Цитаделі був ранній пополудень, але єдине світло в його покої линуло від тьмяно-оранжевих світлокул на силових підвісках, що безладно переміщалися в різних напрямках. Світло не проникало глибоко в прилеглі покої, однак спогади Лето достеменно розповідали йому про все, що там було: воду, кості й прах його предків та Атрідів, які жили й помирали від часів Дюни. Усі вони були тут, а на додачу кілька контейнерів із меланжем, аби на крайній випадок створити ілюзію, що це весь його скарб.

Лето знав, чому прибув Дункан. Айдаго довідався, що тлейлаксу готують іншого Дункана, іншого гхолу, створеного за специфікованими вимогами Бога-Імператора. Цей Дункан боявся, що його замінять після майже шести десятиліть служби. Такі події завжди ставали початком бунту Дунканів. Посланець Гільдії вже дочекався Лето й перестеріг його, що іксіани доставили Дункану лазеростріл.

Лето реготнув. Гільдія залишалася напрочуд вразливою у всьому, що стосувалося її незначного запасу прянощів. Їх жахала думка, що Лето є останньою ланкою зв'язку з хробаками, які створили первинні запаси меланжу.

«Якщо я помру далеко від води, прянощів більше не буде».

Таким був страх Гільдії. А їхні історики-рахмістри запевняли, що Лето володіє найбільшим запасом прянощів у Всесвіті. Це знання робило з Гільдії майже незрадливого союзника.

Чекаючи, Лето виконував вправи для рук і пальців зі свого бене-гессеритського спадку. Руки були його гордістю. Довгі пальці – і великі, і решту – під сірою оболонкою зі шкіри піщаних форелей можна було використовувати так само, як звичайні людські. Майже невикористовувані плавники, що були колись ногами та стопами, завдавали більше незручності, ніж сорому. Він міг повзати, котитися та кидати своє тіло з дивовижною швидкістю, проте інколи падав на плавники й відчував біль.

Що затримує Дункана?

Лето уявив, як цей чоловік вагається, вдивляючись крізь вікно в плинний горизонт Сар'єру. Повітря сьогодні пашіло жаром. Перед спуском до криниці Лето побачив міраж на південному заході. Теплове дзеркало перекинулося і відбило на пісок зображення, як група музейних фріменів тягнеться повз Демонстраційну Січ, призначену для просвіти туристів.

У криниці стояв холод, вічний холод, а освітлення завжди було темним. Спиці тунелів, схожі на темні лази, плавно здіймалися вгору чи опускалися вниз, щоб прийняти Королівський Повіз. Деякі тунелі, сховані за фальшивими стінами, тяглися кілометрами. Це були проходи, які Лето створив для себе сам за допомогою іксіанських знарядь.

Обдумуючи майбутню розмову, Лето дедалі сильніше хвилювався. Ця емоція видалася йому цікавою, єдиною, як було відомо, що приносила радість. Лето знав, що до якоїсь розумної межі полюбив чергового Дункана. У Лето лишалася надія, що той чоловік переживе майбутню розмову. Інколи вони виживали. Ймовірність того, що Дункан становитиме смертельну загрозу, була невеликою, хоча слід було належно оцінити й таку можливість. Лето намагався пояснити це одному з попередніх Дунканів... у цій самій кімнаті.

– Тобі видається дивним, що я, зі своєю силою, можу говорити про везіння і випадок, – сказав Лето.

Але Дункан лютував:

– Ти нічого не залишаєш на волю випадку! Я тебе знаю!

– Як наївно. Випадок – це природа мого Всесвіту.

– Випадку немає! Є злі пустощі. А ти – автор цих пустощів!

– Чудово, Дункане! Пустощі – це найглибша насолода. Те, як ми трактуємо пустощі, вказує на розвиток наших творчих здібностей.

– Ти ж навіть більше не людина! – Ох, як же лютував Дункан.

Лето виявив, що це звинувачення дратує, наче піщинка в оці. Тримався за рештки свого колишнього людського «я» з похмурою затятістю, яку годі було заперечити, хоча роздратування було максимумом його гніву.

– Твоє життя перетворилося на кліше, – звинуватив Лето свого співрозмовника.

І тут Дункан витяг невелику вибухівку зі складок свого однострою. Яка несподіванка!

Лето обожнював несподіванки, навіть бридкі.

«Це щось таке, чого я не передбачив!» Саме це він сказав Дунканові, що стояв на диво нерішучий, хоча зараз від нього саме рішучість і вимагалася.

– Це може тебе вбити, – промовив Дункан.

– Вибачай, Дункане. Може мене трохи ушкодити, не більше.

– Але ж ти сказав, що не передбачив цього! – Дункан зірвався на пронизливий крик.

– Дункане-Дункане, це абсолютне передбачення означає для мене смерть. Яка ж несамовито нудна смерть.

Останньої миті Дункан намагався відкинути пристрій убік, але він виявився ненадійним і вибухнув надто швидко, убивши при цьому його самого. Ах, ну що ж. Тлейлаксу у своїх аксолотлевих контейнерах мали вже наготові іншого.

Одна зі світлокуль, що плавали довкола Лето, блимнула. Його охопив азарт. Сигнал Монео! Вірний Монео попереджав свого Бога-Імператора, що Дункан спускається до крини.

Двері людського ліфта між двома переходами-спицями у північно-західній арці розчинилися. Звідти вийшов Дункан і рушив уперед. З цієї відстані він здавався дрібною фігуркою, але очі Лето розгледіли найдрібніші деталі. Складка на лікті однострою свідчила про те, що чоловік сидів, спершись підборіддям на долоню. Так, на підборідді досі були сліди від долоні. Запах Дункана попереджав про високий рівень адреналіну в його крові.

Доки Дункан наближався, Лето мовчав, вивчаючи деталі. Дункан досі, попри довгу службу, рухався із молодю пружністю. Міг за це дякувати мінімальним дозам меланжу, який споживав. Був одягнений у старий Атрідівський однострій, чорний, із золотим яструбом ліворуч на грудях. Цікавий спосіб заявити: «Служу честі давніх Атрідів». Його волосся все ще було чорною каракулевою шапкою, різкі риси обличчя, високі вилиці.

«Тлейлаксу добре роблять своїх гхол», – подумав Лето.

Дункан мав при собі тонку теку з темно-коричневого волокна, він уже багато років її носив. Зазвичай там містилися матеріали, на які він посилався у своїх рапортах, але сьогодні тека випиналася від чогось важкого.

Іксіанського лазеростріла.

Ідучи, Айдаго зосередив увагу на обличчі Лето. Це обличчя збивало з пантелику тим, що зоставалося Атрідівським: тонкі риси, цілковито сині очі – людям зі слабкими нервами здавалося, що погляд пронизує їх фізично. Обличчя глибоко ховалося в сірому плащі зі шкіри піщаних форелей. Айдаго знав, що цей плащ може розкрутитися в захисну оболонку. Для цього достатньо найменшого поруху м'яза обличчя, швидшого за кліпання очима. Обрамлена сірим шкіра була рожевою. Важко було позбутися думки, що обличчя Лето непристойне, ніби загублена людська частка, ув'язнена в чомусь чужому.

Зупинившись усього за шість кроків од Королівського Повозу, Айдаго не намагався приховати своєї гнівної рішучості. Навіть не думав, чи знає Лето про лазеростріл. Імперія надто далеко відійшла від давньої моральності

Атрідів, стала безликим джаггернаутом – колосальною колісницею, що чавить невинних на своїй дорозі. Цьому слід покласти край!

– Я прийшов поговорити з тобою про Сіону та інші справи, – промовив Айдаго. Поклав теку так, щоб легко витягти з неї лазеростріл.

– Дуже добре. – У голосі Лето звучала сама лише нудьга.

– Утекла тільки Сіона, але вона досі має підтримку спільників-бунтарів.

– Думаєш, мені про це не відомо!

– Я знаю твою небезпечну терпимість до бунтівників! Те, чого я не знаю, – що містилося у викраденому пакеті.

– Ах, це. Там детальні плани Цитаделі.

На якусь мить Айдаго знову став Командиром Варти, глибоко шокованим таким порушенням безпеки.

– І ти дозволив їй утекти з ними?

– Ні, це ти дозволив.

Айдаго відсахнувся від цього звинувачення. Новостворений убивця-терорист поступово почав знову брати в ньому гору.

– Це все, що вона взяла? – спитав Айдаго.

– Там, разом із картами, були два томи, копії мого журналу. Вона їх украла.

Айдаго вивчав нерухоме обличчя Лето.

– Що в тих журналах? Інколи ти кажеш, що то щоденники, інколи – що історичні записи.

– Потроху того й того. Можеш навіть назвати це підручником.

– Тебе турбує те, що вона взяла ці томи?

Лето дозволив собі легку посмішку, яку Айдаго сприйняв як заперечну відповідь. Потягся до тонкої теки, від чого тіло Лето на мить напружилось. Що цього разу – зброя чи рапорти? Хоча серцевина його тіла мала високу тепловитривалість, Лето знав, що деякі його частки могли бути вражені лазерострілом, особливо обличчя.

Айдаго витяг із теки рапорт, і, ще до того, як почав читати з нього, Лето безпомилково розпізнав сигнали. Айдаго шукав відповідей, а не передавав інформацію. Прагнув доказів правомірності вже спланованих дій.

– Ми виявили культ Алії на Г'еді Прайм, – сказав Айдаго.

Лето мовчав, поки той викладав деталі. Як нудно. Лето дав волю плину думок. Тепер шанувальники давно покійної сестри його батька годилися тільки для того, щоб забезпечити сяку-таку розвагу. Але, як легко передбачити, Дункани вважали таку діяльність чимось на кшталт підпільної загрози.

Айдаго закінчив читати. Без заперечень, його агенти дуже старанні. До нудоти старанні.

– Це не більше, ніж відродження Ізиди, – сказав Лето. – Мої священники й священниці трохи розважаться, придушуючи цей культ і його послідовників.

Айдаго труснув головою, наче відповідаючи на якийсь голос усередині.

– Бене Гессерит знали про цей культ, – сказав він.

А ось це зацікавило Лето.

– Сестринство так і не простило мені, що я відібрав у них розплідну програму, – промовив він.

– Це не має нічого спільного з розплідною програмою.

Лето приховав легку потіху. Дунканів завжди вражала розплідна програма, хоча дехто з них час від часу був її учасником.

– Розумію, – сказав Лето. – Що ж, Бене Гессерит завжди були трохи божевільними, але їхнє божевілля є хаотичним резервуаром несподіванок. Деякі несподіванки можуть бути цінними.

– Я не бачу в цьому жодної цінності.

– Думаєш, за цим культом стоїть Сестринство? – спитав Лето.

– Так.

– Поясни.

– Вони мали храм. Називали його «Свяतिною крис-ножа».

– Що, і зараз?

– А їхня головна жриця звалася Хоронителькою Світла Джессіки. Це наштовхує на якісь думки?

– Це дуже мило! – Лето не намагався приховати своєї розваги.

– Що в цьому милого?

– Вони об'єднують моїх бабку й тітку в одну богиню.

Айдаго повільно похитав головою, не розуміючи.

Лето дозволив собі коротку внутрішню паузу, коротшу за кліпання. Внутрішня бабка не надто переймалася цим культом на Г'еді Прайм. Йому слід відгородитися від її спогадів та її особи.

– Яка, на твою думку, мета цього культу? – спитав Лето.

– Це очевидно. Конкурентна релігія для підриву твого авторитету.

– Надто просто. Хай там ким є Бене Гессерит, але вони не простаки.

Айдаго чекав пояснення.

– Хочуть більше прянощів! – сказав Лето. – Більше Превелебних Матерів.

– Тому й непокоять тебе, доки ти від них не відкупишся?

– Я розчарувався в тобі, Дункане.

Айдаго витріщився на Лето, а той прихитрився зітхнути – цей складний жест уже не був притаманний його новій формі. Зазвичай Дункани були кмітливішими, однак Лето здогадувався, що планований замах затьмарив його пильність.

– Вони обрали собі за домівку Г'еді Прайм, – промовив Лето. – Що з цього випливає?

– Це була твердиня Харконненів, але то давня історія.

– Там померла твоя сестра, ставши жертвою Харконненів. Харконнени та Г'еді Прайм у твоїх думках поєднані, і це правильно. Чому ж ти не згадав цього раніше?

– Я не вважав це важливим.

Лето стис уста в тонку лінію. Згадка про сестру стурбувала Дункана. Розумом цей чоловік знав, що він лише останній у довгому ряді воскресених тіл. Усі ці тіла були витворами аксолотлевих контейнерів тлейлаксу, причому з тих самих оригінальних клітин. Дункан не міг позбутися пробуджених спогадів. Знав, що це Атріди визволили його з Харконненівської неволі.

«І хай ким ще я можу бути, – подумав Лето, – я все ще Атрід».

– Що ти хочеш цим сказати? – запитав Айдаго.

Лето вирішив, що потрібен крик. Дозволив собі крикнути голосно:

– Харконнени нагромаджували прянощі!

Айдаго відступив на крок.

Лето продовжив тихішим голосом:

– На Г'еді Прайм міститься незнайдений запас меланжу. Сестринство намагається винищити його, а ці свої релігійні трюки використовує для прикриття.

Айдаго засоромився. Уже промовлена, відповідь здавалася очевидною.

«І в цьому я помилився», – подумав він.

Крик Лето струснув ним, нагадавши про обов'язки Командира Королівської Варти. Айдаго знав економіку Імперії, спрощену до краю: жодних відсотків, готівку на бочку. Єдина монета, що існувала, мала зображення закритого каптуром обличчя Лето: Бога-Імператора. Але все спиралося на прянощі, субстанцію, ціна якої, і так височенна, постійно зростала. За невелику валізу прянощів можна було купити цілу планету.

«Контролюй гроші й суди. Решту zostав черні», – подумав Лето. Так сказав Джейкоб Брум[1 – Джейкоб Брум (1752–1810) – американський підприємець, політик і громадський діяч. (Тут і далі прим. перекл.)], і Лето почув, як старий хихотить у бороду. «Справи не надто змінилися, Джейкобе».

Айдаго глибоко вдихнув:

– Слід негайно повідомити Бюро Віри.

Лето мовчав.

Прийнявши це за сигнал продовжувати, Айдаго вів далі свій звіт, однак Лето слухав його лише частиною свідомості. Наче оболонка-монітор, що тільки записує слова та дії Айдаго, але час від часу висуває внутрішній коментар.

«А зараз він хоче говорити про тлейлаксу.

Дункане, ступаєш на небезпечний ґрунт».

Але це відкрило нову дорогу для роздумів Лето.

«Лукаві тлейлаксу досі продукують моїх Дунканів із оригінальних клітин. Роблять речі, заборонені релігією, – це знаю і я, і вони. Я не дозволяю штучних маніпуляцій людською генетикою. Та тлейлаксу вже засвоїли, що я ціную Дунканів як Командирів своєї Варти. Думаю, вони й не підозрюють, що для мене це розвага. Мене забавляє, що річка з назвою Айдаго тече там, де колись стояла однойменна гора. Тепер її немає. Ми її зрівняли із землею, видобувши матеріал для високих валів, які оперізують мій Сар'єр.

Звичайно, тлейлаксу знають, що час від часу я схрещую Дунканів у власній розплідній програмі. Ці Дункани мають силу напівкровок... і дещо набагато більше. Кожен вогонь мусить мати свою заслінку.

Я мав намір схрестити його з Сіоною, та тепер це неможливо.

Ха! Він каже, що хоче, аби я „пригнув до землі“ тлейлаксу. Чому не спитає відверто: „Ти плануєш замінити мене?“

Мені так і кортить сказати йому про це».

Айдаго знову потягся до тонкої теки. Інтроепективний моніторинг Лето не пропустив цього.

«Лазеростріл чи ще звіти? Ще звіти.

Дункан поводитьея обережно. Хоче не лише підтвердження, що я не здогадуюся про його наміри, а ще більше „доказів“, що я негідний його вірності. Його вагання затигнулося. Завжди так. Я досить часто казав йому, що не використаю передзнання для передбачення свого виходу з цієї древньої форми. Проте він вагається. Він завжди вагається.

Ця печерна кімната поглинає його голос, а коли б не моя чутливість, тутешня вогкість замаскувала б хімічні докази його страху. Я усуваю його голос із безпосередньої свідомості. Яким занудою став цей Дункан. Розповідає історію, історію бунту Сіони, без сумніву, щоб перевести розмову на особисті оетороги щодо її останньої ескапади.

„Це не звичайний бунт“, – каже він.

Це мене осмикує! Дурень. Усі бунти звичайні й украй нудні. Виконуються за одним шаблоном і дуже схожі між собою. Рушійною силою є адреналінова залежність і прагнення здобути власну владу. Усі бунтівники – це замасковані аристократи. Тому так легко їх повернути.

Чому Дункани ніколи мене не чують, коли я кажу про це? Я вже мав суперечку з цим самим Дунканом. То була одна з наших найперших сутичок, у цій самій крипті.

„Мистецтво правління вимагає ніколи не передавати ініціативи радикальним елементам“, – сказав він.

Як педантично. Радикали з'являються в кожному поколінні, і цьому неможливо запобігти. Саме це він розуміє як „втрату ініціативи“. Він хоче їх придушити, пригнітити, контролювати, перешкоджати їхнім діям. Є живим доказом того, яка незначна різниця між поліцейським і військовим мисленням.

Я кажу йому: „Радикалів слід боятися лише тоді, коли ти намагаєшся їх придушити. Мусиш продемонструвати, що використаєш найкращі їхні пропозиції“.

„Вони небезпечні! Вони небезпечні!“ Думає, що коли повторювати, то це стане правдою.

Повільно, крок за кроком, я веду його за своїм методом, і, здається, він навіть слухає.

„Це слабкість, Дункане. Радикали завжди бачать речі лише в надто простих категоріях: чорне і біле, добро і зло, вони і ми. Так само розглядаючи складніші речі, вони відкривають дорогу хаосу. Мистецтво правління, як ти це називаєш, є опануванням хаосу“.

„Ніхто не здатен упоратися з кожною несподіванкою“.

„Несподіванка? Хто каже про несподіванку? Хаос не є несподіванкою. Його характеристики передбачувані. Насамперед він відкидає порядок і зміцнює сили крайніх елементів“.

„Хіба ж саме це не намагаються робити радикали? Хіба вони не намагаються струснути речі, щоб захопити владу?“

„Вони думають, що саме це й роблять. Насправді ж творять нових екстремістів, нових радикалів і продовжують старий процес“.

„А як із тими радикалами, що помічають складність і так наближаються до тебе?“

„Це не радикали. Це суперники в боротьбі за лідерство“.

„І що з ними робити?“

„Перетворювати на своїх союзників або вбивати. Таким є прообраз боротьби за лідерство на базисному рівні“.

„Так, а що з місями?“

„Як мій батько?“

Цьому Дунканові не подобається таке питання. Знає, що надто специфічним чином я і є мій батько, можу говорити його голосом і від його імені, ця пам'ять є точною, переданаю і неупадкою.

Він неохоче говорить: „Що ж... якщо ти хочеш“.

„Дункане, я – це всі вони, і я це знаю. Ніколи не було справді несамолюбних бунтівників, лише гіпокрити – свідомі чи несвідомі, однаково“.

Це будить осине гніздечко моїх предківських пам'ятей. Дехто з них так і не позбувся переконання, що вони й лише вони мають ключ до всіх проблем людства. Що ж, я сам такий. Можу їм навіть поспівчувати, кажучи, що їхня поразка – демонстрація неправоти.

Проте я змушений їх заблокувати. Немає сенсу надавати їм помешкання. Тепер вони лише болісні спогади... як цей Дункан, що стоїть переді мною з лазерострілом...

Великі підземні боги! Піймав мене при дрімоті. Тримає лазеростріл у руці, прицілюючись мені в обличчя».

– Ти, Дункане? Теж мене зрадиш?

Et tu, Brute?[2 – І ти, Бруте? (лат.)]

Кожен нерв Лето напружився в повній готовності. Відчув, як засмикалося його тіло. Плоть хробака мала власну волю.

Айдаго глузливо заговорив:

– Скажи мені, Лето, скільки разів я мушу сплачувати борг вірності?

Лето розпізнав внутрішню суть питання: «Скільки мене було тут?» Дункани завжди хотіли це знати. Усі Дункани питали про це, і жодна відповідь їх не вдовольняла. Сумнівалися.

Найсумнішим Муад'Дібовим голосом Лето спитав:

– Хіба ж ти не пишаєшся моїм поклонінням, Дункане? Невже ти ніколи не замислювався, що в тобі змушує мене постійно прагнути твоєї компанії впродовж століть?

– Бо ти знаєш, що я найдурніший із дурнів!

– Дункане!

Розлючений голос Муад'Діба завжди безвідмовно розбивав Айдаго на друзки. Хоч Айдаго знає, що Лето володіє силами Голосу так, як це недоступно нікому з Бене Гессерит, можна було передбачити, що він похитнеться від самих лише звуків. Лазеростріл загойдався в його руці.

Цього вистачило. Лето стрімко жбурнув себе й скотився з повозу. Айдаго ніколи не бачив, щоб він так покидав повіз, навіть не підозрював, що це можливо. Лето потрібні були тільки дві речі – реальна загроза, яку могло відчувати тіло хробака, і вивільнення цього тіла. Решта відбувалася автоматично, а швидкість цієї дії дивувала самого Лето.

Лазеростріл був найбільшим клопотом. Міг серйозно його подрятати, але мало хто розумів, як організм предчерва бореться з високою температурою.

Котячись, Лето вдарив Айдаго, лазеростріл під час пострілу відхилився. Один із непотрібних плавників, на які перетворилися ноги й стопи Лето, послав у його свідомість шквал пекучого болю. Якусь мить він нічого іншого не відчував. Але тіло хробака могло діяти, рефлексі спалахнули в дикому пароксизмі удару. Лето почув тріск кісток. Спазматичний ривок руки Айдаго відкинув лазеростріл далеко на підлогу крипти.

Відкотившись від Айдаго, Лето приготувався до нової атаки, але потреби в цьому не було. Пошкоджений плавник усе ще посилав больові сигнали, він відчув, що вершечок згорів. Шкіра з пісаних форелей уже запечатувала рану. Біль пом'якшав, перетворившись на неприємну пульсацію.

Айдаго ворухнувся. Безсумнівно, він був смертельно поранений. Помітно, що груди розчавлені. Намагаючись дихнути, відчув біль агонії, але розплющив очі й глянув на Лето.

«Які ж затято одержимі ці смертні!» – подумав Лето.

– Сіона, – прохрипів Айдаго.

Лето побачив, що життя його покидає.

«Цікаво, – подумав Лето. – Чи можливо, щоб Дункан і Сіона... Ні! Цей Дункан завжди виявляв непідробну глузливу зневагу до глупоти Сіони».

Лето повернувся на Королівський Повіз. Цього разу було дуже близько. Ані найменшого сумніву – Дункан цілився в мозок. Лето завжди усвідомлював, що його долоні й стопи вразливі, але нікому не дозволив довідатися: те, що було колись його мозком, більше не мало прямого зв'язку з обличчям. Не було мозком за людськими мірками, а поширилось уздовж усього тіла як скупчення вузлів. Лето не довірив це нікому, крім своїх журналів.

* * *

О, які пейзажі я бачив! І яких людей! Далекі мандрівки фрименів і всіх інших. Навіть повернення крізь міфи на Терру. О, уроки астрономії й інтриг, міграції, безладні польоти, біль у руках та легенях від бігу впродовж багатьох ночей на всіх цих космічних пилинках, де ми захищали наші минущі володіння. Я кажу вам, що ви – чудо, а мої спогади не дозволяють у цьому сумніватися.

Викрадені журнали

Жінка, що працювала за маленьким відкидним столиком, прикріпленим до стіни, була надто великою для вузького крісла, на якому сиділа. Надворі вже давно настав ранок, але в кімнаті без вікон, розташованій глибоко під містом Онном, сяяла світлокуля в кутку. Вона була налаштована на тепло-жовтий відтінок, проте світло не змогло розвіяти сірої утилітарності малої кімнати: стіни та стеля були покриті однаковими прямокутними панелями з тьмяно-сірого металу.

З меблів ще був вузький тапчан із тонким сірим покривалом, яке нічим не вирізнялося на сірому тлі. Очевидно, усі ці меблі не були розраховані на того, хто займав кімнату.

Жінка була одягнена в суцільну піжаму з темно-синьої тканини, що дуже напиналася на широких плечах, коли вона схилялася над столиком. Світлокуля осявала коротко стрижене біляве волосся та праву половину обличчя, підкреслюючи квадратну щелепу. Щелепа рухалася, беззвучно промовляючи слова, тоді як товсті пальці обережно натискали клавіші тонкої клавіатури на столику. Жінка ставилася до машини з повагою, що почалася благоговінням, а потім неохоче перейшла в тривожне збудження. Тривале знайомство з машиною не стерло жодної з цих емоцій.

Написані слова з'являлися на екрані, схованому за стінним прямокутником, який відкривався, коли опускали столик.

«Сіона продовжує вчиняти дії, спрямовані на насильницький напад на Вашу Святу Особу, – писала вона. – Сіона залишається непохитною в проголошеній меті. Сьогодні вона сказала, що передасть копії викрадених книг групам, яким можна довіряти. Серед адресатів Бене Гессерит, Гільдія та іксіани. Каже, що книги містять Ваші зашифровані слова, а взамін на такий подарунок вона отримує допомогу в розшифруванні Ваших Святих Слів.

Владико, я не знаю, які одкровення можуть ховатися на цих сторінках, але, якщо вони містять якусь загрозу для Вашої Святої Особи, благодаю звільнити мене від обітниці послуху Сіоні. Я не розумію, чому Ви змусили мене до цієї обітниці, проте боюся її.

Зостаюся Вашою шанобливою служницею, Нейла».

Крісло затріщало, коли Нейла відкинулася на спинку, замислившись над своїми словами. У кімнаті панувала цілковита тиша завдяки товстому ізоляційному шару. Чутно було лише тихе дихання Нейли, а віддалене пульсування механізмів більше відчувалося в підлозі, ніж у повітрі.

Нейла вдивлялася в послання на екрані. Призначене тільки для очей Бога-Імператора, воно потребувало чогось більшого за святу правдомовність. Вимагало глибокої безсторонності, яка її виснажила. Тоді жінка кивнула й натиснула клавішу, що мала закодувати слова та підготувати їх до пересилання. Перш ніж підняти столик і сховати його в стіні, схилила голову в тихій молитві. Як вона знала, ці дії перешлють послання. Сам Бог імпантував їй фізичний пристрій, узявши з неї клятву зберігати таємницю і перестерігши, що може настати час, коли він говоритиме з нею через ту річ усередині черепа. Ніколи досі ще цього не робив. Вона підозрювала, що цей пристрій спроектували іксіани. Нагадував чимось їхній вигляд. Але цю річ зробив сам Бог, тож вона могла ігнорувати підозру, що в ній може міститися комп'ютер, заборонений Великою Конвенцією.

«Не твори жодного пристрою на подобу розуму!»

Нейла здригнулася. Підвелася і перенесла крісло на його звичне місце біля тапчана. Її важке мускулисте тіло розпирало тонкий синій одяг. У всіх її рухах відчувалася постійна обережність, характерна для тих, хто мусить утримувати значну фізичну силу. Відвернулася від тапчана й оглянула місце, де ховався столик. Прямокутна сіра панель нічим не відрізнялася від усіх інших. Жодної ворсинки, жодного волоска, нічого такого, що могло б відкрити таємницю панелі.

Щоб відновити сили, Нейла глибоко вдихнула й крізь єдині двері вийшла з кімнати до сірого коридору, тьмяно освітленого широко розкиданими білими кулями. Тут звуки механізмів були голоснішими. Повернула ліворуч – і за кілька хвилин опинилася в компанії Сіони в дещо більшій кімнаті. На столі в центрі кімнати лежали речі, викрадені з Цитаделі. Дві срібні світлокулі осявали таку сцену: за столом сиділа Сіона, а поруч із нею стояв помічник на ім'я Топрі.

Нейла, хоч і неохоче, захоплювалася Сіоною, але Топрі був чоловіком, не вартим нічого, крім відвертої неприязні. То був нервовий товстун із витрішкуватими зеленими очима, носом, як у мопса, і тонкими губами над підборіддям з ямочками. Він заговорив пискливим голосом:

– Глянь сюди, Нейло! Дивись, що Сіона знайшла між сторінками цих двох книжок.

Нейла зачинила, а потім замкнула єдині двері кімнати.

- Ти забагато балакаєш, Топрі, - промовила Нейла. - Бовкаєш язиком. Звідки тобі знати, що я в коридорі сама?

Топрі зблід. На його обличчі з'явилася сердита гримаса.

- Боюсь, вона має рацію, - сказала Сіона. - Чому ти вирішив, що я хочу, аби Нейла знала про мою знахідку?

- Ти їй в усьому довіряєш!

Сіона перевела увагу на Нейлу.

- Нейло, ти знаєш, чому я довіряю тобі?

Питання було поставлене цілком рівним голосом, позбавленим емоцій.

«Невже я підвела свого Владику?»

- Ти не маєш відповіді на моє питання? - спитала Сіона.

- Хіба я дала тобі привід не довіряти? - озвалася Нейла.

- Це недостатня причина довіри, - промовила Сіона. - Такої речі, як досконалість, не існує - ні в людині, ні в машині.

- То чому ж ти мені довіряєш?

- Твої слова завжди узгоджуються з твоїми діями. Це чудова риса. Наприклад, ти не любиш Топрі й ніколи не намагаєшся приховати своєї неприязні.

Нейла глянула на Топрі, а той кашлянув.

- Я йому не вірю, - сказала Нейла.

Слова з'явилися в її мозку та без застережень злетіли з уст. І, лише сказавши їх, Нейла збагнула справжню суть неприязні: задля власної користі Топрі зрадив би будь-кого.

«Він розкрив мене?»

Усе ще з кислою міною, Топрі промовив:

- Я не збираюся стояти тут і слухати твої образи.

Зібрався вийти, але Сіона застережно підняла руку. Топрі завагався.

- Хоча ми промовляємо давні фрименські слова й присягаємося у взаємній вірності, нас поєднує не це, - сказала Сіона. - Усе спирається на дії. Ними мірється все. Ви обое це розумієте?

Топрі автоматично кивнув, проте Нейла похитала головою.

Сіона всміхнулася їй:

- Ти не завжди погоджуєшся з моїми рішеннями, правда, Нейло?

- Ні. - Вона сказала це всупереч власній волі.

- Ти ніколи не намагалася приховати свого несхвалення, а все-таки підкорялася мені. Чому?

- Бо я присяглася.

- Але ж я сказала, що цього не досить.

Нейла знала, що пітніє, знала, що це її видає, проте не могла ворухнутися. «Що я маю зробити? Я поклялася Богові, що підкорятимусь Сіоні, але не можу їй цього сказати».

- Мусиш відповісти на моє питання, - промовила Сіона. - Я наказую.

Нейла стримала дихання. То була дилема, якої вона найбільше боялася. Виходу не було. Вона мовчки помолилася і тихо сказала:

- Я присягла Богові, що підкорятимусь тобі.

Від радості Сіона плеснула руками й засміялася.

- Я знала!

Топрі захихотів.

- Стули пельку, Топрі, - сказала Сіона. - Я намагалася дати урок тобі. Ти не віриш нікому, навіть самому собі.

- Але я...

- Тихо, кажу! Нейла вірить. Я вірю. Саме це нас поєднує. Віра.

Це застало Топрі зненацька.

- Віра? Ти віриш у...

- Не в Бога-Імператора, дурню ти! Ми віримо, що вища сила поборе тирана-хробака. Ця вища сила - це ми.

Нейла зі здриганням зітхнула.

- Усе гаразд, Нейло, - промовила Сіона. - Мені однаково, звідки ти черпаєш свої сили, доки ти віриш.

Нейла змусила себе всміхнутися, тоді виширилася. Ніколи ще її так не вражала мудрість Владики. «Я можу казати правду, і це працює лише на мого Бога!»

- Я покажу тобі, що знайшла в цих книжках, - сказала Сіона. Жестом указала на кілька аркушів звичайного паперу на столі. - Закладене між сторінками.

Нейла обійшла стіл і зверху глянула на нього.

– По-перше, оце. – Сіона підняла предмет, якого Нейла не помітила. То було тоненьке пасомце чогось... і щось наче...

– Квітка? – спитала Нейла.

– Це лежало між двома аркушами паперу. На папері було написано таке.

Сіона нахилилася над столом і прочитала:

– Пасмо волосся Ганіми з квіткою зірочника, яку вона колись принесла мені.

Дивлячись на Нейлу, Сіона сказала:

– Наш Бог-Імператор виявив сентиментальність. Це слабкість, якої я від нього не очікувала.

– Ганіма? – спитала Нейла.

– Його сестра! Згадай Усну історію.

– О... о, так. Молитва до Ганіми.

– А зараз послухай це. – Сіона взяла другий аркуш і прочитала з нього:

Берег піщаний, сірий, наче мертва шока,
Зелений потік припливу віддзеркалює хвилі хмар,
Стою на темному мокрому краю.
Холодна піна мие пальці моїх ніг.
Я відчуваю дим дерева-плавника.

Сіона знову глянула на Нейлу.

– Це названо «Слова, які я написав, довідавшись про смерть Ганіми». Що ти думаєш про це?

– Він... він любив свою сестру.

– Так! Він здатний любити. О так! Тепер він наш.

* * *

Час від часу я дозволяю собі сафарі, в які не може вибратися жодна інша істота. Прориваюся всередину, тримаючись осі моїх спогадів. Наче школяр, що звітує про подорожі на канікулах, вибираю тему. Нехай це будуть... жінки-інтелектуалки! Пірнаю в океан предків. Я велика крилата риба в глибинах. Рот моєї свідомості розкривається, і я заковтую знахідки! Інколи... інколи я шукаю конкретних осіб, записаних у наших історичних анналах. Яка це таємна

радість – наново пережити життя такої людини, глузуючи з намірянtimer науковців сформуваtimer ії біографію.

Викрадені журнали

Монео спустився до крипти з сумним смиренням. Не можна було уникнути обов'язків, що зараз вимагалися від нього. Богу-Імператору потрібен недовгий час, аби оплакати втрату чергового Дункана, але по цьому життя тривало... тривало... тривало...

Ліфт тихо ковзнув униз з досконалою іксіанською бездоганністю. Раз, лише раз Бог-Імператор гукнув до свого мажордома:

– Монео! Інколи я думаю, що тебе створили іксіани!

Монео відчув, що ліфт зупинився. Двері розчинилися. Крізь крипту він глянув на затінену брилу на Королівському Повозі. Ніщо не вказувало, що Лето помітив його прихід. Монео зітхнув і розпочав довге блукання крізь лункий морок. На підлозі біля повозу лежало тіло. Deј? vu ні до чого. Просто звична картина.

Колись, ще на початку служби Монео, Лето сказав:

– Ти не любиш цього місця, Монео. Я це бачу.

– Ні, Владико.

Ледь розворушивши пам'ять, Монео почув власний голос із того наївного минулого. А голос Бога-Імператора відповів:

– Ти не вважаєш мавзолей гарним місцем, Монео. Я ж сприймаю його за джерело нескінченної сили.

Монео згадав, як сильно хотілося йому змінити тему.

– Так, Владико.

Лето вперто продовжував:

– Тут лише кілька моїх предків. Вода Муад'Діба тут. Гані та Харк-аль-Ада, звичайно, теж тут, але вони не мої предки. Ні, якщо існує якась справжня гробниця моїх предків, то ця гробниця – я. Тут переважно Дункани й витвори розплідної програми. Одного дня і ти лежатимеш тут.

Монео помітив, що спогади вповільнили темп його ходи. Зітхнув і пішов трохи швидше. Інколи Лето бував люто нетерплячим, але цього разу досі не подав ознак нетерплячки. Монео навіть не припускав, що його прихід залишився непоміченим.

Лето лежав із заплющеними очима, і лише інші його чуття відмічали пересування Монео по крипті. Усю увагу Лето займали думки про Сіону.

«Сіона – мій заклятий ворог, – подумав він. – І мені не потрібні підтвердження цього від Нейли. Сіона – жінка дії. Живе на поверхні

величезних енергій, що наповнюють мене розкішними фантазіями. Я не можу споглядати ці живі енергії без почуття екстазу. Вони – причини мого буття, виправдання всього, що я будь-коли зробив... навіть мертвого тіла цього дурного Дункана переді мною».

Слух підказував Лето, що Монео досі не пройшов і половини відстані до Королівського Повозу. Чоловік рухався дедалі повільніше, тоді раптово надав ходи.

«Як обдарував мене Монео своєю донькою, – думав Лето. – Сіона свіжа й дорогоцінна. Вона нова, а я – лише збірка старого мотлоху, проклятих реліквій, загублених і заблудлих. Ніколи раніше неможливо було й уявити таку купу сміття».

Лето вишикував свої внутрішні минулі життя, аби дати змогу їм роздивитися, що сталося в крипти.

«Подробиці – мої!»

Хоча Сіона... Сіона – немов чиста дошка, на якій ще можна написати великі речі.

«Стережу цю дошку з нескінченною обережністю. Готую її, вичищаю.

Що мав на увазі Дункан, коли назвав її ім'я?»

Монео наблизився до повозу нерішуче, хоча й цілком свідомо. Лето напевно не спав.

Коли Монео зупинився біля трупа, Лето розплющив очі й глянув униз. І виявив, що спостерігати за мажордомом приємно. Монео мав на собі білу Атрідівську уніформу без знаків розрізнення. Розумна думка: його обличчя, майже так само відоме, як обличчя Лето, – усі потрібні йому знаки розрізнення. Монео терпляче чекав. На його спокійному обличчі не ворухнувся жоден м'яз. Густе волосся пісочного кольору рівно розділене надвое. У глибині сірих очей з'явився вираз прямої, яка зазвичай супроводжує усвідомлення власної великої влади. Він змінював цей вигляд лише в присутності Бога-Імператора, а інколи навіть тоді не змінював. Жодного разу не глянув у бік тіла на підлозі крипти.

Доки Лето мовчав, Монео прокашлявся і сказав:

– Я засмучений, Владико.

«Чудово! – подумав Лето. – Знає, що я відчуваю справжні докори сумління через Дунканів. Монео бачив їхні записи й чимало їх мертвих. Йому відомо, що лише дев'ятнадцять Дунканів померло, як це називають люди, природною смертю».

– Він мав іксіанський лазеростріл, – промовив Лето.

Монео кинув неуважний погляд на зброю, що лежала на підлозі ліворуч від нього, тим самим показавши, що вже її побачив. Знову перевів увагу на Лето, обігнвши очима всю довжину величезного тіла.

- Ви поранені, Владико?

- Дрібниця.

- Але ж він ушкодив вас.

- Ці плавники геть зайві. Повністю зникнуть упродовж наступних двохсот літ.

- Я особисто позбудуся тіла Дункана, Владико, - сказав Монео. - Чи е...

- Та моя частка, яку він спалив, повністю спопеліла. Дозвольмо їй розвіятися. Це відповідне місце для попелу.

- Як скаже мій Владика.

- Перш ніж позбудешся тіла, заблокуй лазеростріл і тримай там, де я зможу продемонструвати його іксіанському послові. Стосовно ж гільдієра, який нас попередив, особисто вручи йому десять грамів прянощів. Ох, а ще слід повідомити наших священниць на Г'еді Прайм про прихований склад меланжу. Імовірно, зі старої Харконненівської контрабанди.

- Що б ви хотіли зробити з ним, коли його знайдуть, Владико?

- Частину заплати тлейлаксу за нового гхолу. Решту можна розмістити в нашому сховищі тут, у крипті.

- Владико. - Монео підтвердив наказ кивком голови - жестом, що не був поклоном. Зустрівся поглядом із Лето.

Лето всміхнувся. Подумав: «Ми обое знаємо, що Монео не піде, не перейшовши до справи, яка найбільше нас непокоїть».

- Я бачив рапорт про Сіону, - сказав Монео.

Лето всміхнувся ще ширше. У такі моменти спілкування з Монео було суцєю насолодою. Його слова стосувалися справ, які не потребували відкритого обговорення. Його слова і вчинки цілковито узгоджувалися, підтверджуючи спільне розуміння, що Монео, звичайно, за всім шпигує. Зараз, природно, найбільшим його клопотом є дочка, але він хотів би наголосити, що найважливішою турботою застається піклування про Бога-Імператора. Пройшовши подібну еволюцію, Монео достеменно розумів делікатну природу долі, яка тепер випала Сіоні.

- Хіба ж це не я її створив, Монео? - спитав Лето. - Хіба ж не я керував її походженням і вихованням?

- Вона моя єдина дочка, єдине мое дитя, Владико.

- Вона дещо нагадує мені Харк-аль-Аду, - промовив Лето. - Схоже, у ній небагато від Гані, хоч мало би бути. Можливо, вона пов'язана з нашими предками в розплідній програмі Сестринства.

– Чому ви так кажете, Владико?

Лето замислився. Чи повинен Монео знати особливість своєї дочки? Інколи Сіона зникала з пророчого видіння. Золотий Шлях залишався, але Сіона щезала. І все-таки... не володіла передзнанням. Була унікальним феноменом і, якщо виживе... Лето вирішив, що не скаламутить працездатності Монео зайвою інформацією.

– Згадай своє минуле, – сказав Лето.

– Справді, Владико! І в неї такий потенціал – набагато більший, ніж був у мене. Однак це також робить її небезпечною.

– А ще вона тебе не слухатиме, – додав Лето.

– Ні, але я маю агента серед її бунтівників.

«Це, мабуть, Топрі», – подумав Лето.

І без передзнання було зрозуміло, що Монео матиме там свого агента. Від часу смерті Сіониної матері Лето дедалі краще розумів дії Монео. Підозри Нейли вказували на Топрі. А зараз Монео демонстрував свої страхи та вчинки, пропонуючи їх як ціну майбутньої безпеки доньки.

«Як не поталанило, що він став батьком лише однієї дитини від цієї матері».

– Згадай, як я ставився до тебе за подібних обставин, – сказав Лето. – Ти знаєш вимоги Золотого Шляху не гірше за мене.

– Але я був молодим і дурним, Владико.

– Молодим і зухвалим, проте аж ніяк не дурним.

Монео змусив себе ледь усміхнутися у відповідь на комплімент, а сам подумки дедалі більше впевнювався, що тепер він розуміє наміри Лето. Хоч це небезпечно!

Щоб підживити його впевненість, Лето сказав:

– Ти знаєш, як сильно я люблю несподіванки.

«Це правда, – подумав Лето. – Монео знає про це. Але навіть коли Сіона застає мене зненацька, вона нагадує мені про те, чого я боюся найбільше – одноманітність і нудьгу, що можуть зруйнувати Золотий Шлях. Глянь, як нудьга тимчасово віддала мене під владу Дункана! Сіона – це контраст, завдяки якому я знаю свої найглибші страхи. Хвилювання Монео за мене обгрунтоване».

– Мій агент далі стежитиме за її новими спільниками, Владико, – сказав Монео. – Вони мені не подобаються.

– Її спільники? Я теж колись мав таких спільників.

– Бунтівників, Владико? Ви? – Це справді виявилось для Монео несподіванкою.

– Хіба ж я не довів своєї прихильності до бунтівників?

– Але Владико...

– Аберації з нашого минулого численніші, ніж ти думаєш!

– Так, Владико. – Монео був засоромлений, та й досі цікавий. І знав, що інколи Бог-Імператор ставав балакучим після смерті Дункана. – Напевно, ви бачили багатьох бунтівників, Владико.

Думки Лето, усупереч його волі, провалилися в спогади, викликані цими словами.

– Аххх, Монео, – пробурмотів він. – Мої подорожі предківськими лабіринтами дають змогу згадати незліченні місця та події, яких я ніколи не хотів би побачити знову.

– Можу уявити ваші внутрішні подорожі, Владико.

– Ні, не можеш. Я бачив стільки людей і планет, що вони втрачають значення навіть в уяві. Ох, які краєвиди я бачив. Каліграфія чужих доріг, помітна з космосу й відбита в моєму найглибшому баченні. Звітрілі скульптури каньйонів, скелі й галактики вкарбували в мене певність, що я лише пилінка.

– Не ви, Владико. Звичайно, не ви.

– Менше ніж пилінка! Я бачив людей і їхні безплідні соціуми в стількох повтореннях, що їхня марнота наповнює мене нудьгою, чуєш?

– Я не хотів розсердити свого Владику, – покірно сказав Монео.

– Ти мене не сердиш. Інколи дратуєш, не більше. Не можеш уявити те, що я бачив, – каліфів та імджідів, ракаїв, раджив і башарів, королів та імператорів, приматосів і президентів – усіх їх я бачив. Усі вони – феодальні вожді. Кожен із них – малий фараон.

– Вибачте мені за самовпевненість, Владико.

– Кляті римляни! – гукнув Лето.

Він повторив це своїм внутрішнім предкам: «Кляті римляни!»

Їхній регіт змусив його забратися з внутрішньої арени.

– Не розумію, Владико, – насмілювався озватися Монео.

– Це правда. Ти не розумієш. Римляни рознесли хворобу фараонів, як хлібороб, що розкидає насіння майбутнього урожаю. Цезарі, кайзери, царі, імператори, цісарі, палатини... кляті фараони!

- Не можу похвалитися знанням усіх цих титулів, Владико.
- Я можу бути останнім серед них, Монео. Молися, щоб так і було.
- Як накаже мій Владика.

Лето дивився вниз, на чоловіка.

- Ми з тобою - убивці міфів, Монео. Це наш спільний сон. Запевняю тебе з осідку богів Олімпу, що правління - це спільний міф. Коли помирає міф, помирає й уряд.

- Так ви мене вчили, Владико.

- Ця людська машина, армія, створила нашу теперішню мрію, мій друже.

Монео прокашлявся.

Лето розпізнав ознаки мажордомової нетерплячки.

«Монео розуміє про армію. Знає, що це дурна мрія - щоб армія була головним інструментом правління».

Доки Лето мовчав, Монео підійшов до лазеростріла й підняв його з холодної підлоги крипти. Почав заблоковувати зброю.

Лето спостерігав за ним, міркуючи, як ця незначна сцена відображає суть армійського міфу. Армія підтримувала технологію, бо короткозорим сила машин видається очевидною.

«Цей лазеростріл - усього лише машина. А всі машини ламаються або ж їх замінюють. Однак армія свято шанує такі речі - захопливі й страшні водночас. Гляньте, як люди бояться іксіан! Своім нутром армія знає, що це витвори Учня Чарівника. Вони вивільняють технологію, і ніколи більше не вдасться загнати магію назад до пляшки.

Я навчаю їх іншій магії».

Лето розмовляв зі своїми внутрішніми ордами.

«Вачите? Монео заблокував смертоносний інструмент. Тут розірвано зв'язок, там роздушено маленьку капсулу».

Лето втягнув повітря, приплюсуючись. Пахло ефіром консерваційного мастила, цей запах змішався з потом Монео.

Усе ще розмовляючи з внутрішніми життями, Лето сказав: «Але джин не мертвий. Технології породжують анархію. Вони навмання поширюють такі знаряддя. А слідом за ними йде провокація насильства. Здатність до створення та використання знарядь дикого нищення неухильно потрапляє до рук дедалі менших груп, аж доки ці групи не стають одноосібними».

Монео повернувся до місця під Лето, невимушено тримаючи правою рукою заблокований лазеростріл.

– На Пареллі та планетах Дана точаться розмови про черговий джигад проти таких речей.

Монео підняв лазеростріл та посміхнувся, показуючи, що він знає про парадоксальність таких пустопорожніх мрій.

Лето заплющив очі. Внутрішні орди прагнули суперечки, але він змусив їх мовчати, подумавши: «Джигад творять армії. Батлеріанський Джигад намагався звільнити наш світ від машин, що симулюють людський розум. Батлеріанці залишили після себе армію, а іксіани досі творять сумнівні прилади... за що я їм вдячний. Що таке анафема? Мотивація нищення, не зважаючи на інструменти».

– Це відбулося, – пробурмотів він.

– Владико?

Лето розплющив очі.

– Я піду до своєї вежі, – сказав він. – Мені потрібно більше часу, щоб оплакати Дункана.

– Новий уже в дорозі, – промовив Монео.

* * *

Ти, перша особа, яка знайде мої хроніки через щонайменше чотири тисячі літ, – стережись! Не пишайся тим, що читаєш першою одкровення мого іксіанського сховища. Знайдеш там багато болю. Окрім кількох проблісків, необхідних мені, аби впевнитися, що Золотий Шлях триває, я ніколи не прагнув заглянути за ці чотири тисячоліття. Тому я не певен, що події, описані у моїх журналах, можуть мати значення для ваших часів. Знаю лише, що мої журнали забуті, а те, про що я розповідаю, без сумніву, упродовж еонів викривлялося. Запевняю, що здібність оглядати наше майбутнє може стати нудною. Навіть буття богом, яким мене вважали і яким я, звісно, був, може врешті-решт стати нудним. Мені не раз спадало на думку, що божественна нудьга є доброю і достатньою причиною, аби вигадати свободу волі.

Напис на сховищі в Дар-ес-Баляті

Я Дункан Айдаго.

Це майже все, що він хотів знати напевно. Йому не подобалися пояснення тлейлаксу, їхні історії. Але ж, з іншого боку, цих тлейлаксу завжди боялися. Не довіряли й боялися.

Вони перевезли його на планету човником-шаттлом Гільдії, доставшись лінії сутінків із зеленим блиском сонячної корони вздовж горизонту, а тоді

занурилися в тінь. Космопорт не мав нічого спільного з тим, що він пам'ятав. Був більшим, і його оточувало кільце дивних споруд.

– Ви впевнені, що це Дюна? – спитав він.

– Арракіс, – виправив його тлейлаксанський супровідник.

Потім у щільно закритій наземній машині вони домчали до цього будинку, де у місті, яке вони називали Онном, надаючи цьому «н» дивного носового звучання. Кімната, де його залишили, була близько трьох квадратних метрів площею, у формі куба. Не було нічого схожого на світлокулі, але приміщення заповнювало тепле жовте світло.

«Я гхола», – сказав він собі.

Це шокувало, але він мусив у це повірити. Виявити, що ти живий, коли знаєш, що помер, – достатній доказ. Тлейлаксу забрали клітини його мертвого тіла і в одному з аксолотлевих контейнерів виростили зав'язь. Та зав'язь стала його тілом у процесі, через який він спершу почувався чужаком у власній плоті.

Глянув униз, на тіло. Був одягнений у темно-коричневі штани й куртку з груботканої кусючої тканини. Стопи захищали сандалі. Як не рахувати тіла, це й усе, що йому дали. Скупість, яка свідчила про справжній характер тлейлаксу.

У кімнаті не було меблів. Його впустили крізь єдині двері без жодної клямки всередині. Він глянув угору на стелю, озирнувся довкола, роздивляючись стіни та підлогу. Попри цілковито одноманітний характер цього приміщення, він відчував, що за ним стежать.

– По тебе прийдуть жінки Імператорської Варти, – сказали вони й пішли, обмінюючись лукавими посмішками.

Жінки Імператорської Варти?

Тлейлаксанський супровід по-садистськи насолоджувався, демонструючи здібності у зміні подоби. Він не знав, у яку форму за хвилину переллється пластичний потік їхньої плоті.

Кляті лицепляси!

Звичайно, вони знали про нього все, знали, яку огиду викликають у нього Змінювачі Подоби.

У чому він міг бути впевненим, якщо це справа рук лицеплясів? Дуже мало в чому. У що зі сказаного ними можна повірити?

«Мое ім'я. Я знаю своє ім'я».

А ще він мав власну пам'ять. Вони через шок повернули йому особистість. Припускалося, що гхоли неспроможні відновити первісну особистість. Але тлейлаксу зробили це, і він мусив повірити, бо розумів, як це сталося.

Він знав, що спочатку був повністю сформованим гголою, дорослим тілом без імені та пам'яті, палімпсестом, на якому тлейлаксу могли писати майже все, що хотіли.

– Ти Гхола, – сказали вони йому. Довгий час це було його єдиним іменем. Гхолу сприймали як піддатливе дитя і формували в нього рефлекс убити конкретного чоловіка – чоловіка, надзвичайно схожого на справжнього Пола Муад'Діба, якому він служив і якого обожнював. Через ту схожість Айдаго тепер підозрював, що то міг бути інший гхола. Але якщо це так, то де вони дістали оригінальні клітини?

Щось у клітинах Айдаго збунтувалося проти вбивства Атріда. Він стояв із ножем у руці, а зв'язаний псевдо-Пол дивився на нього з гнівним страхом.

Спогади прошили його свідомість. Він пам'ятав гхолу й пам'ятав Дункана Айдаго.

«Я Дункан Айдаго, мечник Атрідів».

Він чіплявся за цей спогад, стоячи в жовтій кімнаті.

«Я помер, захищаючи Пола та його матір у печерній січі під пісками Дюни. Я повернувся на цю планету, але Дюни вже немає. Тепер це лише Арракіс».

Він прочитав обрізану історію, якою забезпечили його тлейлаксу, але не повірив їй. Понад тридцять п'ять століть? Хто повірить, що його тіло проіснувало стільки часу? Хоча... з тлейлаксу це можливо. Він мусив вірити власним чуттям.

– Вас було багато, – казали його інструктори.

– Скільки?

– Про це тебе проінформує Владика Лето.

«Владика Лето?»

Як свідчила тлейлаксанська історія, цим Владикою Лето був Лето II, онук того Лето, якому Айдаго служив із фанатичною відданістю. Але цей другий Лето (за тією історією) став чимось... чимось таким дивним, що Айдаго втратив надію збагнути цю трансформацію.

Як людина може повільно перетворюватися на піщаного хробака? Невже якась мисляча істота могла жити понад три тисячі літ? Навіть найбільш дикі дози геріатричних прянощів не забезпечили б такої тривалості життя.

«Лето II, Бог-Імператор?»

Цій тлейлаксанській історії годі було повірити!

Айдаго пам'ятав дивну дитину, а точніше близнят – Лето й Ганіму, дітей Пола і Чані, яка померла під час пологів. За тлейлаксанською історією, Ганіма померла, проживши життя відносно нормальної тривалості, але Бог-Імператор Лето жив, жив і жив...

– Він тиран, – казали інструктори Айдаго. – Він наказав нам виготовляти тебе в аксолотлевих контейнерах і посилати йому на службу. Ми не знаємо, що сталося з твоїми попередниками.

«І ось я тут».

Айдаго ще раз дозволив своїм очам пробігтися по одноманітних стінах і підлозі.

У його свідомість увірвався тихий звук голосів. Він глянув на двері. Голоси були приглушені, але щонайменше один із них здавався жіночим.

«Жінки Імператорської Варти?»

Двері на безшумних завісах розчинилися всередину. Ввійшли дві жінки. Першим привернуло увагу те, що одна з них була закрита маскою, безформним каптуром із чорної світлопоглинальної тканини. Він знав, що вона ясно бачить його крізь маску, але саму її неможливо роздивитися навіть із використанням найвитонченіших приладів стеження. Каптур сповіщав, що іксіани чи їхні спадкоємці досі працюють в Імперії. Обидві жінки мали на собі однострої-комбінезони темно-синього кольору, з Атрідівським яструбом червоного плетива на грудях.

Айдаго вивчав їх, а вони тим часом зачинили двері й повернулися до нього обличчям.

Замаскована жінка мала сильне кремезне тіло. Рухалася з оманливою обережністю професійного фанатика мускул. Друга жінка була граціозною і худорлявою, з мигдалевидними очима на гострорисому обличчі з високими вилицями. Айдаго здавалося, що він десь її бачив, але не міг пізнати цього спогаду. Обидві жінки носили голкові ножі в піхвах на стегнах. Щось у їхніх рухах підказало Айдаго, що жінки напрочуд майстерно орудують цією зброєю.

Худорлява промовила першою:

– Мене звуть Люлі. Дозвольте мені першій звернутися до вас як до командира. Моя компаньйонка мусить zostаватися безіменною. Так наказав наш Владика Лето. Ви можете називати її Подругою.

– Командира? – спитав він.

– За бажанням Владики Лето, ви командуєте його Королівською Вартою, – сказала Люлі.

– Он як? Я хотів би поговорити з ним про це.

– О ні! – Люлі була помітно шокована. – Владика Лето покличе вас у належну годину. Тим часом він бажає, аби ми зробили ваше життя щасливим і зручним.

– І я мушу підкоритися?

Люлі лише здивовано труснула головою.

- Я раб?

Люлі розслабилася й усміхнулася:

- У жодному разі. Просто Владика Лето має багато серйозних справ, які потребують його особистої уваги. Він мусить вивільнити час, аби зустрітися з вами. Послав нас, бо турбувався за свого Дункана Айдаго. Ви довго були в руках брудних тлейлаксу.

«Брудних тлейлаксу», - подумав Айдаго.

Принаймні це не змінилося.

Усе-таки його стривожило одне слово в поясненні Люлі.

- Свого Дункана Айдаго?

- Хіба ж ви не воїн Атрідів? - спитала Люлі.

Тут вона його піймала. Айдаго кивнув і ледь повернув голову, щоб глянути на загадкову жінку під маскою.

- Чому ви в масці?

- Те, що я служу Владиці Лето, має лишатися таємницею, - сказала вона. Її голос виявився приемним контральто, але Айдаго підозрював, що його теж маскував поглинальний каптур.

- То навіщо ви тут?

- Владика Лето довірив мені встановити, чи не були ви спотворені брудними тлейлаксу.

Айдаго спробував проковтнути клубок, який з'явився в раптово пересохлому горлі. Ще на транспортнику Гільдії таке кілька разів спадало йому на думку. Якщо тлейлаксу могли виробити в гхоли рефлекс на спробу вбивства дорогого друга, то що ще вони могли прищепити психіці відродженого тіла?

- Бачу, ви й самі про це подумали, - сказала замаскована жінка.

- Ви ментатка? - спитав Айдаго.

- О ні! - втрутилася Люлі. - Владика Лето не дозволяє тренувати ментатів.

Айдаго глянув на Люлі, а тоді знову зосередив увагу на замаскованій жінці. Жодних ментатів. Тлейлаксанська історія не згадувала про цей цікавий факт. Чому б Лето заборонив ментатів? Без сумнівів, людський мозок, у якого тренуваннями вироблено здібність до найскладніших обчислень, дотепер має своє застосування. Тлейлаксу запевняли його, що Велика Конвенція досі в силі, а механічні комп'ютери все ще під анафемою. Напевно ці жінки мусять знати, що й самі Атріди використовували ментатів.

– Як ви вважаєте? – спитала замаскована жінка. – Чи брудні тлейлаксу маніпулювали вашою психікою?

– Я не... я так не думаю.

– Але не впевнені?

– Ні.

– Не бійтеся, командире Айдаго, – сказала вона. – Ми знаємо способи, як упевнитися і як упоратися з такими проблемами, якщо вони виникнуть. Брудні тлейлаксу лише раз спробували це зробити й дорого заплатили за свою помилку.

– Це тішить. Владика Лето прислав мені якусь звістку?

Заговорила Люлі:

– Він наказав запевнити, що досі вас любить, як любили вас усі Атріди.

Вочевидь, захоплювалася власними словами.

Айдаго дещо розслабився. Як давній орудар Атрідів, чудово вишколений ними, він із цієї зустрічі легко визначив дві речі. У цих двох вироблено сильний рефлекс фанатичного послуху. Якщо поглинальна маска мала приховати зовнішність тієї жінки, то мусить бути багато осіб дуже подібної статури. Це свідчило, що Лето оточують небезпеки, які досі вимагають старих і витончених шпигунських служб і вигадливого арсеналу зброї.

Люлі глянула на свою компаньйонку:

– Що скажеш, Подруго?

– Його можна забрати до Цитаделі, – відповіла замаскована жінка. – Це недобре місце. Тут побували тлейлаксу.

– Мене б утішили тепла купіль і зміна вбрання, – озвався Айдаго.

Люлі далі дивилася на свою Подругу.

– Ти певна?

– Не можна ставити під сумнів мудрість Владики, – сказала замаскована жінка.

Айдаго не сподобалася нотка фанатизму в голосі цієї Подруги, але він покладався на Атрідівську справедливість. Вони могли здаватися цинічними та жорстокими з чужаками й ворогами, але з власними людьми завжди поводитися чесно й незрадливо.

«А я теж один із їхніх людей, – подумав Айдаго. – Але що сталося з тим мною, якого я заступаю?» Був глибоко переконаним, що жодна з двох жінок не відповість на це питання.

«Проте Лето зробить це».

– Ходімо? – спитав він. – Я прагну змити з себе сморід брудних тлейлаксу.

Люлі всміхнулася йому.

– Ідемо. Я сама вас скупаю.

* * *

Вороги роблять тебе сильнішим.

Союзники ослаблюють.

Кажу ці слова з надією, що вони допоможуть вам зрозуміти, чому я цілковито свідомо проголошую: у моїй Імперії нагромаджуються величезні сили з єдиним прагненням – прагненням убити мене. Ви, що читаете ці слова, мусите добре знати, що насправді сталося, проте сумніваюся, чи розумієте ви це.

Викрадені журнали

Церемонія «Показу», якою бунтівники розпочинали свої зустрічі, здавалася Сіоні нескінченною. Вона сиділа в першому ряду й дивилася куди завгодно, лише не на Топрі, який вів церемонію всього за кілька кроків од неї. Вони ніколи раніше не збиралися в цій кімнаті в службових підземеллях під Онном, але вона була так схожа на всі інші їхні місця зустрічей, що її можна було використовувати як стандартну.

«Кімната класу В для зустрічей бунтівників», – подумала вона.

Офіційно це була якась складська комора, а зафіксовані світлокулі не можна було перелаштувати, щоб зменшити їхнє яскраво-біле сяйво. Кімната була приблизно тридцять кроків завдовжки й десь стільки ж завширшки. Дістатися до неї можна було лише через лабіринт подібних комор, в одній з яких цілком доречно зберігалися тверді складані крісла, призначені для маленьких спалень службового персоналу. Зараз дев'ятнадцять Сіониних послідовників-бунтівників займали ці крісла довкола неї, а кілька з них були порожніми, – для тих, хто запізнюється, але ще може прийти.

Для збору призначено час між північчю та ранковими змінами, щоб приховати наплив додаткових людей до службових лабіринтів. Більшість бунтівників переодягнена у вбрання енергетиків – тонкі сірі штани та одноразові куртки. Інші, зокрема й Сіона, вдягли зелене вбрання інспекторів-механіків.

Голос Топрі з нудною монотонністю розходився кімнатою. Під час церемонії йому вдалося ні разу не збитися на пискливий тон. Насправді Сіона мусила визнати, що він справив радше добре враження, особливо на нових рекрутів. А все-таки, оскільки Нейла впевнено заявила, що не довіряє цьому чоловікові, Сіона дивилася на Топрі іншими очима. Нейла вміла говорити з

наївною прямою, що скидала всі маски. Були й інші речі, які Сіона довідалася про Топрі з часу тієї сутички.

Врешті-решт Сіона обернулася і глянула на чоловіка. Холодне срібне світло було не на користь блідій шкірі Топрі. Під час церемонії він використовував копію крис-ножа – контрабандну копію, куплену в музейних фрименів. Сіона згадала цю обладку, дивлячись на клинок у руках Топрі. Це був задум Топрі, і тоді вона вважала його добрим. Він привів її на зустріч із фрименами до якоїсь халупи на окраїнах міста. З Онна вони вийшли в сутінках. Довго чекали поночі, доки темрява зуміє замаскувати прихід музейних фрименів. Їм заборонялося покидати січові помешкання без спеціального дозволу Бога-Імператора.

Вона майже втратила надію дочекатися, коли, крадучись крізь ніч, з'явився фримен. Його супутники zostалися стерегти двері. Топрі з Сіоною чекали на примітивній лаві під вологою стіною дуже простої кімнати. Єдиним освітленням був тьмянний жовтий смолоскип на палиці, встромлений у полупану глинобитну стіну.

Перші слова фримена викликали в Сіони побоювання.

– Гроші принесли?

Топрі й Сіона разом встали, коли він увійшов. Топрі, здавалося, не стривожило це питання. Він постукав по мішечку під одягом, змусивши його забряжчати.

– Гроші тут.

Поморщений і похилий фримен нагадував краба. Його одяг був копією давньої фрименської одяжі, під якою виблискував комбінезон, імовірно, їхня версія дистикоста. Опущений на обличчя каптур приховував його риси. При світлі смолоскипа на лиці фримена танцювали тіні.

Глянув спершу на Топрі, потім на Сіону, після чого вийняв з-під просторого одягу загорнутий у тканину предмет.

– Це точна копія, але зроблена з пластику, – сказав він. – Навіть застиглого смальцю не розріже.

Тоді витяг клинок зі згортка й підняв його вгору.

Сіона, яка бачила крис-ножі лише в музеях і в рідкісних старих відеозаписах сімейного архіву, виявила, що її надзвичайно захопив вигляд клинка в такій атмосфері. Відчувала, як він розбудив у ній щось атавістичне, і уявила цього жалюгідного музейного фримена з пластиковим крис-ножем справжнім давнім фрименом. Річ, яку він тримав, зненацька стала срібнолезим крис-ножем, що зблискував у жовтих тінях.

– Гарантую автентичність того клинка, з якого ми зробили копію, – сказав фримен. Говорив тихим голосом, що здавався грізним через безвиразність.

Сіона відчула, яка отрута ховається в його украдливій мові, і раптом стривожилася.

– Спробуй лише зрадити, і ми роздушимо тебе як плюгаву комаху, – сказала вона.

Топрі кинув на неї здивований погляд.

Музейний фримен, здавалося, зморщився, запався всередину. Клинок тремтів у його руці, але гном'ячі пальці все ще охоплювали ніж, наче стискали горлянку.

– Зрадити, пані? О ні. Але нам здається, що ми надто мало попросили за цей екземпляр. Хоч який він убогий, ми наражалися на страшну небезпеку, роблячи й продаючи його.

Сіона гнівно глянула на нього, подумки промовивши старі фрименські слова з Усної історії: «Коли здобудеш базарну душу, сук стане суттю твого існування».

– Скільки ти хочеш? – запитала вона.

Він назвав суму, удвічі більшу за початковий рахунок.

Топрі зітхнув.

Сіона глянула на нього.

– Маєш стільки?

– Не всю суму, але ж ми погодилися...

– Віддай йому все, що маєш, – наказала Сіона.

– Усе?

– Хіба я не це сказала? Усі до одної монети в цій торбині.

Повернулася обличчям до музейного фримена.

– Ти приймеш цю плату.

Старий зрозумів, що вона не запитувала. Загорнув клинок у тканину й подав їй.

Топрі віддав мішечок монет, щось бурмочучи собі під ніс.

Сіона звернулася до музейного фримена.

– Ми знаємо твоє ім'я. Ти Тейшар, помічник Гаруна з Туоно. Мислиш як торговець із суку, а в мене дрож іде по шкірі від того, ким стали фримени.

– Пані, усі ми мусимо жити, – запротестував він.

– Ти не живеш, – відповіла вона. – Згинь!

Тейшар відвернувся і поспішив геть, притискаючи мішечок із грішми до грудей.

Спогад про ту ніч тривожив свідомість Сіони, коли вона дивилася, як Топрі помахує копією крис-ножа в бунтівничій церемонії. «Ми не кращі від Тейшара, – подумала вона. – Копія – це гірше, ніж ніщо». Топрі вимахував тим дурним клинком над головою, наближаючись до завершення церемонії.

Сіона відвела від нього погляд і подивилася на Нейлу, що сиділа ліворуч. Спершу Нейла дивилася в один бік, а тепер в інший. Особливо пильною увагою обдаровувала новобранців позаду. Нелегко було викликати довіру Нейли. Сіона зморщила носа, коли повів повітря приніс їй запах мастила. Глибини Онна завжди пахли загрозливо механічно! Вона принюхалася. І ця кімната! Їй не подобалося це місце зустрічей. Воно може виявитися пасткою. Стражники можуть перекрити зовнішні коридори й послати на пошуки озброєний загін. Тут аж надто легко закінчиться їхній бунт. Ще більше непокоїло Сіону те, що цю кімнату вибрав Топрі.

«Одна з нечисленних помилок Ульота», – подумала вона. Бідний мертвий Ульот схвалив вступ Топрі до бунтівників.

– Він дрібний працівник міської служби, – пояснював Ульот. – Топрі може знайти багато придатних місць для зборів і зберігання зброї.

Топрі доводив церемонію до кінця. Вклав ножа в орнаментовану скриньку та поставив її біля себе на підлогу.

– Мое обличчя – моя порука, – сказав він. Повернувся до присутніх у профіль, спершу одним боком, тоді другим. – Показую своє обличчя, щоб ви могли де завгодно пізнати мене й знали, що я один із вас.

«Ідіотська церемонія», – подумала Сіона.

Але не посміла порушити цю традицію. Коли ж Топрі витяг з кишені серпанкову чорну маску та натяг її на голову, вийняла власну і вдягла її. Усі присутні зробили так само. Кімнатою пройшло хвилювання. Більшість людей знала, що Топрі має привести особливого гостя. Сіона обвела довкола шиї та скріпила вузлом зав'язки маски. Вона дуже хотіла побачити цього гостя.

Топрі підійшов до єдиних дверей кімнати. У загальній метушні та грюканні всі підвелися, крісла склали й віднесли під стіну навпроти дверей. За знаком Сіони Топрі тричі постукав у двері, полічив до двох, а тоді стукнув чотири рази.

Двері розчинилися, і до кімнати прослизнув високий чоловік у темно-коричневій офіційній сорочці без рукавів. Не мав на собі маски, а його обличчя було відкрите всім – худорляве й владне, з гострим носом і темно-карими очима, глибоко посадженими під кошлатими бровами. Більшість впізнала це обличчя.

– Мої друзі, – промовив Топрі. – Я представляю вам Ійо Кобата, Посла Ікса.

– Колишнього Посла, – промовив Кобат. Його голос був горловим і чітко контрольованим. Він став спиною до стіни, обличчям до людей у масках. – Сьогодні я дістав наказ Бога-Імператора покинути Арракіс у неласці.

– Чому?

Сіона кинула йому це питання без жодних формальностей.

Кобат крутнув головою, швидко озираючись довкола, а тоді втупився в її замасковане обличчя.

– Стався замах на життя Бога-Імператора. Проаналізувавши зброю, він вийшов на мій слід.

Товариші Сіони розступилися, звільнивши місце між нею та експослом, чим подали ясний знак, що віддають їй право вести розмову.

– Чому ж він вас не вбив? – запитала вона.

– Думаю, цим він показав мені, що я не вартий вбивства. Крім того, хоче мене використати, аби передати послання на Ікс.

– Яке послання? – Сіона пройшла крізь звільнений простір і зупинилася на відстані двох кроків до нього. У тому, як він вивчав її тіло, вона відчула сексуальне збудження.

– Ви донька Монео, – промовив він.

У кімнаті повисла беззвучна напруга. Чому він відкрив, що пізнав її? Кого ще він пізнав? Кобат не видавався дурнем. Навіщо це зробив?

– Ваше тіло, голос і манери добре відомі тут, в Онні, – сказав він. – Ця маска – безглуздя.

Вона зірвала маску й усміхнулася йому.

– Я погоджуюся. А зараз дайте відповідь на моє питання.

Почула, як Нейла підійшла впритул до неї ліворуч, і поруч стали ще дві помічниці, вибрані Нейлою.

Сіона спостерігала ту мить, коли Кобат збагнув – він помре, якщо не зуміє вдовольнити її вимогу. Не втратив суворого контролю над голосом, але заговорив повільніше, обережніше добираючи слова.

– Бог-Імператор сказав мені, що знає про угоду між Іксом і Гільдією. Ми намагаємося створити механічний підсилювач... тих талантів навігаторів Гільдії, які зараз залежать від меланжу.

– У цій кімнаті ми називаємо його Хробаком, – сказала Сіона. – Що мала робити ваша іксіанська машина?

– Ви знаєте, що навігатори Гільдії потребують прянощів, аби побачити безпечну дорогу переходу?

- А ви замінили б навігаторів машиною?

- Не виключено.

- А яке послання ви маєте передати своїм людям стосовно цієї машини?

- Я маю сповістити людям, що вони можуть продовжувати проект, лише якщо згодні щодня посилати йому звіти про досягнутий прогрес.

Вона труснула головою.

- Йому не потрібні ці звіти! Це дурне послання!

Кобат ковтнув слину, не приховуючи знервованості.

- Гільдія та Сестринство захоплені нашим проектом, - сказав він. - Вони теж беруть участь.

Сіона знову кивнула.

- І роблять свій внесок, ділячись з Іксом прянощами.

Кобат сердито зиркнув на неї.

- Це дорога робота, і ми потребуємо прянощів для порівняльних випробувань навігаторів Гільдії.

- Це брехня і обман, - сказала вона. - Ваш пристрій ніколи не працюватиме, і Хробак знає це.

- Як ви смієте звинувачувати нас у...

- Замовкніть! Я саме викладаю вам справжнє послання. Хробак переказує вам, іксіанам, щоб ви далі ошукували Гільдію та Бене Гессерит. Це його розважає.

- Це може спрацювати! - стояв на своєму Кобат.

Вона лише всміхнулася йому.

- Хто намагався вбити Хробака?

- Дункан Айдаго.

Нейла зітхнула. Кімнатою пробігла хвиля легкого здивування. Хтось насупився, декому перехопило подих.

- Айдаго мертвий? - спитала Сіона.

- Я так гадаю, але... ох, Хробак відмовляється підтвердити це.

- Чому ж ви вважаєте його мертвим?

- Тлейлаксу прислали чергового гхолу Айдаго.

- Розумію.

Сіона обернулася і дала знак Нейлі. Та відійшла вбік і повернулася з тонким пакетом у рожевому сукському папері, у який продавці зазвичай загортають дрібні покупки. Нейла вручила пакет Сіоні.

- Це ціна нашого мовчання, - сказала Сіона, простягаючи його Кобату. - Саме тому Топрі дозволили сьогодні вночі привести вас сюди.

Кобат узяв пакет, не зводячи очей з її обличчя.

- Мовчатимете? - спитав він.

- Ми обіцяємо не інформувати Гільдію та Сестринство, що ви їх ошукуєте.

- Ми не ошукуємо...

- Не клейте дурня!

У Кобата пересохло в горлянці, він намагався ковтнути. Тепер він зрозумів, що вона мала на увазі. Якщо бунтівники поширять цю історію, то їй можуть повірити, однаково, правдива вона чи ні. Це був «здоровий глузд», як любив говорити Топрі.

Сіона глянула на Топрі, що стояв позаду Кобата. Ніхто не приєднувався до бунтівників з міркувань «здорового глузду». Невже Топрі не усвідомлював, що «здоровий глузд» може його зрадити? Знову перевела погляд на Кобата.

- Що в цьому пакеті? - спитав він.

Те, як він це промовив, підказало Сіоні, що він уже знає.

- Я посилаю це на Ікс. Ви візьмете цей пакет - зробите це для мене. Це копії двох томів, які ми взяли з Хробакової фортеці.

Кобат вдивлявся в пакет, що тримав у руках. Було помітно, що хотів його відкинути, що авантюра з бунтом обтяжила його більш згубним вантажем, ніж він сподівався. Кинув грізний погляд на Топрі, наче дорікаючи: «Чому мене не попередив?»

- Що... - Він знову глянув на Сіону, прокашлявся. - Що в цих... томах?

- Ваші люди можуть нам про це розповісти. Ми вважаємо, що це слова Хробака, записані шифром, який ми не можемо прочитати.

- Чому ви думаєте, що ми...

- Ви, іксіани, митці таких справ.

- А якщо нам не вдасться?

Вона стенула плечима.

– Ми не станемо вас засуджувати. Але якщо використаєте ці томи з іншою метою або ж приховаєте успішний результат...

– Як можна бути певним, що ми...

– Ми не покладаємося лише на вас. Інші теж отримають копії. Думаю, Сестринство та Гільдія не матимуть застережень щодо розшифрування цих томів.

Кобат сховав пакет під пахву й притис його до тіла.

– Чому ви думаєте, що... що Хробак не знає про ваші наміри... навіть про цю зустріч?

– Я думаю, що він знає багато всього і може навіть знати, хто забрав ці томи. Мій батько вважає, що він справді провидець.

– Ваш батько вірить в Усну історію!

– Усі в цій кімнаті вірять. Усна історія розходиться з Офіційною історією в багатьох важливих речах.

– Тоді чому Хробак нічого не чинить проти вас?

Вона вказала на пакет під пахвою Кобата.

– Можливо, відповідь там.

– Або ж ви і ваші зашифровані томи не становите для нього справжньої загрози! – Кобат не приховував гніву. Не любив, щоб його змушували ухвалювати рішення.

– Можливо. Скажіть мені, чому ви згадали Усну історію?

Кобат знову почув погрозу.

– Там сказано, що Хробак нездатний на людські почуття.

– Це не причина, – промовила вона. – Маєте ще один шанс сказати мені справжню причину.

Нейла на два кроки підступила до Кобата.

– Я... мені наказано переглянути Усну історію, перш ніж прийти сюди, сказано, що ваші люди... – Він знизав плечима.

– Що ми її декламуємо?

– Так.

– Хто вам це сказав?

Кобат ковтнув, перелякано глянув на Топрі, тоді знову на Сіону.

- Топрі? - спитала Сіона.

- Я думав, що це допоможе йому зрозуміти нас, - промовив Топрі.

- І ти назвав йому ім'я свого лідера, - сказала Сіона.

- Він уже знав! - Голос Топрі таки зірвався на писк.

- Які конкретні частини Усної історії наказано вам переглянути? - спитала Сіона.

- Нууу... про династію Атрідів.

- А зараз ви думаєте, що знаєте, чому мене зараховують до бунтівників.

- Усна історія достеменно розповідає, як він трактує всіх з династії Атрідів! - промовив Кобат.

- Кидає нам короткий шнурок, а тоді притягує? - спитала Сіона. Її голос був оманливо спокійним.

- Саме так він зробив із вашим батьком, - сказав Кобат.

- А зараз дозволяє мені гратися в бунт?

- Я лише посланець, - промовив Кобат. - Якщо ви мене вб'єте, хто передасть ваше послання?

- Або ж послання Хробака, - зауважила Сіона.

Кобат промовчав.

- Думаю, ви не розумієте Усної історії, - сказала Сіона. - Також думаю, що ви не надто добре знаєте Хробака й не розумієте його послання.

Обличчя Кобата спалахнуло від злості.

- Що стримує вас від того, аби уподібнитися решті Атрідів, ставши милою слухняною частиною... - Кобат замовк, зненацька усвідомивши, що` вирвалося в нього в пориві гніву.

- Черговим новобранцем внутрішнього кола Хробака? - закінчила Сіона. - Як Дункан Айдаго?

Вона обернулася і глянула на Нейлу. Дві помічниці, Анук і Тав, насторожилися, але Нейла зберігала спокій.

Сіона знову кивнула Нейлі.

Виконуючи свої обов'язки, Анук і Тав зайняли позицію біля дверей, заблокувавши вихід. Нейла підійшла й стала поруч із Топрі.

- Що... що відбувається? - спитав Топрі.

– Ми хочемо знати все важливе, чим може поділитися з нами експосол, – відповіла Сіона. – Нам потрібне все послання.

Топрі затремтів. На чолі Кобата виступив піт. Чоловік ще раз глянув на Топрі, тоді перевів увагу на Сіону. У цей один погляд наче розсунулася завіса, і Сіоні вдалося зазирнути всередину, розгледівши зв'язок між ними.

Усміхнулася. Це лише підтверджувало те, що вона й так знала.

Кобат завмер.

– Можете починати, – сказала Сіона.

– Я... що ви робите...

– Хробак передав вам приватне послання для ваших панів. Я слухаю.

– Він... він хоче розширити свій повіз.

– Значить, сподівається ще більше розростися. Що ще?

– Ми повинні вислати йому великий запас рідудіанського кристалічного паперу.

– З якою метою?

– Він ніколи не пояснює своїх вимог.

– Це тхне речами, які він забороняє іншим, – сказала вона.

– Собі він нічого не забороняє! – гірко відповів Кобат.

– Ви робили для нього заборонені іграшки?

– Я не знаю.

«Бреше», – подумала Сіона, але вирішила не уточнювати. Достатньо знати, що знайшлася ще одна щілина в обладунку Хробака.

– Хто вас замінить? – спитала Сіона.

– Посилають небогу Малкі, – відповів Кобат. – Ви можете пам'ятати, що він...

– Ми пам'ятаємо Малкі, – перебила вона. – Чому небога Малкі стає новим Послом?

– Я не знаю. Але так було вирішено ще до того, як Бо... як Хробак змістив мене.

– Її ім'я?

– Хві Норі.

- Ми попрацюємо з Хві Норі, - сказала Сіона. - З вами працювати не варто. Ця Хві Норі може виявитися іншою. Коли ви повертаєтеся на Ікс?

- Відразу ж після Фестивалю, першим кораблем Гільдії.

- Що ви розповісте своїм панам?

- Про що?

- Про мое послання!

- Вони виконають вашу просьбу.

- Я знаю. Можете йти, експосле Кобате.

Кобат мало не зіткнувся з вартовими на дверях, поспішаючи вийти. Топрі пішов було за ним, але Нейла схопила його за руку й зупинила. Він з острахом оглянув мускулясту постать Нейли, тоді зиркнув на Сіону, що чекала біля виходу, доки за Кобатом зачиняться двері.

- Це послання було не лише для іксіан, а й для нас, - сказала вона. - Хробак кидає нам виклик і оголошує правила бою.

Топрі намагався вирвати руку зі стискання Нейли.

- Що ти...

- Топрі! - промовила Сіона. - Я теж можу передавати послання. Сповісти мого батька: хай проінформує Хробака, що ми приймаємо виклик.

Нейла відпустила руку, і Топрі потер місце, де вона його стискала.

- Напевно, ти не...

- Виходь, доки можеш, і ніколи не повертайся, - наказала Сіона.

- Ти ж не хочеш сказати, що...

- Кажу тобі йти геть! Ти незграбний, Топрі. Більшу частину життя я провела в школах Рибомовок. Вони навчили мене розпізнавати незграбність.

- Але ж Кобат відлітає. Яка шкода від того, що...

- Він не лише знав мене, він знав, що`я викрала з Цитаделі! Але не знав, що я вишлю цей паунок на Ікс через нього. Твої дії підказали мені, що Хробак бажає, аби я передала ці томи на Ікс!

Топрі позадкував від Сіони до виходу. Анук і Тав звільнили йому прохід і широко розчинили двері. Сіона крикнула навздогін:

- Не сперечайся, що Хробак казав про мене та мій паунок Кобату! Хробак не передає незграбних послань! Повідом йому, що я це сказала!

* * *

Дехто каже, що я не маю сумління. Які ж вони лицемірні, навіть самі з собою. Я – єдине сумління, що будь-коли існувало. Як вино зберігає запах бочки, так і я зберігаю есенцію свого найдавнішого генезису, а це зародок сумління. Це робить мене святим. Я Бог, бо я єдиний насправді знаю свою спадковість.

Викрадені журнали

Протокол зустрічі У ВЕЛИКІЙ ПАЛАТІ ІНКВІЗИТОРІВ ІКСА з кандидаткою на посаду Посла при Дворі Владики Лето

Інквізитор: Ви вказали, що хотіли б поговорити з нами про мотиви Владики Лето. Говоріть.

Хві Норі: Ваші формальні аналізи не дають задовільної відповіді на питання, які я хотіла б поставити.

Інквізитор: Які питання?

Хві Норі: Я питаю себе, що змусило Владика Лето прийняти цю огидну трансформацію, це тіло черва, цю втрату людського? Ви лише натякаєте, що він зробив це заради влади та довговічності.

Інквізитор: Хіба ж цього недостатньо?

Хві Норі: Спитайте себе, чи хтось із вас сплатив би подібну ціну за таку дрібницю?

Інквізитор: З вершин вашої нескінченної мудрості скажіть нам, чому Владика Лето вирішив стати червом?

Хві Норі: Чи хтось тут сумнівається в його здібності передбачати майбутнє?

Інквізитор: Ось! Цього достатньо для трансформації?

Хві Норі: Але ж він уже мав здібність передзнання, як до нього – його батько. Ні! Я припускаю, що він вдався до цього безнадійного рішення, побачивши в нашому майбутньому щось таке, чому може запобігти лише така самопожертва.

Інквізитор: І що ж це за дивна річ, яку він побачив у нашому майбутньому?

Хві Норі: Я не знаю, але пропоную виявити її.

Інквізитор: Ви припускаєте, що тиран справді безкорисливо служить людям!

Хві Норі: Хіба ж це не було особливою рисою родини Атрідів?

Інквізитор: Так запевняють нас офіційні історії.

Хві Норі: Усна історія підтверджує це.

Інквізітор: Яку ще добру рису ви хотіли б приписати тиранові Черву?

Хві Норі: Добру рису, мсьє?

Інквізітор: Тоді просто рису.

Хві Норі: Мій дядько Малкі часто казав, що Владика Лето з великою терпимістю ставиться до деяких товаришів.

Інквізітор: Інших товаришів він страчує без явних причин.

Хві Норі: Я думаю, що причини існують, і мій дядько Малкі дедуктивним методом вирахував деякі з них.

Інквізітор: Наведіть приклад цієї дедукції.

Хві Норі: Незграбні загрози його особі.

Інквізітор: А тепер незграбні загрози!

Хві Норі: А ще він не терпить претензійності. Згадайте екзекуцію істориків і знищення їхніх творів.

Інквізітор: Він не хоче, щоб правда стала відомою!

Хві Норі: Сказав моему дядькові Малкі, що вони брехали про минуле. І зазначте! Хто знає краще за нього? Нам усім відомо про його інтровертивність.

Інквізітор: Який ми маємо доказ, що його предки живуть у ньому?

Хві Норі: Я не вдаватимусь у марну суперечку. Скажу лише, що вірю цьому на підставі переконань мого дядька Малкі та його причин для таких переконань.

Інквізітор: Ми прочитали рапорти вашого дядька й витлумачили їх інакше. Малкі надто любив Черва.

Хві Норі: Мій дядько вважав його найкращим дипломатом Імперії, майстром розмови й експертом у всьому, що тільки може бути.

Інквізітор: Хіба ваш дядько не говорив про грубість Черва?

Хві Норі: Мій дядько вважав його вкрай вихованим.

Інквізітор: Я питав про грубість.

Хві Норі: Здатний на грубість, так.

Інквізітор: Ваш дядько боявся його.

Хві Норі: Владика Лето позбавлений будь-якої невинності та наївності. Його можна боятися лише тоді, коли він удає ці риси. Це те, що сказав мені дядько.

Інквізитор: Такими справді були його слова.

Хві Норі: Ба більше! Малкі казав: «Владика Лето захоплюється несподіваним генієм та різноманітністю людства. Він мій улюблений товариш».

Інквізитор: Обдаруйте нас найвищою мудрістю і поясніть, як ви тлумачите ці слова свого дядька?

Хві Норі: Не глузуйте з мене!

Інквізитор: Ми не глузуємо. Шукаємо просвіти.

Хві Норі: Ці слова Малкі та багато інших, звернених безпосередньо до мене, підказують, що Владика Лето завжди прагне новизни й оригінальності, але остерігається деструкційного потенціалу, прихованого в них. У цьому переконаний мій дядько.

Інквізитор: Чи хотіли б ви ще щось додати до тих переконань, які поділяєте зі своїм дядьком?

Хві Норі: Я не бачу сенсу щось додавати до вже сказаного. Мені прикро, що я згаяла час інквізиторів.

Інквізитор: Але ви не згадали нашого часу. Вас затверджено на посаді Посла при Дворі Владики Лето, Бога-Імператора всього відомого Всесвіту.

* * *

Мусите пам'ятати, що за внутрішньою вимогою я можу мати експертний висновок про все, відоме з нашої історії. Це сховище енергії, з якого я черпаю, звертаючись до воєнної ментальності. Якщо ви не чули крику та стогону пораних і вмирущих, то нічого не знаєте про війну. Я чув так багато цих криків, що вони мене переслідують. Я сам кричав після бою. У кожній епосі я зазнавав ран – від кулаків, палиць і каменів, від обсадженого мушлями дрюка й бронзового меча, від булави та гармати, від стріл і лазерострілів, від безмовної задухи атомного пилу, від біологічної зброї, що змушує язик чорніти, а легені тонути, від швидкої вогненної лави й тихої дії повільних отрут... більше, ніж я можу розповісти! Я бачив і пізнав їх усіх. Тим, хто сміє питати, чому я поведжуся так, а не інакше, відповідаю: з моїми спогадами я не можу зробити нічого іншого! Я не боягуз і колись був людиною.

Викрадені журнали

Теплої пори року, коли сателітарні контролери погоди мусили змагатися з вітрами, що віяли з великих морів, на околицях Сар'еру ввечері часто йшли дощі. Несподіваний дощ застав Монео, що повертався з однієї із регулярних

інспекцій периметра Цитаделі. Коли він дістався сховку, уже споночило. Біля південних воріт вартівниця-Рибомовка допомогла йому вибратися з промоклого плаща. То була сильна кремезна жінка з квадратним обличчям – саме таким Лето віддавав перевагу, набираючи Варту.

– Ці кляті погодні контролери слід привести до ладу, – сказала вона, віддаючи йому мокрий плащ.

Монео подякував коротким кивком, а тоді рушив угору до свого помешкання. Усі вартівниці-Рибомовки знали нехить Бога-Імператора до вологи, але жодна з них не бачила того, що Монео.

«Це Черв ненавидить воду, – подумав Монео. – Шай-Хулуд тужить за Дюною».

У своєму помешканні Монео витерся і перевдягнувся в сухе, перш ніж спуститися до крини. Не було сенсу витягати назовні неприязнь Черва до вологи. Зараз йому була потрібна нічим не скаламучена розмова про паломництво в недалекому майбутньому до Фестивального Міста Онна.

Ліфт спускався вниз, Монео сперся спиною об стіну. Його відразу ж заповонила втома. Знав, що вже кілька днів недосипав, і не було видно просвітку. Заздрив очевидній незалежності Лето від потреби сну. Здавалося, Богу-Імператору вистачало кількох годин перепочинку на місяць.

Запах крини й зупинка ліфта струснули Монео, вивівши його з напівдрімоти. Розплющив очі й глянув на Бога-Імператора, що стояв на повозі в центрі великого покою. Монео зібрався і рушив довгою знайомою дорогою до страхітливої присутності. Як він і очікував, Лето видавався бадьорим. Принаймні це було добрим знаком.

Лето почув наближення ліфта й побачив, як прокинувся Монео. Чоловік мав утомлений вигляд, і це було зрозуміло. Паломництво до Онна було вже от-от – з усім виснажливим прийомом гостей з інших планет, ритуалом із Рибомовками, новими послами, змінами в Імперській Варті, відставками й призначеннями, а зараз ще й новий гхола, Дункан Айдаго, мав долучитися до рівної роботи Імперського апарату. Монео займався дедалі більшою громадою дрібних справ, а його вік давав про себе знати.

«Зажди-но, – подумав Лето. – Через тиждень після нашого повернення з Онна Монео виповниться сто вісімнадцять».

Монео міг би прожити кілька разів по стільки, якби приймав прянощі, але він відмовився. Лето не сумнівався щодо причин його вибору. Монео ввійшов у той особливий стан, коли людина прагне смерті. Барився лише для того, щоб побачити, як Сіона вступить до Королівської Служби і стане новою директоркою Спільноти Рибомовок.

«Мої гурії», як називав їх Малкі.

І Монео знав, що Лето має намір поєднати Сіону з Дунканом. Час настав.

Монео зупинився за два кроки від повозу й глянув угору на Лето. Щось у його очах нагадало Лето обличчя поганського жерця з терранських часів, майстерного молільника в знайомому храмі.

– Владико, ви провели багато годин, спостерігаючи за новим Дунканом, – промовив Монео. – Чи тлейлаксу не зіпсували його клітин або психіки?

– Він неосквернений.

Монео глибоко зітхнув, здригнувшись. У цьому зітханні не було полегшення.

– Ти проти використання його як плідника? – спитав Лето.

– Мені дивно думати про нього як свого предка й водночас батька потомків.

– Але ж це дає мені можливість поновного схрещення між давнішою людською формою і теперішніми витворами моєї розплідної програми. Сіона на двадцять одне покоління віддалена від попереднього такого схрещення.

– Я не можу зрозуміти мети. Дункани повільніші й менш чуйні, ніж будь-хто з вашої Варти.

– Я прагну не доброго відокремленого пагона, Монео. Невже ти думаєш, що я не усвідомлюю геометричної прогресії, продиктованої законами, які керують моєю розплідною програмою?

– Я бачив вашу розплідну книгу, Владико.

– Тоді ти знаєш, що я відслідковую рецесиви й усуваю їх. Мій клопіт – це ключові генетичні домінанти.

– А мутації, Владико? – У голосі Монео була лукава нотка, яка змусила Лето уважно подивитися на чоловіка.

– Не будемо це обговорювати, Монео.

Лето стежив за тим, як Монео обачно ховається у свою шкаралупу.

«Який він украй вразливий на мої настрої, – подумав Лето. – Вірю, що має деякі мої здібності, хоч вони й працюють на підсвідомому рівні. Судячи з його питання, може навіть підозрювати, чого ми добилися в особі Сіони».

Аби перевірити це, Лето сказав:

– Мені ясно, що ти ще не розумієш, чого я сподіваюся досягти у своїй розплідній програмі.

Монео прояснів.

– Мій Владика знає, що я намагаюся збагнути її правила.

– У довготривалій перспективі закони є тимчасовими, Монео. Не існує чогось такого, як керована правилами творчість.

– Але ж, Владико, ви самі казали про закони, які керують вашою розплідною програмою.

– Що я тобі тільки-но сказав, Монео? Намагатися знайти правила творчості – однаково що намагатися відділити розум від тіла.

– Але ж певна еволюція проходить, Владико! Я знаю це по собі!

«Він знає це по собі! Любий Монео. Підійшов зовсім близько».

– Чому ти завжди прагнеш лише еволюційних тлумачень, Монео?

– Я чув, як ви казали про трансформаційну еволюцію, Владико. Така наліпка на вашій книзі. Але що ж із несподіванками...

– Монео! Правила змінюються з кожною несподіванкою.

– Владико, чи ви не маєте на гадці покращити людську породу?

Лето зиркнув на нього згори, думаючи: «Якщо я зараз використаю ключове слово, чи зрозуміє він? Можливо...»

– Я хижак, Монео.

– Хижа... – Монео урвав і труснув головою. Подумав, що знає значення слова, але його шокувало саме слово. Бог-Імператор жартує?

– Хижак, Владико?

– Хижак покращує породу стада.

– Як це можливо, Владико? Ви ж не відчуваєте ненависті до нас.

– Ти мене розчаровуєш, Монео. Хижак не відчуває ненависті до своєї здобичі.

– Хижаки вбивають, Владико.

– Я вбиваю, але без ненависті. Здобич утамовує голод. Здобич добра.

Монео глянув угору, на обличчя Лето в сірому каптурі.

«Невже я пропустив наближення Черва?» – питав себе Монео.

Він з острахом шукав знаків. По гігантському тілі не пробігали здригання, очі не блищали, непотрібні плавники не звивалися.

– Чого ж ви прагнете, Владико? – ризикнув Монео.

– Людства, що може ухвалювати справді довгострокові рішення. Ти знаєш ключ до цього вміння, Монео?

– Ви багато разів казали про це, Владико. Це вміння змінювати свій розум.

– Змінювати, так. А знаєш, що я розумію під довгостроковістю?

– Для вас її слід вимірювати тисячоліттями, Владико.

- Монео, навіть мої тисячоліття - лише дрібний спалах порівняно з Вічністю.

- Але ж ваші перспективи мусять відрізнятись від моїх, Владико.

- На тлі Вічності кожна означена довгостроковість є короткою.

- То взагалі немає жодних правил, Владико? - У голосі Монео з'явилася нотка легкої істерії.

Лето всміхнувся, щоб зменшити напругу.

- Хіба що одне. Короткострокові рішення зазвичай провалюються у довгій перспективі.

Монео приголомшено труснув головою.

- Але ж, Владико, ваша перспектива...

- Час кожного скінченного спостерігача збігає. Замкнутих систем не існує. Навіть я лише розтягаю скінченну матрицю.

Монео відірвав погляд від обличчя Лето й зазирнув у віддалені коридори мавзолею. «Колись я там лежатиму. Золотий Шлях може продовжуватися, але я смертний». Лише Золотий Шлях, нерозривну тяглість якого він відчував, лише це важило. Знову повернувся поглядом до Лето, але не до тих цілковито синіх очей. Чи в цьому величезному тілі справді чаїться хижак?

- Ти не розумієш функції хижака, - промовив Лето.

Ці слова вразили Монео, бо вони натякали на читання думок. Подивився вгору, в очі Лето.

- Розумом ти знаєш, що навіть я одного дня помру якимось чином, - сказав Лето. - Але не віриш у це.

- Як я можу повірити в те, чого ніколи не побачу?

Монео зроду не почувався таким самотнім і наляканим. Що робить Бог-Імператор? «Я прийшов сюди, аби обговорити проблеми паломництва... і довідатися про його наміри стосовно Сіони. Він грається зі мною?»

- Поговоримо про Сіону, - сказав Лето.

Знову читання думок!

- Коли ви її випробуєте, Владико? - Це питання постійно крутилося у свідомості, але зараз, промовивши його, Монео відчув страх перед ним.

- Скоро.

- Даруйте, Владико, але ви знаєте, як я боюся за благо єдиної дитини.

– Інші пережили випробування, Монео. Ти теж.

Монео ковтнув слину, згадавши, як йому відкрили Золотий Шлях.

– Мене готувала мати. Сіона не має матері.

– У неї є Рибомовки. У неї є ти.

– Трапляються нещасні випадки, Владико.

В очах Монео з'явилися сльози.

Лето відвів від нього погляд, подумавши: «Він розривається між вірністю мені та любов'ю до Сіони. Яка зворушлива ця турбота про потомство. Хіба ж він не бачить, що все людство – мое єдине дитя?»

Знову повернувшись до Монео, Лето сказав:

– Ти маєш рацію, нещасні випадки трапляються навіть у моєму світі. Хіба ж це нічого тебе не вчить?

– Владико, цього єдиного разу ви не могли б...

– Монео! Ти ж не просиш мене, щоб я передав владу слабкому адміністратору.

Монео відступив на крок.

– Ні, Владико. Звичайно, ні.

– Тож довірся силі Сіони.

Монео розправив плечі.

– Зроблю те, що повинен.

– Сіону слід пробудити, аби вона виконувала обов'язки Атрідки.

– Так, звичайно, Владико.

– Хіба ж це не наша повинність, Монео?

– Не заперечую, Владико. Коли ви представите її новому Дункану?

– Спершу випробування.

Монео глянув униз, на холодну долівку крини.

«Він так часто вдивляється в долівку, – подумав Лето. – Що він там може побачити? Тисячолітні сліди мого повозу? Ах, ні – це погляд у глибини, у королівство скарбів і таємниць, куди він сподівається невдовзі увійти».

Монео знову глянув угору, на обличчя Лето.

– Маю надію, що їй сподобається товариство Дункана, Владико.

- Будь певен. Тлейлаксу передали його мені в неспотвореному вигляді.
- Це тішить, Владико.
- Ти, без сумніву, зауважив, що його генотип напрочуд приваблює жінок?
- Таким було і мое спостереження, Владико.
- Є щось у м'якій пильності його очей, у мужніх рисах, каракулевому волоссі, перед чим рішуче не може встояти жінка.
- Як скажете, Владико.
- Ти знаєш, що зараз він із Рибомовками?
- Мене поінформовано, Владико.

Лето всміхнувся. Звичайно, Монео поінформовано.

- Невдовзі вони приведуть його до мене для першого побачення з Богом-Імператором.
- Я особисто обстежив кімнату для побачення, Владико. Усе готово.
- Інколи я думаю, що ти хочеш мене ослабити, Монео. Зостав мені бодай щось.

Монео спробував приховати напад страху. Схилився і відступив назад.

- Так, Владико, але ж є певні речі, які я мушу робити.

Відвернувся і поспіхом пішов геть. Лише підіймаючись угору ліфтом, Монео усвідомив, що вийшов до того, як його відпустили.

«Він має знати, який я втомлений. Він вибачить».

* * *

Твій Владика дуже добре знає, що коїться у твоєму серці. Сьогодні голосу душі достатньо для порахунку з тобою. Я не потребую свідків. Ти не прислухався до своєї душі, а прислухався натомість до гніву й люті.

Владика Лето до прохача, з Усної історії

Нижче наведено оцінку стану Імперії 3508 року правління Владики Лето, узятую зі Скороченого викладу з Велбека. Оригінал міститься в Архіві Капітули Ордена Бене Гессерит. Порівняльний аналіз показує, що скорочення не вплинули на суть викладу

Во ім'я нашого Святого Ордену та нерозривного Сестринства цей запис визнано точним і гідним внесення до Хронік Капітули.

Сестри Ченоа і Тавсуоко безпечно повернулися з Арракіса, щоб доповісти про підтвердження давно підозрюваної екзекуції дев'яťох істориків, які зникли 2116 року панування Владики Лето в його Цитаделі. Сестри доповідають, що цю дев'ятку привели в несвідомий стан, а тоді спалили на вогнищах з їхніх же друкованих праць. Це узгоджується з розповідями, які розійшлися по всій Імперії. Визнано, що записи тих часів зроблені самим Владикою Лето.

Сестри Ченоа і Тавсуоко доставили рукописні записи наочного свідка, які сповіщають, що коли інші історики запитали інформацію про долю своїх колег, то Владика Лето відповів:

«Їх було знищено, бо вони вдалися до претензійної брехні. Не бійтесь, що мій гнів упаде на вас через ваші ненавмисні помилки. Я не маю особливої охоти створювати мучеників. Мученики схильні додавати драматизму до людських справ. Драма – одна з мішеней мого хижакства. Тремтіть лише тоді, коли збудуєте споруди з фальшивих записів і будете ними пишатися. А тепер ідіть і не розмовляйте про це».

Докази, що містяться в цьому рукописному свідченні, дозволяють ідентифікувати його автора як Іконікре, мажордома Владики Лето з 2116 року.

Слід звернути увагу на вживання Владикою Лето слова «хижацтво». Це дуже промовиста вказівка у світлі теорії, висунутої Превелебною Матір'ю Сьяксоу, що Бог-Імператор розглядає себе як хижака в природному сенсі слова.

Сестрі Ченоа було запропоновано приєднатися до Рибомовок, що супроводжували Владика Лето в одному з його нечисленних паломництв. Якоїсь миті її запросили йти поруч із Королівським Повозом і розмовляти з самим Владикою Лето. Вона так викладає цю розмову:

Владика Лето сказав: «Тут, на Королівській Дорозі, я інколи почуваюся так, наче стою на парпеті біля бійниці, захищаючись від напасників».

Сестра Ченоа відповіла: «Ніхто на вас не нападає, Владико».

Владика Лето промовив: «Ви, Бене Гессерит, атакуєте мене з усіх боків. Навіть зараз ти намагаєшся підкупити моїх Рибомовок».

Сестра Ченоа каже, що вона, скріпивши сили, приготувалася до смерті, але Бог-Імператор лише зупинив повіз і глянув поверх неї на свій супровід. Вона каже, що всі інші зупинилися і чекали на дорозі, лишаючись нерухомими на шанобливій відстані.

Владика Лето сказав: «Є мій маленький гурток, що все мені розповідає. Не заперечуй мого звинувачення».

Сестра Ченоа промовила: «Я не заперечую».

Тоді Владика Лето глянув на неї та сказав: «Не бійся за себе. Я прагну, аби ти передала мої слова Капітулі».

Як каже Сестра Ченоа, тоді вона збагнула, що Владика Лето знає про неї все: про її місію, про спеціальний вишкіл у запам'ятовуванні сказаних слів – усе. «Він був як Превелебна Мати, – промовила вона. – Я не могла нічого від нього приховати».

Тоді Владика Лето наказав їй: «Глянь у бік мого Фестивального Міста й скажи, що ти бачиш».

Сестра Ченоа глянула в бік Фестивального Міста й сказала: «Я бачу місто вдалині. У цьому ранковому світлі воно прегарне. Праворуч ваш ліс. У ньому стільки зелених рослин, що я могла б витратити цілий день, описуючи їх. Ліворуч і всюди довкола міста – будинки та сади ваших слуг. Деякі з них видаються дуже багатими, деякі – дуже вбогими».

Владика Лето мовив: «Ми захастили цей краєвид! Захастили деревами. Домами, садами... У такому краєвиді не можна втішатися новими таємницями».

Сестра Ченоа, осмілена заспокоєнням Владики Лето, спитала: «Владика справді хоче таємниць?»

Владика Лето відповів: «У такому краєвиді немає зовнішньої духовної свободи. Ти цього не бачиш? Тут немає відкритого світу, часткою якого можна себе відчувати. Це все закрите – двері, засуви, замки!»

Сестра Ченоа спитала: «Невже людство не потребує більше приватності та захисту?»

Владика Лето відповів: «Повернувшись, скажи своїм Сестрам, що я знову зверну погляд назовні. Краєвиди, схожі на цей, скеровують людський дух усередину, у пошуках внутрішньої свободи. Більшість людей є недостатньо сильними, щоб знайти внутрішню свободу».

Сестра Ченоа сказала: «Я точно перекажу ваші слова, Владико».

Владика Лето промовив: «Дивись, щоб так і було. Також передай Сестрам, що саме Бене Гессерит повинні, як ніхто інший, розуміти небезпеки розплоду, пов'язані з виведенням окресленої риси, пошуком певної генетичної мети».

Сестра Ченоа каже, що це був явний натяк на батька Владики Лето, Пола Атріда. Зауважимо, що наша розплідна програма створила Квізац Хадераха на одне покоління зарано. Ставши Муад'Дібом, вождем фрименів, Пол Атрід уникнув нашого контролю. Безсумнівно, він був чоловіком із силою Превелебної Матері та іншими силами, за які людство й досі платить високу ціну. Як сказав Владика Лето: «Ви дістали неочікуване. Ви дістали мене, несподівану дику карту. А я витворив Сіону».

Владика Лето відмовився пояснити цю згадку про дочку його мажордома Монео. Питання вивчається.

В інших справах, які стосуються Капітули, наші дослідники надали таку інформацію:

Рибомовки

Жіночі легіони Владики Лето вибрали своїх представниць, що мають стати учасницями Десятилітнього Фестивалю на Арракісі. Будуть присутні три представниці від кожного планетарного гарнізону. (Дивись доданий список вибраних.) Як зазвичай, не братимуть участі дорослі чоловіки, навіть чоловіки офіцерок-Рибомовок. Упродовж цього звітнього періоду список чоловіків не надто змінився. Ми додали нові імена разом із генеалогічною інформацією, якщо така була доступна. Зауважте, що лише двоє з них можуть розглядатися як потомки гхол Дункана Айдаго. Не можемо додати нічого нового до наших міркувань про використання Владикою Лето гхол у своїй розплідній програмі.

Упродовж цього періоду не увінчалась успіхом жодна наша спроба укласти союз між Рибомовками і Бене Гессерит. Владика Лето продовжує збільшувати чисельність певних гарнізонів. Також він далі наголошує на альтернативних місіях Рибомовок, не називаючи військові. Це викликало очікуваний результат, тобто зростання місцевого захоплення, пошани та вдячності за присутність їхніх гарнізонів. (Дивись доданий список гарнізонів, чисельність яких зростає. Примітка редактора: Єдині значущі в цьому сенсі гарнізони розміщені на рідних планетах Бене Гессерит, іксіан і тлейлаксу. Нагляд за Космічною Гільдією не збільшено.)

Духівництво

Окрім кількох природних смертей і заміщень, перелічених у додатках, не відбулося жодних істотних змін. Чоловіки-співробітники та офіцерки, делеговані для виконання ритуальних обов'язків, зостаються нечисленними, а їхні повноваження обмежені постійною вимогою консультацій з Арракісом перед ухваленням будь-яких важливих дій. Превелебна Мати Сьякса та деякі інші вважають, що релігійний характер Рибомовок поступово відходить у минуле.

Розплідна програма

Окрім нез'ясованої згадки про Сіону та нашої невдачі з її батьком, не можемо додати нічого суттєвого до постійного моніторингу розплідної програми Владики Лето. Є аргументи на користь цілковито випадкового характеру його плану, підкріплені заявою Владики Лето про генетичну мету, але не маємо певності, що він говорив відверто з Сестрою Ченоа. Закликаємо звернути увагу на численні випадки, коли він брехав або ж драматично й без попередження змінював свої дії.

Владика Лето далі забороняє нам брати участь у його розплідній програмі. Спостерігачки з гарнізонів Рибомовок залишаються незламними щодо «прополювання» наших народжень, якому вони опираються. Лише завдяки найсуворішому контролю ми спромоглися в цьому звітному періоді втримати рівень Превелебних Матерів. Відповідей на наші протести немає. На пряме питання Сестри Ченоа Владика Лето сказав:

– Будьте вдячні за те, що маєте.

Це попередження належно занотовано тут. Ми передали Владиці Лето лист із подяками та вибаченнями.

Економічні питання

Капітула залишається платоспроможною, але не можна пом'якшити захисних заходів. Насправді задля безпеки в наступному звітному періоді будуть запроваджені нові заходи. Вони охоплюють обмеження ритуального вживання меланжу та зростання ставок оплат за наші звичайні послуги. Сподіваємося подвоєння платні за освіту жінок з Великих Домів у чотирьох наступних звітних періодах. Цим документом вам доручається підготувати аргументи на захист такого діяння.

Владика Лето відхилив наш запит про збільшення виділеної квоти меланжу. Причин не вказано.

Наші стосунки з Добропорядним Альянсом Прогресивних Торговців досі мають міцний фундамент. У попередньому періоді ДАПТ завершив реалізацію регіонального картелю «Зоряні коштовності», проекту, у якому ми здобули значний прибуток завдяки дорадчим і неогоціаторським функціям. Постійні зиски з цієї угоди повинні з надлишком компенсувати наші втрати на Г'еді Прайм. Інвестиції на Г'еді Прайм списано.

Великі Доми

За цей звітний період тридцять один колишній Великий Дім зазнав економічної кризи. Лише шість із них зуміли втримати статус Менших Домів. (Дивись доданий список.) Це продовження загальної тенденції, зафіксованої впродовж останнього тисячоліття, коли Великі Доми поступово відходили на задній план. Слід зауважити, що ті шість, які уникнули цілковитої катастрофи, мали значні інвестиції в ДАПТ, а п'ять із них були глибоко втягнуті в проект «Зоряні Коштовності». Єдиним винятком виявився диверсифікований портфель, що включав значну інвестицію у древне китове хутро з Каладана.

(Наші резерви рису понджі в цьому періоді зросли майже вдвічі за рахунок китового хутра. Причини цього рішення будуть представлені в наступному звітному періоді).

Сімейне життя

Як зауважили наші спостерігачі, упродовж останніх двох тисячоліть гомогенізація сімейного життя неухильно триває. Винятками, як і варто було сподіватися, залишаються Гільдія, Рибомовки, Королівський Двір, тлейлаксанські лицепляси змінної подоби (вони залишаються безплідними попри всі спроби змінити їхній стан), а також, звичайно, ми самі.

Слід зауважити, що сімейні стосунки стають дедалі більше схожими між собою незалежно від планети постійного проживання, а цю обставину не можна списати на випадок. Ми вбачаємо тут частковий вияв грандіозного плану Владики Лето. Справді, навіть найбільш родини добре харчуються, але обставини повсякденного життя стають дедалі більш статичними.

Нагадуємо вам твердження Владики Лето, проголошене майже вісім поколінь тому:

«Я єдине видовище, яке залишилося в Імперії».

Превелебна Мати Сьякса запропонувала теоретичне пояснення цієї тенденції, теорію, яку багато хто з нас починає підтримувати. ПМ Сьякса приписує Владисі Лето мотив, що спирається на концепцію гідравлічного деспотизму. Як відомо, гідравлічний деспотизм можливий лише тоді, коли субстанцію чи умову, від якої цілковито залежить життя, можна контролювати за допомогою відносно малої та централізованої сили. Концепція гідравлічного деспотизму зародилася тоді, коли вплив води для зрошування збільшив місцеві людські популяції до потрібного рівня абсолютної залежності. Коли воду було перекрито, значна кількість людей померла.

Цей феномен багато разів повторювався в людській історії, не лише з водою та продуктами сільництва, але також із вуглеводневим паливом – нафтою, вугіллям чи чимось іншим, що можна контролювати за допомогою трубопроводів та інших розподільчих мереж. У певний період, коли дистрибуція електроенергії відбувалася лише завдяки запутаному лабіринту електропроводів на всій території, навіть цей енергетичний ресурс виконував роль субстанції гідравлічного деспотизму.

ПМ Сьякса припускає, що Владика Лето розбудовує Імперію в напрямку ще більшої залежності від меланжу. Варто зауважити, що процес старіння може бути названий хворобою, від якої меланж є специфічним засобом, хоч і не ліками. ПМ Сьякса навіть припускає, що Владика Лето зайшов так далеко, що планує поширити нову хворобу, яку може стримати лише меланж. Хоча це припущення може видаватися химерним, його не слід відкидати. Траплялися й дивніші речі, і ми не повинні оминати роль сифілісу в ранній людській історії.

Транспорт – Гільдія

Тримодельна транспортна система, характерна колись для Арракіса (тобто пішохідна з великими вантажами на платформах із силовими підвісками, повітряна з використанням орнітоптерів, позапланетна на транспортниках Гільдії), стає домінантною на дедалі більшому числі планет Імперії. Найзначнішим винятком є Ікс.

Ми частково приписуємо це планетарному регресові до осілого та статичного способу життя. З іншого боку, це також намагання копіювати взірець Арракіса. Чималу роль у цій тенденції відіграє загальна нехоть до іксіанських речей. Правда також і те, що Рибомовки підтримують і просувають цей взірець, аби зменшити свою роботу з утримання порядку.

Під часткою Гільдії в цій тенденції приховується абсолютна залежність її навігаторів від меланжу. Тому ми пильно стежимо за спільними зусиллями Гільдії та Ікса зі створення механічних заміників пророчих талантів навігаторів. Без меланжу чи інших засобів прокладання курсу гайлайнерів кожна транссвітлова подорож Гільдії загрожує катастрофою. Хоча ми не маємо надмірного оптимізму стосовно цього Гільдійсько-Іксіанського проекту, така можливість зостається, і ми проінформуємо про неї в разі підтвердження.

Бог-Імператор

Окрім невеликого збільшення розміру, не зафіксовано значних змін у фізичних характеристиках Владики Лето. Поголос про його нехоть до води не було підтверджено, хоча вживання води як бар'єра проти оригінальних піщаних хробаків Джуні чітко задокументовано в наших реєстрах, так само як водна смерть, за допомогою якої фримени вбивали малих хробаків, аби виробити есенцію прянощів для своїх оргій.

Існують серйозні докази на користь припущень, що Владика Лето збільшив свою владу над Іксом, імовірно, завдяки Гільдійсько-Іксіанському проекту. Без сумнівів, успіх цього проекту зменшив би його контроль над Імперією.

Він далі веде справи з Іксом, замовляючи замінні частини до свого Королівського Повозу.

Тлейлаксу послали Владиці Лето нового гхолу Дункана Айдаго. Це дає певність, що попередній гхола мертвий, хоча обставини його смерті невідомі. Звертаємо увагу на попередні свідчення про те, що сам Владика Лето вбив кількох гхол.

Існує дедалі більше доказів того, що Владика Лето використовує комп'ютери. Якщо це правда, він порушує власні заборони та заборони Батлеріанського Джигаду. Якби нам вдалося отримати докази, то ми могли б збільшити вплив на нього, аж до рівня певних спільних починань, про які давно вже міркуємо. Суверенний контроль над нашою розплідною програмою зостається найважливішим. Продовжуватимемо наші пошуки, хоча з подальшим застереженням:

Як і в кожному попередньому звіті, мусимо рахуватися з передзнанням Владики Лето. Нема сумніву, що його здібності бачити майбутні події -

набагато могутніші, ніж у будь-кого з його предків – далі застаються підвалинами політичного контролю.

Не протиставляймося цьому!

Ми певні, що він знає про всі наші важливі дії задовго до їх настання. Тому ми керуємося засадою не загрожувати свідомо ні його особі, ні тій частці великого плану, яку можемо розгледіти. Нашим звертанням до нього буде:

«Скажіть, коли ми вам загрожуємо, щоб ми могли відступити».

I:

«Розкажіть про ваш великий план те, у чому ми можемо допомогти».

Упродовж цього періоду він не дав нової відповіді на жодне з цих питань.

Іксіани

Окрім Гільдійсько-Іксіанського проекту, до звіту можна додати небагато значущої інформації. Ікс посилав нову Амбасадорку до Двору Владики Лето, таку собі Хві Норі, небогу Малкі, що вважався колись добрим приятелем Бога-Імператора. Причина вибору цього заступництва невідома, хоча існує нечисленний корпус доказів того, що Хві Норі є витвором спеціальної генетичної програми як представниця Ікса при Дворі. Маємо причини припускати, що Малкі теж було генетично запроєктовано з думкою про цей офіційний контекст.

Ми продовжуватимемо дослідження.

Музейні фримени

Ці вироджені релікти колись гордих воїнів далі застаються нашим головним джерелом вірогідної інформації про справи Арракіса. Вони займають важливу бюджетну позицію в наступному звітному періоді, оскільки їхні вимоги стосовно платні зростають, а ми не сміємо сперечатися з ними.

Цікаво зауважити, що, хоча їхнє життя мало нагадує звичаї предків, їхні демонстрації фрименських ритуалів та спроможність копіювати фрименів застаються бездоганними. Ми приписуємо це впливу Рибомовок на тренування фрименів.

Тлейлаксу

Ми не очікуємо від нового гхоли Дункана Айдаго якихось несподіванок. Тлейлаксу досі дуже стримує сувора кара, накладена Владикою Лето за їхню єдину спробу змінити клітини та психіку оригіналу.

Недавній посланець тлейлаксу відновив спроби залучити нас до спільного починання, причому декларованою метою є створення цілковито жіночого суспільства без потреби в чоловіках. З усіх очевидних причин, зокрема й через нашу недовіру до всього тлейлаксанського, ми відповіли чемною відмовою. Наше Посольство на Десятилітньому Фестивалі Владики Лето складе йому повний звіт про це.

Підписуємося з повагою:

Превелебні Матері Сьякса, Їтоб, Мамулют, Екнекоск і Акелі.

* * *

Хоч це може видатися дивним, великі змагання, такі, що їх ви можете побачити завдяки моїм журналам, не завжди помітні учасникам. Багато залежить від того, про що люди мріють у глибині душі. Я завжди переймався формуванням мрій так само, як і формуванням дій. Між рядками моїх журналів ховається боротьба з поглядом людей на самих себе – важка суперечка на полі, де мотиви нашого найтемнішого минулого можуть вирватися з підсвідомого резервуара й стати подіями, з якими мусимо не лише жити, а й боротися. Це гідроголовий монстр, що завжди нападає з того боку, де ми його не бачимо. Тому я молюсь, аби ви, подолавши мою частину Золотого Шляху, не були вже невинними дітьми, що танцюють під музику, якої не чують.

Викрадені журнали

Нейла рівномірно й повільно крокувала, підіймаючись гвинтовими сходами до аудієнційної зали Бога-Імператора на вершині південної вежі Цитаделі. Щоразу, коли проминала південно-західну арку вежі, вузькі вікна-щілини рисували стовпами пилу золоті лінії на її шляху. Вона знала, що в центральній стіні поруч із нею є іксіанський ліфт, достатньо великий, аби підняти масивне тіло її Владики до верхнього покою, і напевно достатньо місткий для її відносно невеликої постаті. Але не шкодувала, що мусила користуватися сходами.

Бриз, який віяв крізь прочинені вікна, приніс із піщаних надм запах паленого кременю. Низьке сонце, висвічуючи рубіновими вогниками, спалахувало на плитках із червоного мінералу, вбудованих у внутрішню стіну. Час від часу вона крізь щілини вікон поглядала на дюни. Жодного разу не зупинилася, щоб помилуватися речами довкола неї.

– Ти маєш героїчну терплячість, Нейло, – сказав їй колись Владика.

Зараз згадка про ті слова зігріла її.

Лето зі своєї вежі стежив за просуванням Нейли довгими гвинтовими сходами, що закручувалися спіраллю довкола іксіанської штольні. Він бачив цей підйом завдяки іксіанському пристрою, який із чотирикратним зменшенням проектував її образ на тривимірний екран просто перед його очима.

«Як точно вона рухається», – подумав він.

Знав, що ця точність походить із ревної простоти.

Вона мала на собі синю форму Рибомовок і накидку з каптуром, без яструба на грудях. Проминувши сторожовий пост біля підніжжя вежі, скинула світлопоглинальну маску, яку мусила вдягати для особистих візитів. Її кремезне мускулисте тіло скидалося на тіла багатьох інших його вартівниць, але обличчя не нагадувало жодне інше у всій його пам'яті. Майже квадратне, з таким широким ротом, що здавалося, ніби він тягнеться від вуха до вуха – то була ілюзія, викликана глибокими складками в кутках губ. Її очі були блідо-зеленими, а коротко обтязе волосся мало колір старої слонової кості. Чоло ще більше посилювало ефект квадратності: майже пласке, зі світлими бровами, ледь помітними над очима, від яких годі було відвести погляд. Прямий ніс не дуже виступав над обличчям, закінчуючись поблизу рота з тонкими губами.

Коли Нейла говорила, її великі щелепи розкривалися й закривалися, як у деяких первісних тварин. Її сила, мало кому відома поза корпусом Рибомовок, була легендарною. Лето бачив, як вона однією рукою підняла стокілограмового чоловіка. Її першу появу на Арракісі влаштували без втручання Монео, хоча мажордом знав, що Лето використовує своїх Рибомовок як таємних агенток.

Лето відвернувся від рухомої фігури й крізь широкий отвір поблизу нього глянув на південну пустелю. Кольори далеких скель танцювали у його свідомості – коричневий, золотий, темно-бурштиновий. Далекий кліф перетинала рожева лінія, достеменно такої ж барви, як пір'я чаплі. Чаплі більше не існували ніде поза його пам'яттю, але він переніс цю бліду пастельну стрічку до внутрішніх очей, і здалося, ніби вимерлий птах пролетів біля нього.

Він знав, що підйом починає вже втомлювати навіть Нейлу. Врешті вона зупинилася перепочити, затримавшись за два кроки од відмітки трьох чвертей підйому, точнісінько там, де відпочивала щоразу. Це було часткою її точності, однією з причин, чому він повернув її сюди з віддаленого гарнізону на Сепреку.

Яструб Дюни пролетів повз отвір поблизу Лето всього на відстані кількох розмахів крил від стіни вежі. Увагу птаха привернули тіні біля підніжжя Цитаделі. Лето знав, що інколи туди забігали дрібні тваринки. На обрії, за лінією льоту яструба, видно було тьмяну смугу хмар.

Яким дивним для старих фрименів усередині нього було все це: хмари на Арракісі, дощ і відкрита вода.

Лето нагадав внутрішнім голосам: «Усюди, крім цієї останньої пустелі, мого Сар'єру, від першого дня мого правління немилосердно ведеться перетворення Дюни на зелений Арракіс».

Лето подумав, що вплив географії на історію переважно застається нерозпізнаним. Люди частіше вбачають вплив історії на географію.

«Хто власник цього річища? Цієї зеленої долини? Цієї планети?

Ніхто з нас».

Нейла знову рушила вгору, не відриваючи погляду від сходів, які мусила подолати. Думки Лето зосередилися на ній.

«З багатьох причин вона найкорисніша помічниця, яку я будь-коли мав. Я її Бог. Вона беззастережно мені поклоняється. Навіть коли я жартома нападаю на її віру, вона сприймає це лише як випробування. Вона знає, що вища понад усякі випробування».

Не ставила питань, коли він послав її до бунтівників, наказавши у всьому слухатися Сіону. Якщо Нейла сумнівалася, і навіть якщо висловлювала свої сумніви, достатньо її власних думок, аби повернути віру... чи то раніше було достатньо. Останні послання виразно свідчили, що Нейла вимагала від Святої Присутності відбудови внутрішньої сили.

Лето згадав першу розмову з Нейлою, коли жінка аж дрижала від запалу справити йому приємність.

– Навіть якщо Сіона пошле тебе вбити мене, ти мусиш підкоритися. Ти в жодному разі не можеш показати їй, що служиш мені.

– Ніхто не може вбити вас, Владико.

– Але ти мусиш підкорятися Сіоні.

– Звичайно, Владико. Це ваш наказ.

– Ти мусиш підкорятися їй у всьому.

– Я зроблю це, Владико.

«Чергове випробування. Нейла не ставить під сумнів моїх випробувань. Сприймає їх як блошині укуси. Її Владика наказує? Нейла підкоряється. Я не можу дозволити, аби щось порушило цей зв'язок».

Лето подумав, що з неї вийшла б чудова Шедаут[3 – Та, що черпає з криниці; фрименське почесне звертання (зі «Всесвіту Дюни»).] давнини. Це було однією з причин, через які він подарував Нейлі крис-ножа, справжнього збереженого з січі Табр. Він належав одній із дружин Стілгара. Нейла носила його у схованих під одягом піхвах, більше як талісман, ніж як зброю. Він вручив їй крис-ніж за первісним ритуалом, з церемонією, що вразила його самого вибухом емоцій, які він вважав назавжди похованими.

– Це зуб Шай-Хулуда.

Він простяг їй клинок своїми срібношкірими руками.

– Візьмеш його – і станеш часткою минулого й майбутнього. Заплямуєш його – і минуле не дасть тобі майбутнього.

Нейла прийняла клинок, а тоді піхви.

– Виточи кров із пальця, – наказав Лето.

Нейла підкорилася.

– Вклади клинок. Ніколи не ховай його, не забарвивши кров'ю.

Нейла знову підкорилася.

Доки Лето вдивлявся у тривимірне зображення Нейли, його роздуми про цю давню церемонію скаламутив смутком. Якщо не триматися звичаю старих фрименів, клинок ставатиме дедалі крихкішим і непридатнішим. Крис-ніж збереже свою подобу впродовж життя Нейли, але не надто довше.

«Я відкинув частку минулого».

Як сумно, що давні Шедаут стали теперішніми Рибомовками. А справжнього крис-ножа використано, щоб сильніше зв'язати слугу з його паном. Він знав, що дехто вважає, наче його Рибомовки насправді є жрицями – відповіддю Лето Бене Гессерит.

«Він творить іншу релігію», – казали Бене Гессерит.

«Нісенітниця! Я не творю релігії. Я сам релігія!»

Нейла ввійшла до священної вежі й зупинилася за три кроки від повозу Лето, опустивши погляд униз, як і належить підлеглий.

Усе ще перебуваючи у своїх спогадах, Лето сказав:

– Глянь на мене, жінко!

Вона послухалася.

– Я створив святу непристойність! – промовив він. – Релігія, побудована довкола моєї персони, викликає в мене огиду!

– Так, Владико.

Зелені очі Нейли над позолоченими подушками шік дивилися на нього без питання, без розуміння, без потреби жодної відповіді.

«Якби я послав її збирати зорі, пішла б і спробувала. Думає, що я знову її випробовую. Вірю, що вона могла б мене розгнівати».

– Ця клята релігія мусила б закінчитися разом зі мною! – гукнув Лето. – Навіщо мені хотіти напустити релігію на мій народ? Релігії руйнують зсередини – як Імперію, так і окремих людей. Однаково.

– Так, Владико.

– Релігії творять радикалів і фанатиків – таких, як ти!

– Дякую, Владико.

Короткий спалах псевдолюті зник йому з-перед очей, провалившись у глибини пам'яті. Ніщо не надщербило твердої оболонки Нейлиної віри.

– Топрі прозвітував мені через Монео, – промовив Лето. – Розкажи мені про Топрі.

– Топрі хробак.

– Хіба ви не називаєте так мене серед бунтівників?

– Я у всьому підкоряюся моему Владиці!

Туше!

– Отож цим Топрі не варто займатися? – спитав Лето.

– Сіона правильно його оцінила. Він незграбний. Каже речі, які інші повторюватимуть, відкривши таким чином, що це його рук справа. Через кілька секунд після того як Кобат почав говорити, вона впевнилася, що Топрі був шпигуном.

«Усі погоджуються, навіть Монео, – подумав Лето. – Топрі – поганий шпигун».

Ця згода розвеселила Лето. Дрібні махінації каламутили воду, що була для нього цілковито прозорою. Хоча виконавці далі пасували до його проектів.

– Сіона тебе не підозрює? – спитав Лето.

– Я не є незграбною.

– Ти знаєш, навіщо я тебе покликав?

– Щоб випробувати мою віру.

«Ах, Нейло. Як мало ти знаєш про випробування».

– Я хочу, щоб ти оцінила Сіону. Хочу бачити це на твоєму обличчі, розгледіти у твоїх рухах і розпізнати у твоєму голосі, – сказав Лето. – Вона готова?

– Така, як вона, потрібна Рибомовкам, Владико. Чому ви ризикуєте її втратою?

– Змушувати до такого виходу – найпевніший спосіб утратити те, що я ціную в ній найбільше, – промовив Лето. – Вона повинна прийти до мене у повноті своїх незайманих сил.

Нейла опустила очі.

- Як накаже мій Владика.

Лето розпізнав цю відповідь. Такою була реакція Нейли на все, чого вона не розуміла.

- Вона витримає випробування, Нейло?

- Як його описує мій Владика... - Нейла здійняла очі на обличчя Лето. - Не знаю, Владико. Звичайно, вона сильна. Лише вона вижила з вовками. Але нею керує ненависть.

- Цілком природно. Скажи, Нейло, що вона робитиме з речами, які викрала в мене?

- Хіба Топрі не проінформував вас про книги, що, як їм вірити, містять Ваші Святі Слова?

«Дивно, як вона самим лише голосом може промовити слова з великої літери», - подумав Лето. Відповів сухо:

- Так, так. Іксіанці вже мають копії, а невдовзі Гільдія та Сестринство напружено працюватимуть над ними.

- Що це за книги, Владико?

- Це мої слова до народу. Я хочу, щоб їх прочитали. Ще я хочу знати, що казала Сіона про карти Цитаделі, які вона забрала?

- Вона каже, що під вашою Цитаделлю є велике сховище меланжу, а карти його покажуть.

- Карти нічого їй не покажуть. Вона пробиватиме тунель?

- Шукає іксіанських інструментів для цього.

- Ікс іі цим не забезпечить.

- Існує таке сховище прянощів, Владико?

- Так.

- Є байка про те, як захищено ваше сховище, Владико. Сам Арракіс було б знищено, якби хтось спробував украсти ваш меланж. Це правда?

- Так. І це знищило б Імперію. Ніхто б не вцілів - ні Гільдія, ні Сестринство, ні тлейлаксу, ні навіть Рибомовки.

Тут вона здригнулася.

- Я не дозволю Сіоні спробувати здобути ваш меланж.

- Нейло! Я наказав тобі підкорятися Сіоні у всьому. Так ти мені служиш?

– Владико? – Вона стояла, налякана його гнівом, ближча до втрати віри, ніж будь-коли. Це була криза, яку він створив, знаючи, чим це мусить закінчитися. Нейла поволі розслабилася. Бачив хід її думок, наче вона виклала їх йому найяснішими словами.

«Остаточне випробування!»

– Ти повернешся до Сіони й захищатимеш її життя коштом свого власного, – сказав Лето. – Це завдання, яке я поставив перед тобою і на яке ти погодилася. Саме тому тебе й обрано. Тому ти носиш клинок із родини Стілгара.

Її права рука потяглася до крис-ножа, схованого під накидкою.

«Наскільки певним є те, – подумав Лето, – що зброя може замкнути людину у визначеній схемі дій».

Він із захватом вдивлявся у застигле тіло Нейли. В її очах не було нічого, крім поклоніння.

«Остаточний ригористичний деспотизм... а я його ненавиджу!»

– Тож іди! – ревноує він.

Нейла обернулася і покwapом подалася від Святої Присутності.

– Чи це того варте? – питав себе Лето.

Але Нейла сказала те, що він мусив знати. Нейла відновила віру й точно з'ясувала для нього те, чого Лето не міг знайти в потьмянілому образі Сіони. Інстинктам Нейли слід було вірити.

«Сіона досягла вибухової точки, якої я потребу».

* * *

Дункани завжди вважають дивним, що я набираю жінок до свого війська, але мої Рибомовки – тимчасова армія з усіх поглядів. Хоча жінки можуть бути агресивними та жорстокими, вони дуже відрізняються від чоловіків у своїй відданості битві. Урешті-решт, витоки походження направляють їхню поведінку до більшого захисту життя. Вони виявилися найкращими хоронительками Золотого Шляху. Я посилюю цю рису в сформованій мною схемі їхнього вишколу. Їх на певний час звільнено від повсякденної рутини. Я даю їм особливу спільноту, яку вони з приємністю згадують до кінця життя. Вони дорослішають у сестринському товаристві, готуючись до більш суттєвих подій. Те, що ділиш з іншими в такому товаристві, завжди готує до важливіших справ. Імла ностальгії покриває ці проведені з сестрами дні, роблячи їх не такими, як були насправді. Отак сьогодні змінює історію. Сучасники загалом не живуть у тому ж часі. Минуле завжди змінюється, проте мало хто це усвідомлює.

Викрадені журнали

Виславши звістку Рибомовкам, Лето пізнього вечора спустився до крини. Вирішив, що найкраще розпочати розмову з новим Дунканом Айдаго в затемненій кімнаті, де гхола міг би почути, як Лето описує сам себе, перш ніж на власні очі побачити тіло предчєрва. У центральній ротонді крини була вирізана в чорному камені бічна кімнатка, яка задовольняла ці вимоги. Покій був достатньо великим, щоб помістити Лето з його повозом, але мав низьку стелю. Приміщення освітлювали приховані кулі, якими він керував. Двері одні, але складалися з двох сегментів – один розкривався широко, аби пропустити Королівський Повіз, другий був малим проходом, для людського зросту.

Лето вкотив свій Королівський Повіз до покою, зачинив великий прохід і відкрив менший. Налаштувався на майбутнє випробування.

Нудьга була дедалі більшою проблемою. Взірець тлейлаксанських гхол став нудно повторюваним. Якось Лето вислав тлейлаксу застереження не присилати більше Дунканів, але вони знали, що в цій справі можуть його не послухатись.

«Інколи я думаю, що вони роблять це лише для того, аби зберегти непослух!»

Тлейлаксу трималися за важливу річ, що, як вони знали, давала їм захист в інших справах.

«Присутність Дункана тішить Пола Атріда всередині мене».

Як Лето пояснив Монео в перший день його служби мажордомом Цитаделі:

– Дункани повинні прийти до мене з чимось більшим за тлейлаксанську підготовку. Мусиш простежити, щоб мої гурії лагідно поводитися з Дунканом і щоб жінки відповіли на частину його питань.

– На які питання вони можуть відповісти, Владико?

– Вони знають.

Звичайно, за роки Монео вивчив усе про цю процедуру.

Лето почув голос Монео ззовні затемненої кімнати, за ним долинули звуки супровідної групи Рибомовок, а потім – характерні невпевнені кроки нового гхоли.

– У ці двері, – сказав Монео. – Усередині буде темно, а ми зачинимо за вами двері. Ввійшовши, зупиніться і почекайте, доки заговорить Владика Лето.

– Чому там буде темно? – У голосі Дункана з'явилися агресивно-тривожні нотки.

– Він пояснить.

Айдаго впхнули до кімнати, двері за ним зачинилися.

Лето знав, що побачив гхола – лише тіні між тіннями та темряву, у якій годі виявити джерело голосу. Як зазвичай, Лето ввімкнув голос Муад'Діба.

– Я радий знову тебе бачити, Дункане.

– Я тебе не бачу!

Айдаго був воїном, а воїн атакує. Це дало Лето певність, що гхола повністю відповідає оригіналові. П'еска-мораліте, завдяки якій тлейлаксу пробуджували досмертні спогади гхол, завжди залишала у їхніх свідомостях певні сумніви. Частина Дунканів думала, що вони загрожували справжньому Полу Муад'Дібові. Цей теж поділяв такі ілюзії.

– Я чую голос Пола, проте не бачу його, – сказав Айдаго. Не намагався приховати роздратування, дозволив йому вилитися в голосі.

«Чому Атрід грає в цю ідіотську гру? Насправді Пол давно вже мертвий, а це говорив Лето, носій воскреслих спогадів Пола... і спогадів багатьох інших! – якщо вірити розповідям тлейлаксу».

– Тобі сказали, що ти лише найновіший у довгому ряді дублікатів, – промовив Лето.

– Я не маю цих спогадів.

Лето розпізнав у голосі Дункана істерію, погано приховану під вояцькою бравадою. Клята відновлювальна тактика тлейлаксу викликала звичайний ментальний хаос. Цей Дункан прибув сюди у стані, близькому до шокового, майже впевнений у власному божевіллі. Лето знав: щоб заспокоїти сердегу, зараз потрібні найделікатніші засоби. Це неодмінно буде емоційно виснажливим для них обох.

– Багато чого змінилося, Дункане, – сказав Лето. – Але одне залишилося незмінним. Я все ще Атрід.

– Мені сказали, що твоє тіло...

– Так, воно змінилося.

– Кляті тлейлаксу! Намагалися змусити мене вбити того, кого я... ну, хто мав вигляд, як у тебе. Зненацька я згадав, хто я, і це було... Це міг бути гхола Муад'Діба?

– Це мім-лицепляс, запевняю тебе.

– Він мав твій вигляд і розмовляв як... Ти певний?

– Актор, не більше. Він вижив?

– Звичайно! Так вони розбудили мою пам'ять. Пояснили всю цю чортівню. Це правда?

– Правда, Дункане. Я цього не схвалюю, проте дозволяю, щоб мати змогу тішитися твоїм товариством.

«Потенційні жертви завжди виживають, – подумав Лето. – Принаймні з тими Дунканами, яких я бачив. Були невдачі, фальшиві Поли гинули, а Дункани марнувалися. Але завжди залишаються дбайливо збережені клітини оригіналу».

– А що з твоїм тілом? – запитав Айдаго.

Муад'Діб міг піти на спочинок. Лето повернувся до свого звичайного голосу.

– Я прийняв піщаних форелей як свою шкіру. Відтоді вони мене змінюють.

– Як?

– Поясню тобі в належний час.

– Тлейлаксу казали, що ти на вигляд як піщаний черв.

– А що сказали мої Рибомовки?

– Сказали, що ти Бог. Чому ти називаєш їх Рибомовками?

– Стара вигадка. Перші жриці у снах розмовляли з рибами. Так вони навчилися багатьох цінних речей.

– Звідки ти знаєш?

– Я є тими жінками... і всіма, що з'явилися до них і після.

Лето почув, як Айдаго ковтає сухим горлом.

– Я розумію, навіщо ця темрява. Ти даєш мені час пристосуватися.

– Ти завжди був швидким, Дункане.

«Окрім випадків, коли був повільним».

– Як довго ти змінюєшся?

– Понад тридцять п'ять століть.

– Тлейлаксу сказали мені правду.

– Вони рідко наважуються брехати.

– Це довго.

– Дуже довго.

– Тлейлаксу... копіювали мене багато разів?

– Багато.

«Час спитати, скільки, Дункане».

– Скільки мене було?

– Я дозволю тобі самому переглянути записи.

«Так воно починається», – подумав Лето.

Здавалося, ця розмова завжди задовольняла Дунканів, але не можна було уникнути суті питання: «Скільки мене було?»

Тіла Дунканів не відрізнялися, хоча гхоли спільного походження не передавали спогадів одне одному.

– Я пам’ятаю свою смерть, – сказав Айдаго. – Харконненівські вістря, багато з них намагалися дістатися до тебе й Джессіки.

Лето миттєво повернув голос Муад’Діба до гри:

– Я був там, Дункане.

– Я заступник, правда? – спитав Айдаго.

– Правда, – відповів Лето.

– Що сталося з іншим мною... тобто як він помер?

– Усяка плоть зношується, Дункане. Це є в записах.

Лето терпляче чекав, міркуючи, скільки часу мине, доки така пом’якшена історія перестане вдовольняти Дункана.

– Який насправді в тебе вигляд? – спитав Айдаго. – Яке хробаче тіло описували тлейлаксу?

– Одного дня воно стане різновидом піщаного черва. Метаморфоза вже далеко зайшла.

– Що означає різновидом?

– Матиме більше нервових вузлів. Буде свідомим.

– Можна додати світла? Я хотів би побачити тебе.

Лето скомандував рефлекторам. Кімнату наповнило яскраве світло. Чорні стіни та світлокулі були влаштовані так, щоб усе світло зосередилося на Лето, виявляючи кожную зовнішню деталь.

Айдаго перевів погляд на фасеткове сріблясто-сіре тіло, зауважив зародки ребристих секторів піщаного черва, хвилясті вигини... маленькі протуберанці виступів, що були колись ногами, один із них дещо коротший за другий. Знову зосередився на добре окреслених кистях і передпліччях, а врешті дістався обличчя під каптуром оболонки. Рожева шкіра лиця майже губилася на тлі цього безміру, воно здавалося кумедним виступом на такому тілі.

– Добре, Дункане, – сказав Лето. – Тебе попередили.

Айдаго безмовним жестом вказав на тіло предчерва.

– Навіщо? – спитав замість нього Лето.

Айдаго кивнув.

– Я все ще Атрід, Дункане, і запевняю тебе всією честю цього імені, що були поважні причини.

– Що зробило можливим...

– Із часом довідаєшся.

Айдаго лише похитував головою з боку на бік.

– Це не є приемним одкровенням, – сказав Лето. – Щоб його збагнути, слід спершу дізнатися про інші речі. Вір слову Атріда.

Упродовж століть Лето затямив, що заклик до глибокої вірності Айдаго всьому Атрідівському негайно перекривав потік особистих питань. Формула вкотре спрацювала.

– То я маю знову служити Атрідам, – промовив Айдаго. – Звучить знайомо. Як це має бути?

– Багатьма способами, старий друже.

– Можливо, старий для тебе, але не для мене. То як?

– Мої Рибомовки тобі не розповіли?

– Казали, що я командуватиму твоєю елітарною Вартою, силами, набраними з них. Я цього не розумію. Армія жінок?

– Мені потрібен довірений спільник, який командував би моею Вартою. Ти проти?

– Навіщо жінки?

– Існують поведінкові відмінності між статями, які роблять жінок надзвичайно цінними в цій ролі.

– Ти не відповів на моє питання.

– Думаєш, вони негодящі?

– Деякі з них здаються доволі міцними, але...

– Інші були, ах, м'якими з тобою?

Айдаго залився рум'янцем.

Лето така реакція здавалася чарівною. Дункани були одними з нечисленних за цих часів людей, спроможних на таке. Зрозуміло, що це наслідок раннього вишколу Дунканів, їхнього почуття особистої честі – дуже лицарського.

– Не розумію, чому ти довірив жінкам охороняти тебе, – сказав Айдаго. Кров поволі відступила від його щік. Він глянув на Лето.

– Але я завжди довіряв їм, як довіряю тобі, – усе своє життя.

– Від чого ми тебе захищаємо?

– Монео і мої Рибомовки повідомлять тобі стан справ.

Айдаго переступав з ноги на ногу, його тіло погойдувалося в ритм калатання серця. Оглянув малу кімнату, ні на чому не зосереджуючись. Аж раптом повернувся поглядом до Лето.

– Як мені тебе називати?

То був знак згоди, якого Лето чекав.

– «Владика Лето» влаштовує? Або «мілорд».

– Так... мілорде. – Айдаго глянув просто у фрименські сині очі Лето. – Чи правда те, що кажуть твої Рибомовки, наче ти маєш... спогади...

– Ми всі тут, Дункане. – Лето промовив ці слова голосом діда з батьківського боку. Тоді: – Навіть жінки тут, Дункане, – то був голос Джессіки, бабки Лето по батькові. – Ти добре їх знав, – сказав Лето. – А вони знають тебе.

Айдаго поволі, з дрижанням вдихнув.

– Потрібно трохи часу, щоб до цього призвичаїтися.

– Точнісінько моя перша реакція, – промовив Лето.

Айдаго затрусився від реготу, а Лето подумав, що це занадто як для такого убогого жарту, але промовчав.

Айдаго сказав:

– Твої Рибомовки мали забезпечити мені гарний настрій, чи не так?

– Їм це вдалося?

Айдаго вивчав обличчя Лето, розпізнаючи характерні атрідівські риси.

– Ви, Атріди, завжди аж надто добре мене знали, – сказав він.

– Так краще, – промовив Лето. – Ти починаєш розуміти, що я не просто один із Атрідів. Я – це вони всі.

– Якось Пол сказав це мені.

– Справді казав! – промовив сам Муад'Діб, судячи з тону й акценту.

Айдаго ковтнув і відвів погляд до дверей кімнати.

– Ти щось у нас відібрав, – сказав він. – Я це відчуваю. У цих жінок... Монео...

«„Ми“ проти „ти“, – подумав Лето. – Дункани завжди стають на бік людей».

Айдаго знову перевів увагу на Лето.

– Що ти дав нам взамін?

– Мир Лето у всій Імперії!

– Бачу, які тут усі напрочуд щасливі! Саме тому тобі й потрібна особиста варта.

Лето всміхнувся.

– Мій мир насправді є вимушеним спокоем. Люди мають довгу традицію опиратися спокоеві.

– То ти даєш нам Рибомовок.

– А ще ієрархію, яку ви можете безпомилково розпізнати.

– Жіноча армія, – пробурмотів Айдаго.

– Найвища притягальна сила для чоловіків, – сказав Лето. – Секс завжди був способом підпорядкувати собі агресивного самця.

– І вони саме це роблять?

– Вони відвертають або пом'якшують ексцеси, які можуть призвести до більш болісного насилля.

– І ти дозволяєш їм вірити, наче ти бог. Не думаю, що мені б це сподобалося.

– Прокляття святості огидне мені так само, як і тобі!

Айдаго насупився. Не такої реакції він очікував.

– В яку гру ти граєш, Владико Лето?

– У дуже стару, але з новими правилами.

– Твоїми правилами!

– Ти волів би, щоб я повернув усе ДАПТу, Ландсрааду й Великим Домам?

– Тлейлаксу кажуть, що Ландсрааду вже нема. Ти не дозволяєш жодного справжнього самоврядування.

– Ну що ж, я міг би усунутися на користь Бене Гессерит. Чи, може, іксіан або тлейлаксу? Ти хотів би, щоб я знайшов іншого барона Харконнена, який перейняв би владу над Імперією? Скажи тільки слово, Дункане, – і я відречуся!

Від цієї лавини смислів Айдаго знову захитав головою.

– У недобрих руках, – промовив Лето, – монолітна централізована влада є небезпечним і нестабільним інструментом.

– А твої руки добрі?

– Я не певен щодо моїх рук, але скажу тобі, Дункане: я певен щодо рук тих, хто відійшов переді мною. Я їх знаю.

Айдаго відвернувся від Лето.

«Який захопливий, украй людський жест, – подумав Лето. – Відкидання водночас із визнанням власної вразливості».

Лето заговорив у спину Айдаго.

– Ти слушно опираєшся тому, що я використовую людей без їхнього відома та згоди.

Айдаго напівобернувся до Лето, тоді повернув голову, дивлячись на обличчя в каптурі оболонки, схилився, заглянув у цілковито сині очі.

«Він мене вивчає, – подумав Лето, – але може проаналізувати лише мое обличчя».

Атріди навчили своїх людей розпізнавати найтонші сигнали обличчя й тіла, і Айдаго добре оволодів цим умінням. Однак можна було розгледіти, як його накриває розуміння: те, що відбувається тут, вище рівня його здібностей.

Айдаго кашлянув.

– Яка річ найгірша з того, про що ти мене попросиш?

«Як типово для Дунканів!» – подумав Лето. Цей теж класичний. Айдаго присягає на вірність Атрідові, хоронителеві присяги, даючи водночас сигнал, що не переступить власних меж моральності.

– Я попрошу охороняти мене всіма необхідними засобами й зберігати мою таємницю.

– Яку таємницю?

– Що я вразливий.

– Що ти не Бог?

- У цьому сенсі не до кінця.
- Твої Рибомовки розповідали мені про бунтівників.
- Вони існують.
- Чому?
- Вони молоді, і я не переконав їх, що мій шлях кращий. Дуже складно переконати молодих у будь-чому. Вони вже народилися всезнайками.
- Ніколи не чув, щоб хтось з Атрідів глузував так із молодих.
- Можливо, тому, що я значно старший – старістю, помноженою на старість. А мое завдання стає все тяжчим із кожним поколінням.
- Яке твоє завдання?
- Якщо ми йтимемо поруч, із часом ти зрозумієш.
- А що станеться, якщо я тебе підведу? Твої жінки мене знищать?
- Я намагаюся не обтяжувати Рибомовок почуттям провини.
- Зате обтяжуватимеш мене?
- Якщо ти погодишся.
- Якщо я виявлю, що ти гірший за Харконненів, обернуся проти тебе.
- «Як типово для Дунканів. Міряють усе зло, порівнюючи його з Харконненами. Як мало вони знають про зло».
- Барон пожер цілі планети, Дункане. Що може бути гіршим? – сказав Лето.
- Пожирання Імперії.
- Я вагітний моею Імперією. Помру, народжуючи її.
- Якби я міг у це повірити...
- Ти командуватимеш моею Вартою?
- Чому я?
- Ти найкращий.
- Уявляю, яка це небезпечна робота. Як померли мої попередники? Виконуючи ці небезпечні обов'язки?
- Деякі з них.
- Я хотів би мати пам'яті тих, інших!

- Ти не міг би їх мати, залишившись при цьому справжнім собою.
- Усе-таки я хотів би знати.
- Знатимеш.
- То Атріди досі потребують гострого ножа?
- Ми маємо роботу, яку може виконати лише Дункан Айдаго.
- Ти кажеш... ми... - Айдаго ковтнув слину, глянув на двері, тоді на обличчя Лето.

Лето сказав так, як сказав би Муад'Діб, але все ще власним голосом.

- Коли ми востаннє разом піднімалися до січі Табр, ти був вірним мені, а я тобі. Насправді ніщо не змінилося.
- То був твій батько.
- То був я! - Голос Муад'Діба, видобутий із огрому Лето, завжди шокував гхол.

Айдаго прошепотів:

- Ви всі... у цьому одному... тілі... - Урвав.

Лето промовчав. Це був вирішальний момент.

Згодом Айдаго дозволив собі знамениту посмішку «нехай-йому-чорт».

- Тоді я звернуся до Лето першого й Пола - тих, що знають мене найкраще. Використайте мене добре, бо я вас любив.

Лето заплющив очі. Ці слова завжди завдавали йому болю. Знав, що любов - те, від чого він найменше може захиститися.

Монео, який прислухався до розмови, вирушив на порятунок. Увійшов і сказав:

- Владико, мені забрати Дункана Айдаго до вартівниць, якими він командуватиме?
- Так. - Це єдине слово, на яке спромігся Лето.

Монео взяв Айдаго за руку й повів його.

«Добрий Монео, - подумав Лето. - Такий добрий. Так добре мене знає, але я втрачаю надію, що він колись мене зрозуміє».

* * *

Я знаю зло своїх предків, оскільки я є ними. Рівновага вкрай хистка. Знаю: мало хто із вас, тих, що читали мої слова, так думали про своїх предків. Вам не спадало на думку, що ваші предки – це ті, хто вижив, і що виживання інколи вимагало жорстоких рішень, різновиду бездумної брутальності, яку з великими труднощами придушує цивілізоване людство. Яку ціну ви сплатите за це придушування? Приймете власне вимирання?

Викрадені журнали

Одягаючись у перший ранок командування Рибомовками, Айдаго намагався струсити з себе нічний кошмар. Він двічі прокидався від нього й щоразу виходив на балкон глянути на зорі, а сон далі ревів йому в голові.

«Жінки... беззбройні жінки в чорних обладунках... натовп, що суне з хрипким бездумним криком... вимахує руками, вологими від червоної крові... а коли з'юрмилися наді мною, їхні роти роззявилися, показавши жажливі ікла!»

І в цю мить він прокинувся.

Ранкове світло не надто допомогло розвіяти нічні примари.

Йому облаштували кімнату в північній вежі. Балкон виходив на дюни, що тяглися до далекої скелі, біля підніжжя якої розкинулося щось схоже на глинобитне селище.

Айдаго застебнув туніку, оглядаючи цей краєвид.

«Чому Лето набирає до армії лише жінок?»

Кілька миловидних Рибомовок запропонували своєму командирові провести з ним ніч, але Айдаго відмовився від таких пропозицій.

Не по-атрідівськи використовувати секс як засіб переконання!

Оглянув своє вбрання: чорний однострій із золотою облямівкою, червоний яструб ліворуч на грудях. Це принаймні знайоме. Без відзнак рангу.

– Вони знають ваше обличчя, – сказав Монео.

«Дивний малий чоловічок, цей Монео».

Раптом ця думка здивувала Айдаго. Поміркувавши, він вирішив, що Монео не був малим. «Дуже стриманий, так, але не нижчий за мене». Здавалося, що Монео заглиблений у себе... зібраний.

Айдаго окинув поглядом свою сибаритську кімнату, аж надто комфортабельну – м'які подушки, приладдя, сховане за панелями з коричневого полірованого дерева. Купальню мальовниче викладено пастельно-синіми плитками, а в комбінованій душовій з ванною помістилося б не менше шести осіб. Усе довкола заохочувало догоджати собі. То було приміщення, в якому можна дозволити своїм чуттям віддатися всім приємностям, які тільки зможеш згадати.

- Хитро, - прошепотів Айдаго.

Хтось легенько постукав у двері, а тоді жіночий голос сказав:

- Командире? Монео прибув.

Айдаго глянув на випалені сонцем кольори далекої скелі.

- Командире? - Трохи голосніше.

- Заходьте, - відгукнувся Айдаго.

Монео ввійшов, зачинивши за собою двері. Мав на собі туніку та штани крейдяно-білого кольору, що змушувало зосередити погляд на обличчі. Оглянув кімнату.

- Тут вони вас поселили. Кляті жінки! Думаю, з добрими намірами, але мали б уже знати краще.

- Звідки ви знаєте, що я люблю? - різко спитав Айдаго. І, вже питаючи, розумів, яке це дурне питання.

«Я не перший Дункан Айдаго, якого бачив Монео».

Монео тільки посміхнувся і стенув плечима.

- Я не хотів образити вас, Командире. Залишитесь у цьому приміщенні?

- Мені подобається краєвид.

- Але не обстановка. - Це було ствердження.

- Її можна змінити, - сказав Айдаго.

- Я цим займуся.

- Як я здогадуюся, ви тут, щоб пояснити мені обов'язки.

- Наскільки зумію. Я знаю, яким дивним це має здаватися спочатку. Ця цивілізація дуже відрізняється від тієї, яку застали ви.

- Я бачу. Як помер мій... попередник?

Монео знову стенув плечима. Це, схоже, його стандартний жест, але без зніжовіння.

- Виявився недостатньо швидким, аби втекти від наслідків свого рішення, - сказав він.

- Конкретніше.

Монео зітхнув. Ці Дункани завжди такі вимогливі.

- Загинув унаслідок бунту. Вам хотілося б почути деталі?

- Вони б мені знадобилися?

- Ні.

- Я хотів би сьогодні дістати повну інформацію про цей бунт. Але спершу поясніть: чому в армії Лето немає чоловіків?

- У нього є ви.

- Ви розумієте, що я маю на увазі.

- Він має дивну теорію про армію. Я розмовляв з ним про це багато разів. Та чи не хотіли б ви поспідати, перш ніж я поясню?

- А ми не могли б робити це одночасно?

Монео обернувся до дверей і гукнув єдине слово:

- Зараз!

Те, що відбулося негайно після цього, зачарувало Айдаго. Кімната зарілася від молодих Рибомовок. Дві з них узялися за складаний стіл і крісла з-за панелей та перенесли їх на балкон. Інші накрили стіл для двох. Ще інша група принесла їжу – свіжі плоди, гарячі булочки та напій, з якого здіймалася пара, поширюючи ніжні аромати прянощів і кофеїну. Це все виконувалося дуже вправно – швидко й безмовно, що свідчило про довгі тренування. Вийшли так само, як і ввійшли, без жодного слова.

Айдаго сів за стіл навпроти Монео через хвилину після початку цього надзвичайного видовища.

- І так щоранку? – спитав Айдаго.

- Тільки якщо ви захочете.

Айдаго спробував напій – меланж-каву. Розпізнав плід – м'яку каладанську диню парадан.

«Моя улюблена».

- Ви дуже добре мене знаєте, – сказав Айдаго.

Монео всміхнувся.

- Мали змогу вивчити. А тепер про ваше питання.

- І дивну теорію Лето.

- Так. Він каже, що повністю чоловіча армія є надто небезпечною для цивільної опорної бази.

- Це божевілля! Без армії не було б...

– Я розумію цей аргумент. Але він каже, що чоловіча армія – це пережитки скринінгової функції, яку в доісторичному стаді виконували самці, не залучені до процесу розмноження. Він розповідає про напрочуд стійку традицію, за якою старші чоловіки завжди посиляли в бій молодших.

– Що означає «скринінгова функція»?

– Її виконують ті, хто завжди перебуває поза небезпечним периметром, охороняючи ядро стада: самців, що розмножуються, самок, молодь. Ті, що першими зустрічають хижаків.

– Чим це небезпечно для... цивільних?

Айдаго відкусив диню і відчув, що вона ідеально стигла.

– Владика Лето каже, що коли бракувало зовнішнього ворога, то чоловіча армія завжди оберталася проти власного населення. Завжди.

– Змагаючись за жінок?

– Можливо. Проте він, звичайно, не вважає, що це аж так просто.

– Я не вважаю цю теорію дивною.

– Ви ще не чули всього.

– Є ще щось?

– О, так. Він каже, що чоловіча армія має сильну тенденцію до гомосексуалізму.

Айдаго глянув на Монео через стіл.

– Я ніколи...

– Звичайно. Він каже про сублимацію, про перенесену енергію і таке інше.

– Яке інше? – спитав уїдливо Айдаго. Він злився, бо сприйняв це як напад на свою чоловічу самоповагу.

– Незрілі настанови, винятково хлоп'яче товариство, жарти, єдиною метою яких є завдання болю, вірність лише братам по зграї... подібні речі.

– А ви як думаєте? – холодно промовив Айдаго.

– Я пригадую, – Монео відвернувся і говорив, дивлячись на краєвид, – дещо з того, про що він каже, і вважаю, що це правда. Адже він – це кожен солдат у людській історії. Він запропонував продемонструвати мені цілу купу прикладів – знаменитих військових постатей, навіки застиглих у незрілому хлоп'яцтві. Я відмовився. Натомість уважно перечитав історію та сам розпізнав цю особливість.

Монео обернувся і глянув Айдаго просто в очі.

- Подумайте про це, Командире.

Айдаго пишався чесністю перед собою, і ці слова його вразили. Культ юності та хлоп'яцтва, збережений у війську? Це звучало правдиво. У його досвіді були приклади...

Монео кивнув.

- Гомосексуаліст, латентний чи ні, зберігає цей стан із причин, які можна назвати суто психологічними. Має тенденцію виявляти схильність до болю, шукаючи можливість відчувати його самому або ж завдати болю іншим. Владика Лето каже, що це повернення до випробувань поведінки в доісторичному стаді.

- І ви йому вірите?

- Так.

Айдаго відколупнув ще один шматочок дині. Вона втратила свій солодкий смак. Проковтнув і відклав ложечку.

- Я мушу це обдумати, - сказав він.

- Звичайно.

- Ви не істе, - сказав Айдаго.

- Я встав удосвіта й поїв. - Монео жестом вказав на свою тарілку. - Жінки постійно намагаються спокусити мене.

- І ім це вдається?

- Інколи.

- Ви маєте рацію. Я вважаю його теорію дивною. Чи є там ще щось?

- Ох, він каже, що, вирвавшись із хлоп'ячих гомосексуальних обмежень, чоловіча армія стає за своєю суттю армією гвалтівників. Гвалтування часто є вбивчим, а це не та поведінка, яка сприяє виживанню.

Айдаго скривився.

Монео натомість ледь усміхнувся.

- Владика Лето каже, що лише Атрідівська дисципліна та моральні обмеження запобігали частині найгірших ексцесів за ваших часів.

Айдаго глибоко зітхнув, здригнувшись.

Монео відкинувся на спинку крісла, обдумуючи слова, сказані йому колись Богом-Імператором: «Хай як ми просимо розповісти нам правду, усвідомлення її часто є неприємним. Не маємо приязні до Правдомовиць».

- Кляті Атріди! - вигукнув Айдаго.

- Я Атрід, - відповів Монео.

- Що? - Айдаго це шокувало.

- Його розплідна програма, - промовив Монео. - Я певен, що тлейлаксу вам розповідали. Я прямий потомок зв'язку між його сестрою та Харк аль-Адою.

Айдаго схилювся до нього.

- То скажіть мені, Атріде, яким це чином жінки є кращими солдатами за чоловіків?

- Їм легше дозрівати.

Айдаго збентежено хитнув головою.

- Вони мають переконливий фізичний шлях переходу від визрівання до зрілості, - сказав Монео. - Як говорить Владика Лето: «Виноси дев'ять місяців дитину у своєму лоні, і це тебе змінить».

Айдаго теж відкинувся у кріслі.

- Що він про це знає?

Монео лише дивився на нього, аж доки Айдаго не згадав про натовп людей, що жили в Лето - жінки так само, як і чоловіки. Розуміння накрило Айдаго з головою. Монео розгледів це й згадав зауваження Бога-Імператора: «Твої слова змушують його мати такий вигляд, в якому ти хотів би його бачити».

Мовчанка затяглася. Монео кашлянув і сказав:

- Безмір того, що відомо пам'ятям Владики Лето, стримує також і мій язик.

- Він з нами щирий? - спитав Айдаго.

- Я йому вірю.

- Але ж він робить стільки... Маю на увазі його розплідну програму. Відколи вона триває?

- Від самого початку. Від дня, коли він відібрав її у Бене Гессерит.

- Чого він хоче нею досягти?

- Хотів би я знати.

- Але ж ви...

- Атрід і його головний помічник, так.

- Ви не переконали мене, що жіноча армія найкраща.

- Вони продовжують рід.

Нарешті роздратування та гнів Айдаго могли вилитися на щось конкретне.

- То саме цим я займався з ними першої ночі? Розплодом?

- Можливо. Рибомовки не оберігаються від вагітності.

- Хай йому грець! Я не якась тварина, що може переходити з одного табуна до іншого, як... як...

- Як огир?

- Так!

- Але Владика Лето не хоче наслідувати приклад тлейлаксу, вдаючись до генної хірургії та штучного запліднення.

- Що спільного у тлейлаксу з...

- Вони - це предметний урок. Навіть я це бачу. Їхні лицепляси - безплідні гібриди, ближчі до колоніальних організмів, ніж до людей.

- Чи інші... я... чи хтось із них був плідником?

- Деякі. У вас є потомки.

- Хто?

- Я один із них.

Айдаго заглянув Монео в очі, раптом заблукавши в плутанині зв'язків. «Це годі зрозуміти, - вирішив він. - Монео, очевидно, старший за... Але я...» Хто з них насправді старший? Хто тут предок, а хто потомок?

- Час від часу я й сам маю з цим проблему, - сказав Монео. - Якщо це допоможе, Владика Лето запевнив мене, що ви не є моїм потомком у звичайному значенні слова. Але можете стати батьком деяких моїх потомків.

Айдаго вражено хитнув головою.

- Інколи я думаю, що тільки Бог-Імператор може розібратися у цьому всьому, - промовив Монео.

- Це інша річ! - відповів Айдаго. - Це боже ремесло.

- Владика Лето каже, що він створив святу непристойність.

Це була не та відповідь, якої чекав Айдаго. «А чого я сподівався? Захисту Владики Лето?»

- Свята непристойність, - повторив Монео. Слова скочувалися йому з язика з дивно радісним присмаком.

Айдаго пильно втупився в Монео. «Він ненавидить свого Бога-Імператора! Ні... він його боїться. Але хіба ж ми не завжди ненавидимо того, кого боїмося?»

- Ви в нього вірите? - запитав Айдаго.

- Маєте на увазі, чи поділяю я загальну релігію?

- Ні! Чи вірить він сам?

- Думаю, що так.

- Чому? Чому ви так вважаєте?

- Бо він каже, що не хоче творити нових лицеплясів. Він наполягає, щоб його людське стадо, паруючись, розмножувалося так, як це відбувалося завжди.

- Що, у біса, воно має з цим спільного?

- Ви спитали мене, у що він вірить. Думаю, він вірить у випадок. Думаю, це його бог.

- Це марновірство!

- Зважаючи на обставини Імперії, дуже відважне марновірство.

Айдаго зиркнув на Монео.

- Ви кляті Атріди, - пробурмотів він. - Ви відважителя на все!

Монео зауважив у голосі Айдаго неприязнь, змішану із захопленням.

«Дункани завжди так починають».

* * *

Яка найглибша різниця між нами - між вами і мною? Ви вже це знаєте. Це предківські пам'яті. Мої приходять до мене в повному сяйві свідомості. Ваші працюють у темряві, нишком. Дехто називає це інстинктом або фатумом. Пам'яті прикладають до кожного з нас свій важіль - до того, що ми думаємо й що робимо. Вважаєте, що ви непідвладні таким впливам? А я Галілей. Стою тут і кажу вам: «А все-таки вона рухається». Те, що рухається, може виявляти свою силу так, як досі не сміла протистояти жодна смертна сила. Я тут, щоб посміти.

Викрадені журнали

- Дитиною вона підглядала за мною, пам'ятаєш? Коли Сіона думала, що я не бачу, стежила за мною, як пустельний яструб, що кружляє над схованкою своєї здобичі. Ти сам про це згадував.

Кажучи це, Лето на чверть оберту повернув своє тіло на повозі. Через це обличчя під каптуром оболонки наблизилося до Монео, який підтюпцем трюхав поруч із повозом.

Світанок ледь здійснювся над пустельною дорогою, що бігла по високому насипному валу від Цитаделі в Сар'єрі до Фестивального Міста. Дорога з пустелі була прямою, як пучок лазерних променів, тоді діставалася пункту, де вигиналася широкою кривою і занурювалася в тераси каньйонів, перш ніж перетнути річку Айдаго. Повітря було сповнене густого туману від річки, що, гуркочучи здалеку, котила бурхливі води. Однак Лето розгорнув бульбашкове покривало, яке щільно затуляло перед його повозу. Через вологу його «я-черв» покривалося сиротами від неясного неспокою, але в тумані він відчував солодкий запах пустельної рослинності, що тишив його людські ніздрі. Він наказав кортежеві зупинитися.

– Чому ми зупиняємось, Владико? – спитав Монео.

Лето не відповів. Повіз затріщав, коли він вигнув своє тілище вгору дугоподібною кривою, здійнявши обличчя так, аби глянути крізь Заборонений Ліс на Море Кайнса, що виблискувало сріблом далеко праворуч. Тоді обернувся ліворуч – і от вони, рештки Оборонної Стіни, хвиляста низька тінь у ранковому світлі. Тут вал піднято майже на дві тисячі метрів, щоб оточити Сар'єр і обмежити доступ туди вологого повітря. Зі своєї зверхньої позиції Лето міг розгледіти далеку ущелину, де з його наказу збудували Фестивальне Місто Онн.

– Через мою примху, – сказав Лето.

– Чи не слід нам перейти міст, перш ніж відпочити?

– Я не відпочиваю.

Лето дивився вперед. Після серії підйомів і спусків, помітних звідси лише як звивисті тіні, висока дорога перетинала річку ельфійським мостом, здіймалася на буферний вал, а тоді спускалася вниз, до міста, що звідси здавалося низкою блискучих шпилів.

– Дункан здається пригніченим, – сказав Лето. – Ти мав із ним довгу розмову?

– Точно як ви наказали, Владико.

– Що ж, минуло всього чотири дні, – промовив Лето. – Часто їм потрібно більше, щоб оговтатися.

– Він був зайнятий вашою Вартою, Владико. Останнього вечора затримався допізна.

– Дункани не люблять пересуватися по відкритій поверхні. Вони думають про річ, що можуть бути використані для нападу на нас.

– Я знаю, Владико.

Лето обернувся і глянув на Монео. Мажордом накинув зелений плащ поверх білого однострою. Він стояв біля розгорнутого бульбашкового покривала, точнісінько там, де зобов'язаний був стояти під час цих екскурсій.

- Ти дуже сумлінний, Монео, - сказав Лето.

- Дякую, Владико.

Вартівниці та придворні трималися на шанобливій відстані за повозом. Більшість із них намагалася навіть уникнути такої віддалі, з якої можна було почути розмову Лето з Монео. Не те що Айдаго. Він розставив вартівниць-Рибомовок обабіч Королівської Дороги, наказавши їм розосередитись. А сам стояв, вдивляючись у повіз. Айдаго мав на собі чорний однострій з білою облямівкою. За словами Монео, це дарунок Рибомовок.

- Вони дуже його вподобали. Він добре робить свою справу.

- Що саме він робить, Монео?

- Як же, охороняє вашу персону, Владико.

Жінки Варти носили обтислі зелені однострої з червоним Атрідівським яструбом ліворуч на грудях.

- Вони дуже пильно стежать за ним, - сказав Лето.

- Так. Він учить їх подавати сигнали руками. Каже, що це Атрідівський звичай.

- Це, звичайно, правильно. Думаю, чому попередній цього не робив?

- Владико, я не знаю...

- Я пожартував, Монео. Попередній Дункан не відчував загрози, доки не стало надто пізно. А цей прийняв наші пояснення?

- Як мені доповіли, Владико. Він добре розпочав свою службу.

- Чому він носить тільки ножа в піхвах за поясом?

- Жінки запевнили його, що лише ті, хто пройшов спеціальний вишкіл, можуть мати лазеростріли.

- Твої перестороги безпідставні, Монео. Скажи жінкам, що його ще довго не слід боятися.

- Як накаже мій Владика.

Лето знав, що новий Командир Варти не тішиться з товариства придворних. Він стояв осторонь від них. Як йому відомо, більшість придворних була державними урядовцями. Вирядилися у свої найблискупіші та найрозкішніші шати спеціально для того дня, коли могли парадувати в повноті влади у присутності Бога-Імператора. Лето знав, якими ідіотськими могли видаватися

Айдаго ці придворні. Проте Лето пам'ятав ще дурніші оздобы й вирішив, що сьогоднішня демонстрація загалом не найгірша.

– Ти представив його Сіоні? – спитав Лето.

Від згадки про Сіону Монео похмуро насупив брови.

– Заспокойся, – сказав Лето. – Навіть коли вона шпигувала за мною, я її любив.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=65260496&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Сноски

1

Джейкоб Брум (1752-1810) – американський підприємець, політик і громадський діяч. (Тут і далі прим. перекл.)

2

I ти, Бруте? (лат.)

Та, що черпає з криниці; фрименське почесне звертання (зі «Всесвіту
Дюни»).